

O

o Quinzena letra de l'alfabet. En grafia classica, si di [u] quora es escricha *O* ò *Ó* e [ɔ], [wɔ], [wa] quora es escricha *Ò*. ■ Dins lo present obratge, la diftongason es notada *OA*.

O Simbòle de l'oxigèn.

oart n.m. Jardin dont si fan créisser de liumes.

oàs n.m. 1. Organe dur e solide que constitue l'esquelèt dei òmes e dei vertebrats. ◇ (fam.) *Sac d'oàs*: Persona foarça maigra. ◇ *Aver lu oàs que traucon la pèu*: Èstre foarça maigre. ◇ (fam.) *Non faire de vièlhs oàs*: Non viure longtemps; non restar longtemps dins un luèc. ◇ (pop.) *L'aver dins l'oàs*: Perdre; s'èstre fach enganar. ◇ (fam.) *Fins à l'oàs*: Completament. 2. Matèria constituïda d'oàs, que sièrve à faire d'objèctes: *Un mànegue de coteu en oàs*. 3. (fig., fam.) Problema, obstacle, dificultat: Tombar sobre un oàs. 4. *Oàs de súpia*: Gruèlha intèrna dorsala de la súpia, formada d'una placa alongada, calcària, que fa foncion de flotaire.

oasca n.f. Entalh, adent, encrena, encisa.

oasian, a adj. Dei oasis.

oasis n.f. [u'azi] 1. Pichina region fertila dins un desèrt, gràcias à la presença d'aiga. 2. (fig.) Luèc, situacion que dona de calma; refugi.

oata n.f. ['wata] Lana, seda, filassa, coton, alestits per èstre paçats sota la dobladura dei objèctes de liecharia ò de vestits; coton-rama.

oatament n.m. Fach d'èstre garnit d'oata: *L'oatament dau mieu vestit mi protegisse de la pluèia*.

oatar vt. Garnir, doblar d'oata.

oataria n.f. Industria de la fabricacion de l'oata.

oatat, ada adj. Que dona una impression de doçor: *Una atmosfèra oatada*.

oatatge n.m. Aplicacion d'oata sus de cartapista revestida de pèu ò de teissut.

oatier n.m. Aparelh emplegat à la fabricacion dei diverss sòrtas d'oatas.

oatina n.f. Jaça de fibra textila cordurada entre doi teissuts leugiers, emplegada coma dobladura dins de vestits.

oatinar vt. Garnir d'oatina.

oatinat, ada adj. Garnit d'oatina.

oatós, oa adj. Qu'a la doçor de l'oata; qu'a la consistença de l'oata.

obediença (-éncia) n.f. [ow-] 1. (relig.) Obedissença à un superior eclesiastic. ◇ (ist.) *Letra d'obediença*: Letra qu'un superior donava à un religiós ò à una religioa per li permetre d'ensènar (França, 1850-1881). 2. Dependènça d'una maion religioa per à una maion principala. 3. Fidelitat e adesion à una autoritat espirituala, politica ò filosofica.

obediencial, a adj. Relatiu à l'obediença. Var.: **obedienciau**.

obedienciari n.m. Religiós sota l'autoritat d'un superior.

obedienciau, ala adj. Obediencial.

obedient, a adj. [ow-] (it.) Obedissent.

obedir vi. [owbe'di] (*obedissi*) 1. Si sotametre à la volontat de quauqu'un, à un reglament: *Obedir ai sieus parents*. 2. Si laisser anar à una incitacion, à un sentiment: *Obedir au sieu instinct*. 3. Respoandre à un movement comandat, foncionar correctament: *Lu frens obedisson ben*. 4. Èstre sotamés à una foarça, à una necessitat naturala: *Lu còrs obedisson à la pesantor*. ■ *Obedir pòu* finda èstre emplegat à la forma passiva: *Li agrada d'èstre obedit*. Var.: **obedir**. Var.: **obeïr**.

obedissença (-éncia) n.f. Accion d'aqueu qu'obedisce; fach d'obedir. ◇ *Obedissença passiva*: Sotamission completa ai òrdre reçauputs. Var.: **obeïença**.

obedissent, a adj. Qu'obedisce, qu'es sotamés. Var.: **obeïssent, obedient** (it.).

obeïr vi. (*obeïssi*) Obedir.

obeïssença (-éncia) n.f. Obedissença.

obeïssent, a adj. Obedissent.

obèl n.m. Marca emplegada per notar un passatge dubitós ò interpolat dins lu vièlhs manescrichs.

obelisc n.m. Pèira levada, generalament monolita, de forma quadragulària, que s'acaba m'un piramidion.

obeliscal, a adj. En forma d'obelisc. Var.: **obeliscau**.

obeliscau, ala adj. Obeliscal.

oberar vt. (*obèri*) 1. Faire pear una lorda carga financiera sobre. 2. Acaurar fins à la roïna. Sin.: **endeutar**. 3. Comprometre per d'engatjaments anticipats: *Una decision qu'obèra l'avenir*.

oberat, ada adj. Endeutat, compromés per una carga financiera tròup importanta.

oberlandés, a adj. e n. Relatiu a l'Oberland (Confed. Elvet.); natiu ò estatjant d'aqueu país.

obès, a adj. Pertocat d'obesitat. Sin.: **ventrut, pançut**.

obès, a n. Pertocat per l'obesitat. Sin.: **bodenfle, bodraga**.

obesitat n.f. Excès de pes corporal per aumentacion de la massa adiposa de l'organisme. Sin.: **polisarcia**.

obí n.m. Cenchà larga e lònga que si poarta ua Japon sobre lo kimonò.

òbit n.m. (relig. cat.) 1. Serviç religiós celebrat per fondacion per un moart à la data anniversari de la sieu moart. 2. Onoraris pagats ai prèires per celebrar un serviç funèbre.

obituari, ària adj. *Registre obituari* ò *obituari*, n.m.: Registre que contèn la lista dei moarts que per lo sieu anniversari si deu pregar ò celebrar un òbit.

obituari n.m. 1. Registre obituari. 2. Luèc dont lu còrs son conservats en l'aspèra dau soterrament.

objeccion n.f. 1. Argument opauat à una afirmacion. 2. Cen que s'opausa a una iniciativa, una accion. Sin.: **oposicion, desavèni, entrava, trabuc, desaprobacion, improvacion, contèsta, critica, rancura**.

objectal, a adj. (psican.) Relatiu à l'objècte. Var.: **objectau**.

objectar vi. (*objècti*) Respoandre en opauant una objeccion à cen qu'es estat dich. Sin.: **opausar, desaprobar, improvar, contestar**.

objectau, ala adj. Objectal.

objècte n.m. 1. Tota caua concreta que si pòu tocar ò vèire. 2. Caua solida considerada coma un tot, que l'òme a fabricat, e qu'es destinada à un usatge donat. 3. Cen qu'un sentiment, una activitat, etc., poarta sobre: *L'objècte de l'astronomia es l'estudi dei astres*. 4. Finalitat, tòca d'una accion, d'un comportament. ◇ *Sensa objècte*: Sensa motivacion, sensa fondament, sensa rason d'èstre. 5. (dr.) Ben, prestacion sobre li quali poarta un drech, una obligacion. ◇ Resultat à que tende una accion en justícia. 6. (psican.) Cen que permete à la pulsion de rejónher la sieu tòca. ◇ *Relacion d'objècte*: Relacion de l'individú m'ai sieus objèctes libidinals. 7. (gram.) *Complement d'objècte dirècte*: Nom, grope nominal ò pronom complement dau vèrbo, que designa l'èstre ò la caua que subisse l'accion que lo vèrbo exprimisse. Lo *complement d'objècte dirècte* depende d'un vèrbo transitiu, lo *complement d'objècte indirècte* depende d'un vèrbo transitiu indirècte).

objectiu, iva adj. 1. Qu'existisse independentament de la pensada (per op. à *subjectiu*). 2. Que non fa intervenir d'elements afectius ni personals dins lu sieus jutjaments; imparcial. 3. Que non s'en pòu contestar lo caractèr scientific.

objectiu n.m. 1. Tòca que quauqua ren deu rejónher: *Lu objectius d'una politica*. Sin.: **estigança, finalitat**. ◇ (mil.) Ponch, linha ò zòna de terren à batre per lo fuèc ò à conquistar per lo movement e l'afrontament. 2. (opt.) Element d'un instrument d'optica virat vèrs l'objècte que si vòu observar, per op. à l'*oculari*, còtra lo quau si paua l'uèlh. 3. (fot.) Sistema optic d'un aparelh de presa de vistas ò de projeccion, que permete de formar un imatge sus un supoart sensible ò un ekran.

objectivacion n.f. Accion d'objectivar.

objectivament adv. 1. D'un biais objectiu, en s'en tenent à la realitat dei fachs. 2. (filos.) En si plaçant dau ponch de vista de l'objècte.

objectivar vt. 1. (psicol.) Raportar à una realitat exteriora. 2. Exprimir quauqua ren, lo realisar, lo definir, li donar una forma concreta: *Objectivar una pensada*.

objectivisme n.m. 1. Absença sistematica d'opinion preconcebuda. 2. (dr.) *Objectivisme juridic*: Principi segond lo quau l'obligacion juridica es fondada sobre l'existença d'una règla independenta de la volontat dei subjèctes. 3. Cresença à l'existença d'objèctes foara de l'esperit que lu conoisce. Sin.: **realisme**.

objectivista adj. e n. Que relèva de l'objectivisme.

objectivitat n.f. 1. Qualitat d'una persona que poarta un jutjament objectiu, que saup faire abstraccion dei sieu preferenças personali. 2. Qualitat de cen qu'es confòrme à la realitat, de cen que descriu embé precision e justessa: *L'objectivitat d'un raconte*.

objector n.m. *Objector de consciença*: Jove que, denant de la sieu incorporacion, si declara, en rason dei sieu conviccions religiòs ò filosofiqui, opauat en tota circonstança à l'usatge personal dei armas.

objurgacion n.f. (lit.) 1. Repròchi, mesa en garda sevèra. Sin.: **rancura, avertiment, blaimè, planh, desaprobacion, admonestacion**. 2. Preguiera insistenta, adjuracion.

oblacion n.f. Accion per la quala quauqua ren es ofèrt à Dieu; ofèrta à Dieu dau pan e dau vin pendent la messa, avant la consecracion. ◇ À l'Atge Mejan, tota mena de dons ofèrts à Dieu ò ai sieus ministres.

oblada n.f. Blada.

oblada n.f. Frema nòbla tombada en la misèria, plaçada per lo rèi dins un convent que la tenia.

oblat, ada n. 1. Laïc que s'agrega à un monastèri sensa pronciar de vòts. 2. Religiós d'uni congregacions. 3. Enfant destinat tre la sieu naissença, au servici de Dieu. ◇ À l'Atge Mejan, aqueu que si donava à un monestier en qualitat de sèrv. ◆ n.m. pl. (relig. cat.) 1. Lo pan e lo vin de l'eucaristia. 2. Dons que si fan à l'ocasion d'una messa.

oblatiu n.m. (psicol.) Que fa passar lu besonhs dei autres avant lu sieus.

oblativitat n.f. (psicol.) Caractèr d'un subjècte oblatiu.

oblia n.f. 1. Pan azime alestit per la celebracion de la messa. 2. Pastissaria fina e fragila, que li si dona la forma d'un cornet. Sin.: **neula**.

oblic, a adj. 1. Qu'es de tràvers, per rapoart à una linha, à un plan orizontal, vertical. 2. (dr.) *Accion oblica*: Accion que permete à un creancier d'exercir lu sieus drech s'un debitor non n'en tèn còmpte. 3. (ling.) *Cas oblic*: Cas qu'exprimisse, per rapoart au vèrbo, de foncions consideradi coma segondari (per op. au *subjècte* e à l'*objècte dirècte* considerats coma de foncions principali). 4. (anat.) *Muscle oblic* ò *oblic*, n.m.: Muscle que la sieu accion s'aplica en seguissent de direccions que non son parallèli au plan de simetria dau còrs.

oblica n.f. (mat.) Drecha que copa una altra drecha ò un autre plan sensa li èstre perpendicularària.

oblicament adv. D'un biais oblic; segond una direccion, una disposicion oblica. Sin.: **de biais**.

oblicar vi. (*obliqui*) 1. Pilhar una direccion un pauc diferenta de la direccion primitiva; quitar lo camin principal. 2. Anar en linha oblica, pilhar una direccion de costat.

oblidable, a adj. Que pòu ò deu èstre oblidat. Sin.: **demembrable, denembrable**.

oblidaire, airtiz n. Persona qu'oblida. Sin.: **demembraire, denembraire**.

oblidar vt. 1. Plus saupre quauqua ren, èstre incapable de s'en sovenir. 2. Non si sovenir de quauqua ren per mancança d'atencion: *Ai oblidat que devies venir*. ◇ *Oblidar l'ora*: Non faire atencion à l'ora e si metre en retard. 3. Laissar quauqua ren en quauque luèc, non lo pilhar, per mancança d'atencion: *Ai oblidat lu mieus sòus*

à maion. 4. Non si preocupar de quauqua ren: *Oblidar lu sieus crucis*. 5. Plus s'ocupar de quauqu'un, lo laissar de costat: *Oblidar lu sieus amics*. 6. Non tenir còmpte de quauqua ren e, en particulier, mancar à una obligacion: *Oblidar li sieu promessas*. 7. Perdonar: *Oblidar un escòrn*. Sin.: **demembrar, denembrar**. 8. Mancar de reconoissença: *Oblidar un servici rendut*. ◆ **s'oblidar** v.pr. 1. Disparéisser de la memòria: *Tot aquò s'oblidèra rapidament*. 2. Faire abnegacion de la sieu persona, oblidar lu sieus interès pròpris. 3. (fam.) Faire lu sieus besonhs dins li sieu braias. Sin.: (pop.) **si cagar sobre**, (pop.) **s'escompissar, s'esconcar, s'embrenar**.

oblideta n.f. 1. (sobretot au pl.) Croton dont èron embarrat aquelu qu'èron condemnat à la preson à perpetuitat. 2. Fòssa cubèrta d'una trapa, dont si faïon cabussar aquelu que s'en volia desbarrassar.

oblidós, oa adj. (lit.) 1. Que non consèrva longtemps lo sovenir de quauqua ren, de quauqu'un, ò que non s'en preocupa. 2. Qu'es subjècte à oblidar, en particulier lu benfachs reçauputs. Sin.: **demembrier, denembrier**.

oblidosament adv. D'un biais oblidós.

obligacion n.f. 1. Constrencha, dever qu'impauon la lèi, la morala, li convencions socialis, la necessitat: *Èstre dins l'obligacion de partir*. 2. (dr.) Ligam de drech per lo quaua una persona es tenguda de faire ò de non faire quauqua ren. 3. (Borsa) Títol negociable, que representa de fraccions egali d'un prèst consentit à una societat privada ò à una collectivitât publica au moment de l'emission d'un emprunt (dich *emprunt obligatòri*). ◇ (banca) *Obligacion caucionada*: Crèdit acordat à una empresa per diferir lo pagament de la T.V.A. ò de drechs de dogana. ◇ *Obligacion de resultat*: Obligacion que constrenhe un prestatar de servicis à provedir un resultat pertocant una òbra, un trabalh determinat. Var.: **obligat**.

obligança n.f. Disposicion, propension à faire plaser: *Es d'una granda obligança*. Sin.: **complasença, amabilitat**.

obligant, a adj. Que li agrada de rendre servici, de faire plaser. Sin.: **complasant, aimable, serviciable, atencionat, brave**.

obligantament adv. D'un biais obligant, per rendre servici. Sin.: **gentament, cortesament, aimablement**.

obligar vt. (*obligui*) 1. Impauar coma dever, ligar per una lèi, una convencion. Sin.: **cogir**. 2. Constrénher, forçar, metre dins la necessitat de: *Obligar quauqu'un à partir*. 3. Rendre servici per complasença, èstre agradiu à. 4. Ligar per un acte que dona recors en justícia.

obligat, ada adj. e n. Redevable, reconoissent. ◆ adj. Necessari. ◆ n.m. Sin.: **obligacion**.

obligatari, ària n. (Borsa) Portaire d'una obligacion, d'obligacions. ◆ adj. Fach d'obligacions.

obligatissime, a adj. Foarça obligat, que rende servici foarça volontiers.

obligatòri, òria adj. 1. Que la lèi impaua, que de condicions particulieri rendon necessari, que li convenienças socialis demàndon. 2. (fam.) Inevitable, ineluctable.

obligatoriament adv. 1. D'un biais obligatòri. 2. (fam.) Fatalament, necessariament. Sin.: **forçadament, indefugiblement**.

obliquitat n.f. Inclinson d'una linha, d'una susfàcia sobre una autra. ◇ (astron.) *Obliquitat de l'ecliptic*: Angle de 23° 26' que forma l'ecliptic mé l'eqüator celèste.

oblit n.m. 1. Fach d'oblidar, de perdre lo sovenir de quauqu'un, de quauqua ren. 2. Mancament ai règlas, à d'abitudas. 3. Defalhença de la memòria, de l'atencion; estordaria. Sin.: **demembrança, denembrança**. Var.: **oblida, oblidança**.

obliteracion n.f. Accion d'obliterar.

obliterador, airtz adj. e n. Obliterator.

obliterar vt. (*oblitèri*) 1. Curbir d'una emprenta, d'una marca (un sageu, un document, etc.). 2. (lit.) Escafar progressivament: *Lo temps a obliterated lu sieus sovenirs*. 3. (didact.) Tapar (un canal, un orifici).

obliterator, tritz adj. n.m. Qu'oblitèra. Var.: **obliterador**. ◆ n.m. Aparelh per obliterar de sageus, de documents, etc.

oblòng, a adj. De forma alongada. Sin.: **longarut, longorut**.

obnunciacion n.f; (Antiqu. rom.) À l'epòca republicana, ajornament dei comicis, decidit en rason d'un presagi funèste.

obnubilacion n.f. (psiquiatria) Escurciment de la consciença, acompanhat d'un ralentiment dei procèsus intellectuals. Sin.: **frapacion**.

obnubilar vt. Escurcir li facultats mentali, faussar lo jutjament de: *La peur de faire mau l'obnubila*. Sin.: **frapar**.

obnubilat, ada adj. 1. (psiquiatria) Que sofrisse d'obnubilacion. 2. (corrent) Qu'a una idea soleta en tèsta, obsedit. Sin.: **frapat**.

obòl n.m. 1. Pichina ofrenda, contribucion financiera gaire importanta. 2. (ist.) Unitat de moneda e de pes de la Grècia antica, que valia 1/6 de dracma. Sin.: **patau**.

òbra n.f. 1. Tralh, activitat: *Fa totplen d'òbra*. ◇ *Si metre à l'òbra*: Començar à travalhar. ◇ *Jutjar d'après l'òbra*: Jutjar quauqu'un d'après cen que fa. ◇ *Metre en òbra quauqua ren*: L'emplegar d'un biais ordenat, calculat. ◇ *Mes(s)a en òbra*: Accion de metre en òbra. 2. Cen que resulta d'un tralh; produccion, realisacion: *Aquò es l'òbra de tot un grope*. 3. Produccion artistica ò literària; ensèm dei realisacions d'un escrivan, d'un esculptor, etc.: *L'òbra d'Alan Pelhon*. 4. Organizacion de la tòca religioa, filantropica ò umanitària: *Faire un don à una òbra*. 5. (arquít.) *Foara d'òbra*: En salhida, en defoara de l'aplomb de la paret. 6. *Fusta d'òbra*: Fusta emplegada per la construccion. 7. (*Èstre*) *à pen d'òbra*: À proximitat immediata de l'obratge en construccion ò dau tralh que cau faire; (fig.) Lèst à començar un tralh. 8. (alquimia) La granda òbra: La transmudacion dei metals en aur; la fabricacion de la pèira filosofala. ◆ pl. 1. *Boani òbras*: Ensèm d'accions caritativi fachis dins lo quadre d'una organisacion religioa. 2. (mar.) *Òbras moarti*: Part d'una nau sobre lo niveau de l'aiga. ◇ *Òbras*

vivi: Part d'una nau en dessota dau nivèu de l'aiga; (fig.) Part vitala, essenciala de quauqua ren.

obrable, a adj. Que pòu èstre travalhat, complit, realisat.

obrador n.m. Atalhier.

obrant adj. m. Sobrejorn.

obrar vi. (*òbri*) 1. Travalhar à realisar quauqua ren d'important: *Obrar au restabliment economic dau país* Sin.: **fabregar, fabricar, realisar, operar**.. 2. Metre tot en òbra, travalhar per obtenir quauqua ren: *Lo ministre òbra per assegurar la seguretat de toi*.

obrassa n.f. Òbra grandassa.

obrat, ada adj. Travalhat.

obratge n.m. 1. Accion de travalhar; travalh: *Si metre à l'obratge*. 2. Objècte que lo travalh produe, espec. lo travalh d'un artista, d'un obrier: *Un obratge de fustaria, d'esculptura*. ◇ *Obratge d'art*: Construccion de granda importança (poant, galaria, etc.) en seguida à l'establiment d'una linah de comunicacion. ◇ (dr.) *Obratge public*: Ben immòble que relèva dau domèni public, sus lo quau son realisats de travalhs publics e emplegat à de besonhs d'interès general. 3. Travalh d'agulha ò de tricòt. ◇ *Boita per l'obratge*: Que la sieu disposicion interiora en casiers permete de plaçar tot cen qu'es necessari per cordurar. 4. Tèxto scientific ò literari; libre. 5. Part d'un aut-forneu dont arríbon li tuvieras de vent. 6. (mil.) Element autonòme d'una fortificacion, capable de resistir meme après un encerclament.

obratjar vt. Obrar foarça menimosament: *Obratjar de pèças d'orfebraria*.

obreta n.f. (fam.) Pichina òbra sensa granda portada.

obrier, a n. Persona salariada qu'a una foncion de produccion e que fa un travalh manual per lo còmpte d'un emplegaire. Sin.: **travailleurs**. ◇ *Obrier especialisat*: Que lo sieu travalh non demanda de diplòma ma una simpla messa au corrent, per oposicion à l'*obrier qualificat, autament qualificat ò professional*, que lo sieu aprendissatge es estat sancionat au manco per un certificat d'aptituda professionala. 2. (lit.) Agent: *Èstre l'obrier dau sieu destin*. ◆ adj. Que pertòca lu obriers; qu'es compauat, constituït d'obriers.

obriera n.f. Per lu insèctes socials (abelhas, formigas, termitas), individú estèrle qu'assegura la nutricion, la construccion dau nido, la defensa de la colonia, la susvelhança dei larvas.

obrierisme n.m. 1. Tendença, dins un grope politic ò sindical, à donar la prioritat ai revendicacions obrieri. 2. Idea segond la quala la classa obriera seria, per la sieu morala e la sieu cultura, superiora ai autri classas.

obrierista adj. e n. De l'obrierisme; que manifèsta d'obrierisme.

obròbi n.m. (it.) 1. Reprobacion publica que s'estaca à d'accions jutjadi condemnabli. 2. Causa, subcte de vergonha. 3. Estat d'abjeccion, d'aviliment.

obscène, a adj. Que tòca dubertament la pudor per de representacions d'òrdre sexual. Sin.: **gras, gorrin, pudent, porcàs**.

obscenitat n.f. 1. Caractèr de cen qu'es obscène. 2. Paraula, acte obscène. Sin.: **porcaria, vilania, pudentaria**.

obsecracion n.f. (didact.) Preguiera demanda instantana facha à Dieu ò ai òmes.

obsedir vt. (*obsedissi*) 1. Ocupar d'un biais exclusiu, s'impauar sensa relambi à l'esperit. Sin.: **frapar, laguiar, cruciar, esperitar, endemoniar**. 2. (lit.) Importunar per una presença, de demandas incessanti. Sin.: **secar**.

obsedissent, a adj. Qu'obsedisce, qu'enuèia. Sin.: **frapat, secant, laguiant**.

obsedit, ida adj. e n. Qu'es la preda d'una obsession, d'una idea fixa. Sin.: **frapat, laguiat, secat, esperitat, endemoniat, ansiós**. ◇ (lit.) Qu'es la preda d'obsessions de natura sexuala.

obsèquias n.f. pl. Obsèquis.

obsequiós, oa adj. Cortés e empreissat à l'excès; servile. Sin.: **lecacuu** (vulg.), **flacassier, manèfle, doçastre**.

obsequiosament adv. D'un biais obsequiós. Sin.: **bassament, vilament, servilament**.

obsequiositat n.f. Caractèr d'una persona obsequiosa, dau sieu comportament. Sin.: **bassessa, flataria, servilitat, viles(s)a**.

obsèquis n.m. pl. Funeralhas. Var.: **obsèquias**.

observable, a adj. Que pòu èstre observat. Sin.: **visible**.

observacion n.f. 1. Accion de regarjar emé atencion lu èstres, li cauas, lu eveniments, lu fenomènes per lu estudiar, lu susvelhar, n'en tirar de conclusions. ◇ *Esperit d'observacion*: Disposicion ò abiletat à observar. ◇ Comentari aprefondit pertocant un escrich, una sciènça, etc. 2. (mil.) Susvelhança sistematica de l'enemic en vista d'obtenir d'informacions. 3. (med.) Susvelhança d'un malaut pendent un temps donat, destinada à pertmetre au mètge de precisar ò d'infirmar un diagnostic maussegur: *Metre un malaut en observacion*. 4. Rendut-còmpte, ensèm de remarcas, de reflexions de quauqu'un qu'a observat, estudiat quauqua ren. 5. Remarca facha ai prepaus de quauqu'un. 6. Repròchi leugier: *Aqueu comportament t'a vaugut una observacion*. Sin.: **semonsa, avertiment, rancura**. 7. Mesura de reeducacion d'un menor socialament inadaptat, que lo fa plaçar dins un centre d'observacion dont d'especialistas estúdiion la sieu personalitat per lo readaptar. 8. Accion de si conformar à cen qu'es prescrich: *L'observacion dau Còdi de la rota*.

observança n.f. 1. Accion d'observar fidelament una règla religioa; aquesta règla. 2. (per ext.) Comunautat religioa considerada per rapoart à la règla qu'obsèrva: *L'observança benedictina*. ◇ *Observança estrecha*: Branca d'un òrdre religiós que, après de refòrmas, seguísse torna mai la règla primitiva. 3. (lit.) Accion d'observar, de practicar una règla de comportament; aquesta règla.

observantin n.m. (relig.) Qu'apertèn à l'estrecha observança.

observar vt. (*obsèrvi*) 1. Examinar, considerar embé atencion, per estudiar. 2. Regarjar atentivament (per susvelhar, contrarotlar. Sin. (1 e 2): **gaidar, gaitar, agachar, guinhar, avistar, mentar, espiar**. 3. Remarcar, constatar: *Obsèrvi que vos portatz totjorn ben*. 4. Respectar, si conformar à (cen que la lèi, lu usatges prescrívon). 5. Adoptar d'un biais duradís e volontari (un comportament): *Observar un silenci prudent*. ◆ **s'observar** v.pr. 1. Susvelhar, contrarotlar toti li sieu reaccions. 2. Si susvelhar, s'espiar reciprocament.

observator, tritz n. 1. Persona qu'obsèrva, assistisse à quauqua ren en espectador. Sin.: **agachaire, guinhaire, avistaire, gaida**. ◇ (espec.) Persona presenta dins un debat, una comission, ma que non pòu intervenir per votar. 2. Persona que la sieu mission es de regarjar lo debanar d'unu eveniments per fin de n'en rendre còmpte. ◇ (mil.) Aqueu que susvelha li posicions enemigui, obsèrva lo combat. 3. Individú considerat sota lo rapoart de la posicion qu'ocupa dins l'espaci e dei circonstanças particulieri segond li quali lu fenomènes si presènton à-n-eu: *Un observator plaçat faça au nòrd*. ◆ adj. Que saup observar, que regarja m'un esperit critic.

observatòri n.m. 1. Establiment especialament afectat ai observacions astronomiqui, meteorologiqui ò vulcanologiqui. 2. Luèc de dont si pòu observar, adobat per l'observacion. 3. Organisme administratiu ò sindical encargar de susvelhar de fachs economics.

obsession n.f. 1. (psiquiatria) Idea sovent absurda qu'apareisse dins la consciença embé insistença, ben que lo subjècte sigue conscient dau sieu caractèr morbide e la sente coma estrangiera. Sin.: **frapacion, ànsia, crenta, temor, paur, fobia**. 2. Fach d'obsedir quauqu'un; cen qu'obsedisce, idea fixa.

obsessional, a adj. (psiquiatria) Que relèva de l'obsession. ◇ *Nevròsi obsessional*: Nevròsi que si manifèsta per d'obsessions e de rituals. ◆ Que patisse d'obsessions; que soffrisse d'una nevròsi obsessional. Var.: **obsessionau**.

obsessionau, ala adj. e n. Obsessional.

obsidiana n.f. Vèire volcanicde color escura, qu'a l'aspècte dau vèire dei botilhas, ma foarça rompedís. Sin.: **marecanita**.

obsidional, a adj. (didact.) Que pertòca l'assèdi d'una ciutat. ◇ *Fèbre obsidional*: Psicòsi collectiva que tòca una populacion assediada. ◇ *Deliri obsidional*: Deliri dau subjècte que si cretz assediat.

obsolescença (-éncia) n.f. (lit.) Fach d'èstre perimit. ◇ (espec.) Depreciacion d'una màquina, d'un equipament, que lo rende perimit per la soleta rason dau progrès tecnic (e non perqué seria frust per aver troup servit). ◇ *Obsolescença programada*: Que lo conceptor a previst per constrénher lo client a renovar lo sieu material.

obsolescent, a adj. Pertocat d'obsolescença.

obsolet, a adj. (lit.) Depreciat, perimit per obsolescença; que non es plus en usatge.

obstacle n.m. 1. Cen qu'empacha d'avançar. 2. (fig.) Cen qu'empacha ò retarda una accion, una progression. Sin. (1 e 2): **repompeu, trabuc, travèrsa, arrestador,**

entrava, embarràs, desturbi. 3. (espòrts) Caduna dei dificultats que cau passar, sus una pista, dins una competicion (ipisme, corsa à pen, en partic.).

obstetrica n.f. Disciplina medicala que tracta de la grossessa e de la tecnica de jacilha.

obstetrical, a adj. Relatiu à l'acochament. Var.: **obstreticau**.

obstetricau, ala adj. Obstetrical.

obstetrician, a n. Mètge especialista d'obstetrica.

obstinacion n.f. Caractèr d'una persona testarda; testarditge, perseverança. Sin.: **testardisa**.

obstinadament adv. Embé obstinacion. Sin.: **foart e moart**.

obstinar (s') v.pr. Perseverar, s'encaïnar: *S'obstinar à refudar*. Sin.: **s'entestardir, s'entestar, s'atissar**. ◇ (absolut) *Denega e s'obstina*.

obstinat, ada adj. e n. Que s'encaïna, qu'insistisse en despièch dei obstacles, dei dificultats. Sin.: **testard, entestardit, entestat, atissat**. ◆ adj. 1. Que marca l'obstinacion: *Un trabalh obstinat*. 2. Constant, repetit. ◇ (mús.) *Bassa obstinada*: Part de bassa d'una composicion que repetisse lo meme motiu.

obstruccion n.f. 1. Tactica, ensèm dei manòbras emplegadi per empachar lo boan debanar d'una accion, d'un procèsus, d'un debat. Sin.: **entrava, entravada**. 2. (patol.) Fach de si tapar, per un condech organic, un vaisseau. 3. (espòrts) Accion de s'opauar d'un biais irregulier au juèc de l'adversari.

obstruccionisme n.m. Obstruccion sistematica dins una assemblea, espec. dins una assemblea parlamentària.

obstruccionista adj. e n. Que fa sistematicament d'obstruccion.

obstructiu, iva adj. (patol.) Si di d'una afeccion que causa una obstruccion.

obstruir vt. (*obstruissi*) Tapar m'un obstacle.

obtemperar vt. ind. (à) (*obtempèri*) Obeïr à (un òrdre), si sotametre à (una injoncion). Sin.: **assentir (à)**.

obtencion n.f. Fach d'obtenir (en partic. en seguida à de temptativas, de recèrcas). Sin.: **aquist, aquisicion**.

obtenebrar vt. (*obtenèbri*) (lit.) Eскурcir. ◆

s'obtenebrar v.pr. S'escurcir.

obtenir vt. (*obtèni*) 1. Arribar à si faire autrejar (cen que si volia): *Obtenir de temps suplementari per acabar, obtenir una augmentacion*. Sin.: **daverar**. 2. Rejónher (un resultat, un objectiu), faire que quauqua ren capite: *Ai obtengut lo mieu diplòma, ai obtengut que s'en vague*.

obturacion n.f. Accion, biais d'obturar.

obturar vt. 1. Tapar ermeticament per l'introduccion ò l'aplicacion d'un còrs. 2. Tapar m'un amalgame (li cavitats d'una dent cariada).

obturator, tritz adj. 1. Que sièrve à obturar. 2. (anat.) *Trauc obturator*: Trauc isquiopubian.

obturator n.m. 1. Objècte que sièrve à obturar. 2. Dispositiu d'un objectiu fotografic per obtenir de temps d'exposicion diferents. 3. Aparelh que sièrve à interrompre la circulacion dins una conducha d'aiga, de gas, de vapor.

obtús adj. [u'tys] 1. Que manca de finessa, de penetracion; testard.: *Un esperit obtús*. Sin.: **gòf, desponchat, abestit, borricat, tardòc, espés, bèstia, endarrierat, estrech, tapat**. 2. (mat.) Si di d'un angle geometric que la sieu mesura es compresa entre 90° e 180°.

obtusangle adj. m. Si di d'un triangle qu'a un angle obtús.

obtusio n.f. (neurol.) Trebolici de la vigilança caracterisat per una manca d'atencion, una lentor à capir un rasonament, à s'orientar.

obús n.m. Projectile de forma cilindrica e ogivala, d'un calibre egal ò superior à 20 mm, qu'una boca de fuèc lança.

obusier n.m. Canon relativament cort que pòu efectuar de tìr dirècte, d'aut en bas ò vertical.

obvenir vi. (dr.) Revenir per succession.

obviable, a adj. Que pòu èstre obviat.

obviar vt. ind. (*obvii*) (lit.) Prevenir (quauqua ren de marrit) en pilhant li mesuras necessari, en li faguent obstacle; remediàr à. Sin.: **destornar, evitar, defugir**.

òc adv. Indica una afirmacion. Sin.: **aí, sí**. ◇ *Lenga d'òc*: Lenga eissida dau latin, parlada dins lu 32 departiments dau tèrç sud de França metropolitana actuala, li Valadas occitani e Guardia Piemontese en Itàlia, la Vau d'Aran en Espanha e au Mónegue. La zòna lingüística e culturala es sonada l'*Occitània* ò País d'Òc. Au cors de la sieu istòria, conoissèt diferenti appellacions generalis, coma provençau, lemosin, gascon, roman. Sin.: **occitan, lenga occitana**.

ocapí n.m. Okapí.

ocarina n.f. Pichin instrument de música à vent, de forma ovoïda mé de traucs.

ocàs n.m. 1. Edicte dau tsar. 2. Decret de l'Estat, en Union Sovietica. 3. (lit.) Decision autoritària e arbitrària; òrdre imperatiu.

ocasion n.f. 1. Circonstança que vèn à talh, oportunitat: *Profichar d'una ocasion*. Sin.: **escadença, oportunitat, ocurença, endevenença, circonstança**. ◇ *À l'ocasion*: Eventualment, s'una oportunitat si presenta. 2. Circonstança que determina un eveniment. ◇ *À l'ocasion de*: En pilhant coma motiu, coma pretèxe: *Donar una fèsta à l'ocasion dau sieu anniversari*. 3. Objècte vendut ò crompat de segonda man; cròmpa, venda d'objèctes pariers: *Mercat de l'ocasion*. ◇ *D'ocasion*: Que non es crompat ò vendut nòu.

ocasional, a adj. 1. Qu'arriba, si debana d'azard; accidental, irregulier: *Un trabalh ocasional*. Sin.: **efemèr, incertan, momentaneu, provisòri, transitòri**. 2. Qu'es tau per ocasion (per op. à *abitual*): *Un client ocasional*. 3. (filos.) *Causa ocasionala*: Circonstança que non es la causa dirècta d'un fach, ma qu'es necessària per que la causa fague lo sieu efècte: *Aqueu que talha de boasc es la causa ocasionala dau fach qu'aqueu boasc serà cremat*. Var.: **ocasionau**.

ocasionalament adv. Per ocasion. Sin.: **momentaneament, incertanament, efemerament, provisoriament, transitoriament**.

ocasionalisme n.m. Teoria dei causas ocasionali.

ocasionar vt. Èstre l'ocasion, la causa de (sovent quauqua ren de marrit). Sin.: **causar, provocar, entirar**.

ocasionau, ala adj. Ocasional.

occident n.m. 1. Costat de l'orizont dont lo soleu cala. Sin.: **oèst, ponent, trasmont, tresmont**. 2. *L'Occident*: L'ensèm dei país d'Euròpa occidentala e d'Amèrica dau Nòrd. ◇ *La Glèia d'Occident*: Li Glèias de rite latin (per op. ai Glèias de rite oriental).

occidental, a adj. e n. 1. Situat à l'oèst, à l'occident. 2. Qu'es de l'Occident. 3. Relatiu à la civilisacion occidentala (per op. ai civilisacions d'Àfrica, d'Orient, d'Extrème-Orient e d'Amèrica latina). Sin.: **ponentés**. ◆ n. (M'una majuscula) Persona qu'apartèn à la civilisacion europea. Var.: **occidentau**.

occidentalizacion (-izacion) n.f. Accion d'occidentalisar; fach de s'occidentalisar.

occidentalisar (-izar) vt. Modificar (un pòble, una societat) per lo contacte m'ai valors e la civilisacion de l'Occident, donat en modèle. ◆ **s'occidentalisar** v.pr. Pilhar lo biais occidental.

occidentalisme n.m. Movement reformatòr rus, que si referissia au modèle occidental.

occidentalista adj. e n. (ist.) Membre de l'intelligentsia russa dau s. XIXⁿ partidari dau desvolopament de la Rússia sus lo modèle occidental.

occidentau, ala adj. e n. Occidental.

occipital, a adj. Qu'apartèn à l'occiput. ◇ *Lòbe occipital*: Lòbe posterior dau cerveu dont si tròvon lu centres virtuals. ◇ *Oàs occipital* ò *occipital*, n.m.: Oàs que forma la paret posteriora e inferiora dau crani. ◇ *Trauc occipital*: Trauc dins l'oàs occipital per lo quau passa l'axe cerebrospinal. Var.: **occipitau**.

occipitau, ala adj. Occipital.

occiput n.m. Part inferiora e posteriora de la tèsta. Sin.: **suc, coata**.

occitan, a adj. e n. [usi'taŋ] D'Occitània, ensèm dei regions de lenga d'òc. ◇ *Grafia occitana*: Sistema grafic elaborat per Loís Alibèrt, inspirat dau sistema medieval e dau sistema catalan. Sin.: **grafia classica, grafia alibertina**. ◇ *Lenga occitana*: Lenga romanica, que fuguèt literària, administrativa, scientifica e comerciala, foarça temps avant la lenga d'oïl (francés), suprimida per Francés 1er en lo 1539 (Edicte de *Villers Cotterêts*). Sin.: **lenga d'òc**. ◆ n.m. Lenga d'òc.

occitanenc, a adj. Qu'apertèn à Occitània.

occitanisacion (izacion) n.f. Accion d'occitanisar.

occitanisar (izar) v.tr. Convertir à la civilisacion occitana, ai sieu valors. ◆ **s'occitanisar** v.pr. Si convertir à la civilisacion occitana.

occitanisme n.m. Movement de defensa de la lenga e de la cultura occitani.

occitanista adj. e n. Relatiu à l'occitanisme; partidari de l'occitanisme.

occitanitat n.f. Identitat occitana.

occitanofòne, a adj. Que parla occitan.

occitanofonia n. f. Lo tot de la collectivitat que parla occitan.

occitanografe, a n. (ling.) Persona qu'escrivi en occitan.

ocean n.m. 1. Vasta estenduda d'aiga de mar. 2. Caduna dei parts màgers de l'ocean mondial, que constituïsson d'entitats geografiqui partidi en regions: *L'ocean Indian, l'ocean Pacific*. ◇ (absolut) L'Ocean: L'ocean Atlantic. Sin.: **la mar granda**.

oceanà adj. f. (lit.) De l'Ocean: *Li estendudas oceani*.

oceanauta n. Plonjaire especialisat dins l'exploracion dei fonds marin.

oceanian, a adj. e n. D'Oceània.

oceanic, a adj. Relatiu à l'ocean. ◇ *Clima oceanic*: Dins li zònas temperadi, clima de la façada occidentala dei continents, caracterisada per d'estiu fresc, d'ivèrn doç, de pluèis fini e abondoï tot l'an, sobretot en sason frèia, e una predominança dei vents d'oèst.

oceanida n.f. (mit.) Ninfa de la mar.

oceanografe, a n. Especialista d'oceanografia.

oceanografia n.m. Estudi fisic, quimic e biologic dei aigas e dei fonds marins. Sin.: **idrologia marina**.

oceanografic, a adj. Relatiu à l'oceanografia: *Lo museu oceanografic dau Mónegue*.

oceanologia n.f. Ensèm dei disciplinas scientificui (fisica, biologia e quimia) e dei tecnicas (prospeccion, esplecha) relatiu à l'estudi e à l'emplec dau relarg oceanic.

oceanologic, a adj. Relatiu à l'oceanologia.

oceanològue, òga n. Especialista de l'oceanologia.

ocellat, da adj. Que pertòca lu animaús que lo sieu pelam, lo plumatge an d'ornaments en forma d'uèlh.

ocelle n.m. Uèlh simple dei artropòdes adultes, notadament lu insèctes.

ocelòt n.m. Cat fèr que viu en Amèrica miègjornala, entre lo Mexic e la Patagònia.

òcho n.m. 1. Èssa d'aisseu. 2. Marca que fa lo fèrre d'una gavàudola sus una altra.

òci n.m. Estat d'una persona que non a d'ocupacion; desobrament. Var.: **ociositat**. Sin.: **desobrament**.

ocinèbre n.m. Mollusc gastropòde, predator dei òstregas.

ociós, oa adj. e n. Que non a una ocupacion ò qu'a totplen de temps liure; desobrat. Sin.: **desobrat**. ◆ adj. Que si debana dins l'òci: *Menar una vida ocioa*.

ociosament adv. D'un biais ociu. Sin.: **desobradament**.

ociositat n.f. Òci.

ocitocina n.f. Ormòna fabricada dans l'ipotalamus (zòna dau cerveu que regula de nombroï foncions de l'organisme), e la pòst-ipofisi (part posteriora de l'ipofisi).

occlusion n.f. 1. (med.) Barradura patologica d'un conduch, d'un orifici de l'organism: *Oclusion intestinala*. Sin.: **sarrament**. 2. (quir.) Operacion que consistisse à avesinar lu bòrds d'una dubertura naturala (espec. li parpèlas e li labras). 3. Posicion dei maissèlas quora si sàrron li dents. 4. (fon.) Barradura completa e

momentanea en un ponch dau canal vocal. 5. (quim.) Empresonament de substànças per d'autri, per de mecanismes divèrs (absorpcion, adsorpcion, etc.); la substànça empresonada. 6. (meteor.) Mecanisme de reget en altituda dei lengas d'aria cauda d'una depression temperada; perturbacion que n'en resulta. 7. Proprietats qu'an lu metats de surbir e de retenir lu gas.

occlusiu, iva adj. Que produe una occlusion. ◇ (fon.) *Consonanta oclusiva* ò *occlusiva*, n.f.: Consonanta que la sieu articulacion compoarta una occlusion coma [p], [t], [k], [g], [b], [d].

ocomé n.m. Okomé.

òcra n.f. Argila sovent pulverulenta, colorida en jaune ò en roge per d'oxides de fèrre (ematita, limonita, etc.) e emplegada coma colorant. Var.: **òcre**. ◆ adj. inv. D'una color brun-jaune ò brun-roge clars.

ocraceu, ea adj. Ocrós.

ocrar vt. (*òcri*) Colorar en òcra.

ocrat n. m. Mena de tencha ocrada.

òcre n.m. Òcra.

ocromà n.m. Aubre grand dei Antilhas e d'Amèrica tropicala que dona la fusta de balsà.

ocrós, a adj. De la color de l'òcra. Sin.: **ocraceu**.

octaèdre, a adj. e n.m. (geom.) Polièdre de vuèch faças. ◇ *Octaèdre regulier*: Que li sieu faças son de triangles equilaterals egals.

octaedric, a adj. Qu'a la forma d'un octaèdre.

octan n.m. 1. Idrocarbure saturat (C₈H₁₈) que si tròva dins l'essença de petròli. 2. *Indici d'octan*: Indici que mesura la valor antidetonanta d'un carburant per rapoart à un carburant escandalh.

octant n.m. 1. Vuechena part dau cercle, arc de 45°. 2. (anc.) Instrument que servia à pilhar en mar d'autessas d'autres e de distanças, analògue au sextant ma que lo sieu limbe èra d'un octant.

octava n.f. 1. (mús.) Vuechen gra de l'escala diatonica, qu'a lo meme nom que lo premier. ◇ Ensèm dei nòtas contengudi dins l'interval de vuèch gras. 2. (relig. cat.) Periòde de vuèch jorns que vèn après cada granda fèsta de l'annada; darrier d'aquelu vuèch jorns.

octavari n.m. (liturgia) Libre que contèn lu oficis de l'octava d'una fèsta.

octaviar vt. (*octavi*, classic *octàvii*) (mús.) Faire audir accidentalament l'octava auta d'un son, en plaça dau son eu-meme, en parlant d'un instrument.

octavin n.m. Pichin flaüt, que soana à l'octava superiora dau grand. Sin.: **piccolo** (it.).

octet n.m. 1. (inform.) Grope ò multiplè que comprèn vuèch elements binaris. 2. (fis.) Ensèm de vuèch electrons que fórmon la jaça exteriora completa d'un atòme.

octidí n.m. Vuechen jorn de la decada, dins lo calendier revolucionari francés.

octòbre n.m. Desen mes de l'an.

octocoralliari n.m. *Octocoralliaris*: Òrdre de cnidarís mé vuèch tentacules coma lo coralh ò l'alcion. Sin.: **alcionaris**.

octobristas n.m. pl. En Rússia, nom donat ai òmes politics favorables au manifest de Nicolau II^d per organizar un governament constitucional.

octodont n.m. Rosegaire d'Amèrica miègjornala.

octogenari, ària adj. e n. Qu'a vuetanta ans; qu'a entre vuetanta e noranta ans.

octogonal, a adj. (geom.) 1. Qu'a la forma d'un octogòne. 2. Qu'a per basa un octogòne: *Prisma octogonal*. Var.: **octogonau**.

octogonau, ala adj. Octogonal.

octogòne n.m. (mat.) Poligòne qu'a vuèch angles e, doncas, vuèch costats.

octopòde, a adj. Qu'a vuèch pens ò tentacles.

octopòde n.m. Mollusc cefalopòde qu'a vuèch tentacles.

octosillabe, a adj. e n.m. Qu'a vuèch sillabas.

octosillabic, a adj. Qu'a vuèch sillabas.

octuor n.m. (mús.) 1. Composicion mé vuèch parts. 2. Grope de vuèch intruments ò cantaires.

octuplar vt. Multipliar per vuèch.

octuple, a adj. e n.m. Que vau vuèch còups parier.

ocular(i), a (-ària) adj. 1. De l'uèlh: *Glòbe oculari*. 2. *Testimòni oculari*: Qu'a vist la caua que n'en testimònia.

oculari n.m. Sistema optic d'una luneta, d'un microscòpi, etc., plaçat dau costat de l'uèlh de l'observator e que sièrve à examinar l'imatge que l'objectiu fornisse.

ocularista n. Persona que prepara de pèças de protèsis oculari.

oculat, da adj. (zool.) Qu'a d'ornaments en forma d'uèlhs. Sin.: **ocelat**.

oculista n. Mètge especialisat dins lu problemas de la vision. Sin.: **oftalmològue, oftalmologista**.

oculistic, a adj. Relatiu à la medecina de l'uèlh.

oculistica n.f. Oftalmologia.

oculocardiàc, a adj. Si di de l'alentiment dau pòls e de la bassa de la pression arteriala en seguida à una pression sus lu glòbes ocularis.

oculogire, a adj. Pròpri à la rotacion laterala dei uèlhs vèrs la drecha ò vèrs seneca.

oculomotor, tritz adj. Relatiu à la motricitat dei uèlhs.

oculomotricitat n.f. Motricitat dei uèlhs.

oculopaupebral, a adj. Que pertòca lo glòbe oculari e li parpèlas. Var.: **oculopaupebrau**.

oculopaupebrau, ala adj. Oculopaupebral.

ocultacion n.f. 1. Accion d'ocultar, d'escondre quauqua ren. 2. (astron.) Disparicion momentanea d'un astre darrier un autre dau diamètre aparent superior.

ocultaire n.m. Dispositiu previst per canalisar en un faisseau estrech lu rais luminós emés per lu fanaus d'un veïcule, lu senhals ferroviaris, per demorar esconduts ai aeronaus en temps de guèrra.

ocultament adv. D'una mena oculta. Sin.: **amagadament, escondudament**.

ocultar vt. 1. Passar sota silenci, escondre. 2. (astron.) En parlant d'un astre, escondre (un autre astre) per ocultacion. 3. Rendre invisible (un senhal luminós) dins un perimètre donat. 4. Faire de tau biaïas qu'una region non poasque plus reçaupre un programa de television.

oculte, a adj. 1. Que la sieu causa, li sieu tòcas demòron escondudi; misteriós. 2. *Scienças ocultis*: Doctrinas e practicas que pertòcon de fachs qu'escàpon à l'explicacion racionala, fondadi generalament sobre la credença en de correspondenças entre li cauas e que presenta lo mai sovent un caractèr pauc ò pron esoteric (alquimia, magia, etc.).

ocultisme n.m. Estudi practic dei sciéncias ocultis. Sin.: **mascaria**.

ocultista adj. e n. Que relèva de l'ocultisme; partidari de l'ocultisme.

oculus n.m. (lat.) Pichona dubertura dintre un barri, una paret, au som d'una copòla. Sin.: **uèlh de bòu**.

ocupacion n.f. 1. Accion de si rendre mèstre militarment d'una vila, d'un país. ◇ (M'una majuscula) Periòde durant lo quau França estaguèt ocupada per l'armada alemanda (1940-1944). 2. Fach d'ocupar un luèc, d'estacionar sus un terren, de n'en pilhar possession. 3. (dr.) Mòde d'aquisicion, per la presa de possession, d'un ben vacant. 4. Activitat: *Èstre sensa ocupacion*.

ocupacional, a adj. *Terapeutica ocupacionala*: Que cèrca à tornar adaptar lu malauts mentals per lo trabalh ò d'activitats de léser. Var.: **ocupacionau**.

ocupacionau, ala adj. Ocupacional.

ocupant, a adj. e n. Qu'ocupa un luèc, un país. ◆ n. (dr.) *Ocupant de boana fe*: Persona que viu dins un lotjament que n'en paga regulierament lo fit, sensa contracte, ma que, dau fach de la sieu boana fe, pòu beneficiar d'un manteniment dins lu luècs. Sin.: **estatjant**. ◇ *Promier ocupant*: Aqueu qu'ocupa, pilha possession en promier d'un luèc.

ocupar vt. 1. Emplir (un espaci, una durada): *Lo lièch ocupa tota la mieu cambra, ocupi li mieu jornada à redigir un dictionari*. 2. Exercir (una carga, una foncion): *Ocupa una boana plaça dins la sieu empresa*. 3. Aver la possession, l'usatge d'un luèc: *Lu bureus ocúpon lo segond plan*. 4. Demorar en massa dins un luèc per manifestar lo sieu maucontentament, etc.: *Lu obriers ocúpon l'usina*. 5. S'installar, establir la sieu autoritat sobre un territòri militarment, per la foarça. 6. Donar de trabalh à; emplegar: *L'agricultura ocupa totjorn plus pauc de monde*. 2. Pilhar lo temps, la pensada de: *Lu sieus estudis l'ocúpon totplen*. ◆ **s'ocupar (de)** v.pr. Travalhar, dedicar lo sieu temps (à). Sin.: **s'entrevar (de)**. ◇ (absolut) Aver una activitat, non restar sensa ren faire: *Es una persona que s'ocupa*.

ocupat, ada adj. 1. Qu'es sota ocupacion enemiga: *Un territòri ocupat*. 2. Que quauqu'un pilha, emplega: *La linha es ocupada*. 3. Qu'es pilhat per una activitat; que non es disponible.

ocupatiu, iva adj. Qu'ocupa, que permete d'ocupar.

ocupejar (s') v.pr. S'ocupar per si divertir.

ocurrença (-ència) n.f. 1. (liturgia) Rescòntre de doi fèstas ocurrenti. 2. *En l'ocurrença, en pariera ocurrença*: Dins lo cas present, dins aquesta circonstança. 3. Rescòntre, circonstança fortuita. Sin.: **circonstança, conjectura, eventualitat, escadença**.

ocurrença (-ència) n.f. 1. (ling.) Aparicion d'una unitat lingüística (fonologica, gramaticala ò lexicala) dins un còrpus; aqueta unitat. 2. (log.) Plaça qu'un simbòle ocupa dins una formula.

ocurrent, a adj. (liturgia) *Fèsta ocurrenta*: Que tomba lo meme jorn qu'una altra.

òda n.f. 1. Dins l'Antiquitat grèga, poema destinat à èstre cantat. 2. (liter.) Poema liric partit en estròfas parier entre eli per lo nombre e la mesura dei vèrs e destinat sigue à celebrar de grands eveniments ò de grands òmes (*òda eroïca*), sigue à exprimir de sentiments mai familiars (*òda anacreontica*). 3. (mús.) Poesia messa en música.

odeleta n.f. Pichina òda.

odalisca n.f. 1. Esclava estacada au servici dei esposas dau sultan, dins l'Impèri otoman. 2. (lit.) Frema d'un harem.

odeon n.m. Edifici cubèrt, generalament en anfiteatre, e destinat, dins l'Antiquitat,

òdi n.m. 1. Viva ostilitat que poarta à esperar ò à faire de mau à quauqu'un: *Provar un òdi mortal*. 2. Aversion per quauqua ren: *Aver d'òdi per la violença*. Sin.: **ira, aborrimet, descoar, detestacion, asirança, mauvolença**.

odiàr vt. (*òdi*, classic *odii*) Provar d'òdi per quauqu'un, detestar. Sin.: **aborrir, detestar, asirar, mauvoler**.

odiós, oa adj. 1. Que provòca l'òdi, l'indignacion. 2. Qu'es desagradu, penós: *Passar una serada odioa*. Sin.: **aborrissent, detestable, asirable, descorós**.

odiosament adv. D'un biais odiós; embé òdi. Sin.: **detestablament, descorosament, asirablament**.

odissea n.f. Viatge movimentat, ric d'incidents, de peripecias. Sin.: **trepada**.

odografe n.m. 1. Traçat d'un camin percorrut ò à percòrrer. 2. *Odografe d'un movement*: Corba descricha per l'extremitat d'un vector equipollent au vector velocitat d'aqueu movement e traçat à partir d'un ponch fixe.

odomètre n.m. Instrument que sièrve à mesurar lo camin que percorre un veïcule ò una persona (dins un tau cas, es un *podomètre*).

odonat n.m. *Odonats*: Sota-òrdre dei arquiptèrs.

odontalgia n.f. (med.) Mau de dents.

odontalgic, a adj. (med.) Relatiu à l'odontalgia.

odontoblast n.m. Gròssa cellula de la part periferica de la meula dentària, que la sieu foncion es de secretar l'avòri.

odontocèt n.m. *Odontocèts*: Sota-òrdre de cetaceus provedits de dents e non de fanons.

odontogenès n.f. Lo tot dei procediments que perméton le formacion dei dents.

odontoïde, a adj. (anat.) *Apofisi odontoïda*: Salhida de la segonda vertèbra cervicala.

odontolit n.m. Fosfats idratats d'alumini que provènon dei dents e dei ossaments fossiles.

odontologia n.f. Estudi dei dents, dei sieu malautias e dau tractament d'aqueli malautias.

odontologic, a adj. Relatiu a l'odontologia.

odontologista n. Pratician que practica l'odontologia. Var.: **odontològue**.

odontològue, òga n. Odontologista.

odontòma n.f. Tumor dentària.

odontomètre n.m. Pichina règla graduada que sièrve à determinar lo nombre e lo genre dei dents d'un sageu postal.

odontorragia n.f. Emorragia en seguida à l'ablacion d'una dent.

odontostomatologia n.f. (med.) Disciplina que combina l'odontologia e l'estomatologia, que la sieu tòca es la prevencion, lo diagnostic e lo tractament dei malautias e dei anomalies de la boca e dei dents; cirurgia dentària.

odor n.f. [ow'du] 1. Emanacion qu'un fluide (ària, aiga) transmete e que l'aparelh olfactiu sente. Sin.: **flaire, sentor, emanacion, efluvi, redolença, exalacion**. 2. *Morir en odor de santetat*: Morir en estat de perfeccion cristiana. Var.: **morir en concèpte de santetat**. ◇ *Non èstre en odor de santetat*: Non èstre gaire preat (dins un luèc, dins l'estima de quauqu'un).

odorant, a adj. Que laissa escapar una odor; odoriferant. Var.: **odorós, odorifèr**. Sin.: **flairant, redolent, sentorós**.

odorar vi. Laisser escapar una odor (espec. agradiva). Sin.: **sentir, flairar**.

odorat n.m. Sens que permete la percepcion dei odors, localisat à la taca olfactiva dei fòssas nasali dei vertebrats, ai antenas dei insèctes, e que juèga lo tot promier ròtle dins l'informacion de la màger part dei espècias, aquàtiqui coma terrèstri. Sin.: **sentida, naseada, flaire**.

odoratiu, iva adj. Quer pertòca l'odorat.

odorifèr, a adj. Odorant.

odoriferant, a adj. (lit.) Que laissa escapar una odor (en general agradiva). Var.: **odorifèr, odorant**.

odorimètre n.m. Aparelh previst per avalorar l'odorisacion dau gas.

odorisacion (-izacion) n.f. Operacion que consistisse à donar una odor especiala à un produch, per lo biais d'un odorisant.

odorisaire (-izaire) n.m. Odorisator.

odorisant (-izant) n.m. Produch incorporat à un gas per li conferir una odor caracteristica e facultar la cèrca dei escampas de gas.

odorisator (-izator) n.m. Aparelh previst per incorporar un liquide odorisant dins lo gas. Var.: **odorisaire**.

odorós, oa adj. Qu'a d'odor.

odoroscopia n.f. Procediment que permete de prear li odors.

œrsted n.m. (dau nom dau fisician) (fis.) Unitat dau sistema C.G.S. electromagnetic. (L'unitat SI es ampèr per mètre).

œrstita n.f. Acier especial au titan e au cobalt, dau foart camp coercitiu e d'una granda aimantacion remanenta, per li caramidas permanenti.

oèst n.m. 1. Part de l'orizont dont lo soleu cala; ponch cardinal situat d'aqueu costat. Sin.: **ponent**, **trasmont**, **occident**. 2. (M'una majúscula) Part dau glòbe terrèstre ò d'un país situada vèrs aqueu ponch. 3. (M'una majúscula) Ensèm dei Estats dau Tractat de l'Atlantic Nòrd (ò que li son restacats).

oèst-alemand, a adj. e n. De la República federala d'Alemanha.

of interj. 1. Exprimisse lo solatjament après una espròva penoa ò desagradiva, un esfoarç. Sin.: **oi**. 2. *Non laisser lo temps à quauqu'un de dire of, de faire of*: Non li laisser lo temps de respirar, de respoandre.

ofa n.f. À ofa: En granda quantitat, en abundança: *Quora aurai ben vendut lo mieu dictionari, aurai de sòus à ofa*. Sin.: **à brèti**, **à boudre**, **à cofa**.

ofendèire, eiritz n.m. (it.) Persona qu'ofende. Var.: **ofensor**.

ofendent, a adj. (it.) Qu'ofende, que fa de mau. Var.: **ofensant**.

ofendre vt. (it.) Ofensar.

ofendut, uda adj. Ofensat.

ofensa n.f. 1. Paraula, acte que tòca quauqu'un dins la sieu dignitat, lo sieu onor. Sin.: **escarni**, **inectiva**, **otratge**, **afront**, **escarniment**. 2. Otratge comés publicament còtra lo president de la República, un cap d'Estat ò de govèrn, un ministre dei Afaires estrangiers ò un agent diplomatic d'un Estat estrangier e que constitue un delict. 3. (relig.) Pecat qu'ofensa Dieu.

ofensaire, airitz n. La persona qu'ofensa. Var.: **ofensor**.

ofensant, a adj. Qu'ofensa. Var.: **ofendent** (it.). Sin.: **otratjant**, **mortificant**.

ofensar vt. 1. Tocar quauqu'un dins la sieu dignitat, lo sieu onor; vexar. ◇ *Sigue dich sensa v'ofensar*: Sensa marrida intencion, sensa vos atacar. 2. (relig.) *Ofensar Dieu*: Pecar. 3. Non respectar (una règla, un principi): *Ofensar lo boan gust*. Var.: **ofendre** (it.). Sin.: **escarnir**, **otratjar**, **inectivar**, **mortificar**, **insolentar**. ◆ **s'ofensar** v.pr. Si vexar.

ofensat, ada adj. e n. Qu'a subit una ofensa, qu'es tocat dins lo sieu onor; vexat. Var.: **ofendut**. Sin.: **escarnit**, **otratjat**, **inectivat**, **mortificat**.

ofensiu, iva adj. Qu'ataca, que sièrve à atacar. Sin.: **otratjaire**, **insolentaire**.

ofensiva n.f. 1. Accion importanta qu'una foarça armada mena, destinada à impauar à l'enemic la sieu volontat, à lo caçar dei sieu posicions e à lo destrúger. Sin.: **abrivada**, **atac**, **assaut**, **carga**, **correguda**, **incursion**. 2. Iniciativa per faire recular quauqu'un ò quauqua ren: *Una ofensiva diplomatica*.

ofensivament adv. D'un biais ofensiu.

ofensor, a n. La persona qu'ofensa. Var.: **ofensaire**.

oferent, a n. (it.) Ofrent (dins una venda à l'enquant).

oferir vt. (it.) (*oferissi*) Ofrir.

ofèrta n.f. 1. Accion d'ofrir; cen qu'es ofèrt. ◇ *Apèl d'ofèrtas*: Mòde de conclusion dei mercats publics per lo quau l'administracion mete publicament lu candidats en concurrènça. ◇ *Ofèrta publica de cròmpa*: Ofèrta per la quala una societat fa conóisser au public l'intencion qu'a de crompar de títols d'una altra societat. ◇ *Ofèrta publica d'escambi*: Ofèrta per la quala una societat fa conóisser au public la sieu intencion d'escambiar lu sieus títols còtra de títols d'una societat que vòu contrarotlar. 2. Accion de preparau un contracte à una persona: *Ofèrta d'emplec*. 3. (econ.) Quantitat d'un ben ò d'un servici que si pòu vendre sus lo mercat à un prètz donat. ◇ *Lèi de l'ofèrta e de la demanda*: Lèi economica que determina lo prètz en equilibrant lo volume de l'ofèrta d'un produch ò d'un servici e aqueu de la demanda. 4. Ofrenda. 5. Ofertòri, procession de l'ofrenda; don que si fa pendent la procession de l'ofrenda.

ofertòri n.m. 1. (relig. cat.) Part de la messa pendent la quala lo prèire complisse l'oblacion dau pan e dau vin. Var.: **ofèrta**. 2. Tròç de música que s'aude à-n-aqueu moment de la messa.

off adj. inv. (mòt anglés, *foara de*) (cín. e telev.) Si di d'una votz, d'un son que la sieu foant non si ve sus l'ecran. ◇ *Comentari off*: Comentari que la persona entrevistada fa en defoara de l'entrevista.

offset n.m. inv. (angl.) Procediment d'estamparia per doble decalc de la forma sobre lo blanquet de cauchoc pi d'aqueu d'aquí sus lo papier. Sin.: **doble calc**. ◇ *Offset à sec*: Sensa lo banhar. ◇ *Placa offset*: Fuèlh fin de metal que poarta l'imatge qu'estampa, dins aqueu procediment. ◆ adj. inv. e n.f. inv. Si di de la màquina, dau papier emplegats per estampar per lo procediment offset.

offsetista n. Professional de l'offset. Sin.: **doble calquista**.

off shore adj. inv. e n. inv. Offshore.

offshore adj. inv. e n. inv. 1. Si di de la prospeccion, dau foratge e de l'esplecha dei jaças de petròli situadi luèc dei ribatges. 2. (banca) Extraterritorial. 3. Si di d'un espòrt motonautic de granda velocitat sus de naus totplen potenti. Var.: **off shore**.

ofiasi n.f. Alopecia que si manifèsta per placas.

ofici n.m. 1. Foncion, carga tenguda per quauqu'un; ròtle de quauqua ren. ◇ *Faire ofici de*: Jugar lo ròtle de. ◇ *D'ofici*: Per via d'autoritat, sensa demanda prealabla. Sin.: **d'espersé**. 2. Establiment public ò privat dedicat à una activitat detyerminada; agença, bureu. 3. (dr.) Servici public dotat de la personalitat morale e de l'autonomia financiara. 4. (dr.) Foncion autrejada à vida per nominacion de l'autoritat publica; carga. 5. (ist.) Carga mé juridiccion, foncion publica. 6. (relig.) *Ofici divin* ò *ofici*: Ensèm dei preguieras e dei ceremònias plaçadi à d'oras determinadi de la jornada. 7. Mandadís periodic d'un nombre limitat de libres, que vènon de paréisser ò d'èstre estampats torna-mai, d'un editor ai libraris. 8. Pèça que tòca la coïna, dont si méton tot cen que depende

dau servici de la taula. Sin.: **despensa**; ◆ pl. *Boai oficis*: Servici, assistença. ◇ (espec.) Intervencion benvolenta (d'una persona, d'un Estat) en vista de menar doi gropes, doi Estats, à negociar.

oficial, a adj. e n. 1. Que vèn dau govèrn, de l'Administracion; qu'a un caractèr legal: *Tèxto oficial*. 2. Que li autoritats organison. 3. Qu'a una foncion dins un govèrn: *Un personatge oficial*. 4. Qu'es donat per vèr per una autoritat quala que sigue, ma que laissa supauar una altra realitat: *La version oficiala dei eveniments*. Var.: **oficiau**.

oficial, a n. 1. Persona qu'a una foncion publica. 2. Persona qu'a una foncion dins l'organizacion d'espròvas esportivi, de concors, etc. Var.: **oficiau**.

oficial n.m. Jutge eclesiastic delegat per l'evesque per exercir la juridiccion contencioa. Var.: **oficiau**.

oficialment adv. D'un biais oficial.

oficialisacion (-izacion) n.f. Accion d'oficialisar; lo sieu resultat.

oficialisar (-izar) vt. Rendre oficial.

oficialitat n.f. 1. Sèti, tribunal de l'oficial. 2. Carga d'oficial. 3. Juridiccion, relarg dont l'oficial abiaissa la Justícia.

oficiant n.m. e adj. m. (relig.) Que celèbra l'ofici public; celebrant: *Prèire oficiant*.

oficiar vi. (*ofici*, classic *oficii*) 1. (relig.) celebrar l'ofici divin. 2. (iron.) Travalhar d'un biais solemne.

oficier n.m. 1. Militari qu'a un grade au manco de sotaluectenent ò d'ensenha de vaisseau. ◇ *Oficier general*: General ò amiral. ◇ *Oficier de marina ò de vaisseau*: Oficier qu'apartèn au còrs de comandament de la marina de guèrra. ◇ *Oficier subaltèrne*: sotaluectenent, luectenent, ensenha ò luectenent de vaisseau. ◇ *Oficier superior*: Comandant, luectenent-coloneu, coloneu ò capitani de corveta, capitani de fregata, capitani de vaisseau. 2. Titulari d'un ofici, d'una foncion. ◇ *Oficier dei marinarias de la flòta*: Dins la marina francesa, oficier eissit de l'encastre de mestrança, que la sieu ierarquia es equivalenta au grade de luectenent de vaisseau de 2ª classa, fins au grade de capitani de fregata de l'Escòla Navala. ◇ (ist.) *Grand oficier de la Corona*: Aut dignitari de la cort dei rèis de França. ◇ *Oficier de l'estat civil*: Persona responsabla de la tenguda e de la conservacion dei registres de l'estat civil, qu'es generalament lo cònse de la comuna. ◇ *Oficier ministerial*: Persona (ussier, notari, etc.) titulari d'un ofici ministerial. ◇ *Oficier de polícia judiciària*: Foncionari encargat de constatar li infraccions e de liurar lu sieus autors à la justícia. ◇ *Oficier public*: Titulari d'una foncion, que li sieu afirmacions e li sieu constatacions an un caractèr autentic (oficier de l'estat civil, notari, ussier de justícia). 3. Titulari d'unu títols onorifics. ◇ *Oficier de la Legion d'onor*: Persona titularia d'un grade en dessobre d'aqueu de cavalier. ◇ *Grand Oficier de la Legion d'onor*: Persona qu'a un grade superior à-n-aqueu de comandaire.

oficiera n.f. Frema qu'a lo grade d'oficier dins l'Armada dau Sauvament.

oficina n.f. 1. Ensèm dei locals dont lo farmacian entrepaua, alestisse e vende lu medicaments au public; farmacia. 2. (pej.) Luèc dont si trama quauqua ren de secret, de marrit.

oficinal, a adj. 1. Si di d'un remèdi alestit per avança e conservat dins l'oficina ò farmacia (per op. à *magistral*). 2. *Èrba, planta oficinala*: Que sièrve en farmacia. Var.: **oficinau**.

oficinau, ala adj. Oficinal.

oficiós, oa adj. Que vèn d'una foant autorisada, ma sensa aver una autenticitat garantida: *Una informacion oficioa*.

oficiosament adv. D'un biais oficiós.

oficleïde n.m. Instrument de música de vent, en coire m'una embocadura, que lo tube fach de doi brancas es providit de claus.

ofiidat n.m. *Ofiidats*: Família de peis que comprèn la calinheritz, la correjana e la jarretiera.

ofidian, a adj. 1. Pròpri à la família dei sèrps. 2. Qu'a la natura ò l'aspècte d'una sèrp.

ofidian n.m. *Ofidians*: Sota-òrdre de reptiles comunament sonats *sèrps*.

ofidisme n.m. Intoxicacion per lo veren d'una sèrp.

ofioglòs n.m. Feuse dei prats umides.

ofiografia n.f. Ofiologia.

ofioïde, a Que sembla una sèrp.

ofiolatria n.f. Culte dei sèrps.

ofiolita n.f. (geol.) Dins li cadenas de montanhas, sequença de ròcas eruptivi, generalament considerada coma un fragment de crosta oceanica dislocada per la tectonica.

ofiolitic, a adj. Relatiu ai ofiolitas.

ofiologia n.f. Descripcion scientifica dei sèrps. Sin.: **ofiografia**.

ofita n.f. Mena de ròca eruptiva que la sieu parença retipa una peu de sèrp.

ofita n.m. Sòci d'una sècta gnostica (s. II^d-IIIe) que considerava la sèrp coma la messatgiera que porgissia ai òmes la conoissença sauvaira.

ofiura n.f. Animau marin qu'a l'aspècte d'una estela de mar, ma mé de braç lònchs, fins e soples (Embrancament dei equinodèrmes). Var.: **ofiuride**.

ofiuride n.m. Ofiura.

oflag n.m. En Alemanha, pendent la segonda guèrra mondiala, camp de presoniers reservat ai oficiers.

ofrenda n.f. 1. Don fach à una divinitat ò depauat dins un temple m'una intencion religioa. 2. Don voluntari, sovent modèste. Sin.: **ofèrta, present**.

ofrent, a n. Lo mai ofrent: Aqueu que prepaua lo prèt mai aut. Var.: **oferent**.

ofrir vt. 1. Donar, faire present (*de*): *Ofrir de flors*. Sin.: **regalar**. 2. Metre à la disposicion de quauqu'un, prepauar espontaneament: *Ofrir l'ospitalitat*. 3. Comportar, presentar; procurar: *Aquesta solucion ofrisse totplen de possibilitats*. Var.: **oferir** (it.).

oftalmia n.f. Afeccion inflamatorià de l'uèlh.

oftalmic, a adj. 1. Relatiu ai uèlhs. 2. Relatiu à l'oftalmia.

oftalmolit n.m. Calcul lagremal.

oftamologia n.f. Especialitat medicala que lo sieu objècte es lo tractament dei afecçons de l'uèlh e la correccion dei problemas de vision. Sin.: **oculistica**.

oftalmologic, a adj. Relatiu à l'oftamologia.

oftalmologista n. Mètge especialisat en oftamologia. Var.: **oftalmològue**. Sin.: **oculista**.

oftalmològue, òga n. Oftalmologista. Sin.: **oculista**.

oftamomalacia n.f. Atrofia e amoliment dau glòbe oculari.

oftalmomètre n.m. Astigmomètre.

oftalmometria n.f. Determinacion de l'indici de refraccion dei divèrs mitans de l'uèlh.

oftalmometric, a adj. Relatiu à l'oftalmometria.

oftalmoplegia n.f. Paralisia dei muscles de l'uèlh.

oftalmoscòpi n.m. Instrument emplegat per examinar lo dedintre de l'uèlh.

oftalmoscopia n.f. Examèn dau dedintre de l'uèlh au mejan d'un oftalmoscòpi.

ofuscacion n.f. Fach d'ofuscar, de s'ofuscar. Sin.: **ofuscament, ofensa, escarni, afront**.

ofuscament n.m. Fach d'ofuscar, de s'ofuscar. Sin.: **ofuscacion, ofensa, escarni, afront**.

ofuscar v (*ofusqui*) Vexar, desplaèser à. Sin.: **desagradar (à), ofensar, escarnir**. ◆ **s'ofuscar** v.pr. Si vexar.

ogam n.m. Escriptura ogamica.

ogamic, a adj. *Escriptura ogamica*: Escriptura alfabetica emplegada au començament de l'èra cristiana per notar l'irlandés. Sin.: **ogam**.

ogandés, esa adj. e n. D'Oganda.

ogaritic n.m. Lenga semitica dau grope caneanan.

ogiu, iva adj. En forma d'ogiva: *Arc ogiu*.

ogivocilindric, a adj. Fach d'un cilindre m'una susfàcia ogivala en dessobre.

ogiva n.f. 1. (arquít.) Arc diagonal de renfoarç sota la vòuta gotica, que n'en facilita la construccion e n'en remanda la butada vèrs lu angles. ◇ *Vòuta sus crosada d'ogivas*: Que s'apontèla ò sembla s'apontelar sobre entrecrosament de doi arcs diagonals. 2. Arc rot gotic. 3. Part anteriora d'un projectile, de forma conica ò ogivala. ◇ *Ogiva nucleària*: Ogiva m'una carga nucleària que n'en son dotats de missiles ò d'autres projectils. Sin.: **tèsta nucleària**.

ogival, a adj. (arquít.) 1. Relatiu à l'ogiva. 2. Relatiu à l'arc rot; que n'a la forma. ◇ *Art ogival*: Art gotic. Var.: **ogivau**.

ogivar vt. Donar (à quauqua ren) lo forma d'una ogiva.

ogivatge n.m. Accion de menar à una forma ogivala.

ogivau, ala adj. Ogival.

ogós, oa adj. e n. Dau grope sud-oèst dei dialèctes turcs, au quau apartènèn lo turcmèn, l'azèri e lo turc de Turquia.

ògre, ogressa n. 1. Dins lu còntes de fadas, gigant voraç que manja lu pichoi. 2. Persona voraça.

ogrian a adj. Si di d'un grope de lengas de la familha oraliana (ongrés, ostiac, vogol).

òhm n.m. Unitat de mesura de resistença electrica entre doi ponchs d'un conductor quora una diferença de potencial constanta de 1 vòlt, aplicada entre aquelu doi ponchs, produe dins aqueu conductor un corrent de 1 ampèr, sensa que lo conductor sigue lo sèti d'una foarça electromotritz.

ohmmètre n.m. Aparelh que sièrve à mesurar la resistença electrica d'un conductor.

òhm-mètre n.m. Unitat de resistivitat (Simbòle Ω-m).

ohmic, a adj. Relatiu à l'òhm.

oi interj. Of.

òï adv. Òc, aí.

oïdia n.f. Cellula isolada que si destaca dau talle d'unu fonges e qu'assegura la sieu multiplicacion en agissent coma una bròca.

oïdiomicòsi n. f. Micòsi causada per un fonge dau tipe de l'oïdium.

oïdium n.m. Malautia que de fonges dau grope dei ascomicèts provòcon sus de plantas (en particulier la vinha), generalament caracterisada per l'aparicion d'una pòuvera grisa à la susfàcia dei organes parasitats.

oïl adv. *Lenga d'oïl*: Ensèm dei dialèctes romans parlats dins la mitan nòrd de França.

oire n. Pèu de boc cordurada en forma de sac, per conservar e transportar de liquides.

oistiti n.m. 1. Pichina monina d'Amèrica tropicala, de la coa

ojac n.m. Sota l'ancian impèri otoman, nom dau janissari.

O.K. interj. (fam.) D'acòrdi, es entendut. Sin. **va ben!** ◆ adj. inv. Que convèn, qu'es corrècte, condrech: *Tot es O.K.*

òka n.m. Fromai canadian.

okapí n.m. Mamifèr romiaire dau Zaïre, vesin de la girafa, ma dau coal mai cort e de la pèu regada à l'arrier (aut d'un mètre). Var.: **ocapí**.

okomé n.m. Aubre de l'Àfrica eqüatoriala, foarça preat per la sieu fusta. Var.: **ocomé**.

olanda n.m. 1. Fromai de la crosta roja, plat ò de forma arredonida, fach mé de lach de vaca. 2. Papier de luxe, totplen resistent e vergat.

olandés, esa adj. e n. D'Olanda; abusivament: dei Païs-Bas. ◇ *Saussa olandesa*: À basa de ros d'òu e de burre, mé de suc de limon.

olé inter. (mòt esp.) Per encoratjar, en particulier pendent una corrida.

oleacea n.f. *Oleaceas*: Familha d'aubres ò d'aubrillhons dei flors gamopetali, coma l'olivier ò lo daissemin.

oleaginós, oa adj. De la natura de l'òli. ◇ *Planta oleaginoa* ò *oleaginós*, n.m.: Plantas cultivada per li sieu granas ò lu sieus fruchs que son rics en lipides e que s'en tíron de matèrias grassis alimentari ò industrials (virasoleu, olivier, etc.).

oleandomicina n.f. Antibiotic actiu còtra li bacterias Gram positiu.

oleandrina n.f. Eteroside cardiotonic foarça toxic, contengut dins lu extrachs dau leandre.

oleastre n.m. Olivier sauvatge. Var.: **olivastre**.

oleat n.m. Sau ò estèr de l'acide oleïc.

olecrani n.m. (anat.) Apofisi dau cubitus, que forma la salhida dau cobde.

oleficant adj. m. (ancianament) *Gas oleficant*: Etilène. Var.: **oleíficant**.

olefina n.f. Alcène. Sin.: **idrocarbure etilenic**. Sin.: **alcèn(e)**.

oleïc, a adj. (quim.) Si di d'un acide organic non saturat, resultat de l'idrolisi de l'oleïna.

oleïcòla adj. Relatiu à l'oleïcultura.

oleicultor, tritz n. Persona que cultiva l'olivier.

oleïcultura n.f. Cultura de l'olivier.

oleïfèr, a adj. Que s'en tira d'òli.

oleíficant adj. m. Oleficant.

oleïfòrme, a adj. Qu'a la consistença de l'òli.

oleïmètre n.m. Oleomètre.

oleïna n.f. (quim.) Triestèr oleïc de la glicerina, liquide qu'ienra dins la composicion dei òlis vegetals.

oleirada n.f. Contengut d'un vas d'òli.

oleocalcari, ària adj. Que pertòca un mesclum de parts egali d'òli d'oliva e d'aiga de cauç, emplegat dins lo tractament dei cremaduras e dei prudiments.

oleoduc n.m. Conduch que sièrve per transportar lo petròli brut. Sin.: **poartaòli**. Var.: **oloducte**.

oleografia n.f. Procediment d'impression mé l'ajuda de colors alongadi d'òli.

oleolat n.m. (med.) 1. Òli ssencial dei essenças vegetali. 2. Òli qu'a lo gust ò l'odor de la planta que n'es extracha.

oleom n.m. Oleum.

oleomètre n.m. Aparelh que sièrve à mesurar la tenor en òli dei granas oelaginoï. Var.: **oleïmètre**.

oleopièch n.m. Oleotorax.

oleopneumatic, a adj. Si di d'un tipe de suspension sensa moala per veïcules automobiles, que combina l'emplec d'elements que contènèn d'òli sota pression e aqueu d'ària e de gas.

oleoresina n.f. Produch insoluble dins l'aiga e viscós, coma la terebentina, exsudat per divèrsi plantas.

oleotorax n.m. Suènh que consistisse à injectar dins la pleura d'òli de parafina gomenolada, per completar l'accion d'un pneumotorax artificial. Sin.: **oleopièch**.

oleraceu, ea adj. Relatiu ai ortalhas.

oleum n.m. (quim.) Acide sulfuric parcialament desidratat. Var.: **oleom**.

olfaccion n.f. Odorat.

olfactiu, iva adj. Relatiu à l'odorat.

olfactometria n.f. Mesura dau nivèu d'acuitat de l'olfaccion.

olha n.f. Andolha, androlha, anduècha, anduèlh.

òli n.m. 1. Substança grassa, liquida à temperatura ordinària e insolubla dins l'aiga, d'origina vegetala,

animala ò minerala, emplegada per diferents usatges (alimentaris, domestics, industrials, farmaceutics, etc.).

◇ *Òli essencial*: Òli volatile obtengut per destillacion de substanças aromatiqüi d'origina vegetala. ◇ *Èrba de l'òli roge*: Trescalan, pèlica. ◇ (fam.) *Òli de cobde*:

Energia emplegada per un trabalh, per faire quauqua ren.

◇ *Mar d'òli*: Foarça calma. Sin.: **bonassa**. ◇ *Metre d'òli sus lo fuèc*: Enverinar una garrolha. 2. (liturgia) *Òlis sants*: Emplegats per lu sacraments. 3. *Pintura à l'òli* ò *òli*, n.m.: Pintura que lo sieu ligant es fach d'òlis minerals ò vegetals. 4. Tela, tableau pintats mé de pintura à l'òli. 5. (tecn.) Petròli brut.

oliaire, airtiz n. Mercant barrutlaire d'òli.

oliar vt. (*òli*, classic *òlli*) 1. Fretar, embeure me d'òli. Sin.: **lubrificar**, **ónher**. 2. Donar l'extremocion.

oliaria n.f. Fàbrega ò negòci d'òli vegetau.

oliban n.m. Encens.

olier, a n. Persona que produe d'òli.

oliera n.f. Bureta (1).

olifant n.m. (ist.) Pichin còrn d'ivòri dei cavaliers de l'Atge Mejan.

oligarque n.m. Membre d'una oligarquia.

oligarquia n.f. Regime politic dins lo quau l'autoritat es ai mans de quauqui personas ò de quauqui familhas potenti; ensèm d'aqueli familhas, d'aqueli personas.

oligarquic, a adj. De l'oligarquia.

oligemia n.f. Diminucion de la massa dau sang.

oligist n.m. Oxide natural de fèrre Fe₂O₃, finda sonat *ematita roja*, que colòra sovent de ròcas sedimentari.

oligoartriti n.f. Reumatisme articulari.

oligocène adj. e n.m. Si di dau segond periòde de l'èra terciària, entre l'eocène e lo miocène, d'una durada aproximativa de 10 milions d'ans.

oligoclasa n.f. Feldspat de la seria dei plagioclasas, abondós dins li ròcas cristallini.

oligocrania n.f. Desvolopament insufisent dau crani per rapoart à l'ensèm dau còrs.

oligodendrocit n.m. Oligodendrogli.

oligodendrogli n.f. (neuro.) Ensèm dei cellulas de la nevrogli, pauri en prolongaments. Sin.: **oligoendrocit**.

oligodendrogliòma n.m. Tumor constituïda essencialament d'oligodendroglias, qu'a una tendença à la degenerescença mucòïda e que si desvolopa dins lu emisfèrs cerebrals, lo còrs callós, mai rarament dins lo nèrvi optic.

oligodinamic, a adj. (en parlant dei elements quimics, de la sieu accion) Qu'agisse à una dòsi foarça debla sobre lu èstres vivents. Una accion oligodinamica es estada reconoissuda au coire, à l'argent e au mercuri, qu'arrèton la creissença e túon li culturas.

oligodipsia n.f. Diminucion ò absença esquasi completa de la sensacion de la set sensa trebolici aparent de la santat.

oligodontia n.f. Talha anormalament pichina d'una dent ò de l'ensèm dei dents.

oligoelement n.m. (biol.) Element quimic necessari, à l'estat de traças, à la vida dei animaús e dei vegetals (fèrre, manganès, etc.).

oligofagia n.m. Baissa de l'apètit.

oligofague, aga adj. Si di d'un predator ò d'un parasite que si pòu noirir e viure en profechant de quauqui espècias sovent aparentadi.

oligofrène, a adj. e n. Que sofrisse d'oligofrenia.

oligofrenia n.f. (med.) Insufisença mentala globala.

oligolecit, a adj. Oligolecitic.

oligolecitic, a adj. Si di d'un òu paure en vitellus. Var.: **oligolecit**.

oligomenorrea n.f. Diminucion de la frequença e/ò de l'abondança des menstruacions.

oligomèr n.m. Proteïna complèxa que la sieu molecula es constituïda per l'associacion en estructura quaternària de divers cadenas polipeptidiqui qu'an la sieu structure terciària pròpria.

oligomòrfe, a adj. Si di d'un microorganisme que la sieu forma subisse gaire de cambiaments pendent la sieu evolucion.

oligonucleotide n.m. Element isolat dei nucleotides que resulta de l'accion idrolisanta de la ribonucleasa.

oligopòde, a adj. Si di d'una larva que lu sieus limbes toracics son ben desvolopats e foncionals.

oligopòle n.m. (econ.) Mercat dins lo quau li a solament quaucu vendèires davant un grand nombre de croumpaires. Contr.: **oligopsòne**.

oligopolistic, a adj. Relatiu à l'oligopòle.

oligopotent, a Si di d'elements cellulars diferenciats, que la sieu activitat es foarça especialosada.

oligopsòne n.m. (econ.) Mercat mé gaire de croumpaires. Contr.: **oligopòle**. ◇ *Oligopsòne bilateral*: Si di quora li a un nombre limitat de vendèires ma finda un nombre limitat de croumpaires, doncas à l'encòup *oligopòle e oligopsòne*.

oligopsonic, a adj. Relatiu à l'oligopsòne.

oligoquèt n.m. *Oligoquèts*: Classa d'anelides dei sedas gaire nombroï, coma lo lombric.

oligosacaride n.m. Oloside que resulta de l'union d'un pichin nombre de moleculas d'òsas. Sin.: **oligoside**.

oligosialia n.f. Demeniment de la secrecion salivària.

oligoside n.m. Oligosacaride.

oligosideremia n.f. Anemia ligada à una diminucion dau taus de fèrre dins lo sang.

oligospèrme, a adj. Si di d'un fruch que contèn gaire de granas.

oligospermia n.f. Diminucion anormala dau nombre d'espermatozoïdes dins l'espèrma.

oligoterapia n.f. Emplec terapeutiç dei oligoelements

oligotrofia 1. Nutricion insufisenta, espec. dei cellulas ò dei teissuts. 2. Aptituda de diferents èstres vivents à si desvolopar dins de mitans totplen paures dau ponch de vista nutritiu.

oliguria n.f. (patol.) Diminucion de la quantitat d'urina emessa.

olimp n.m. 1. (lit.) L'ensèm dei dieus que, dins la mitologia grecoromana, abitàvon sus l'Olimp. 2. (poet.) Lo ciel.

olimpiada n.f. 1. Espaci de quatre ans entre doi celebracions successivi de juècs Olimpics. 2. (abusiu) Juècs Olimpics.

olimpian, a adj. 1. De l'Olimp. 2. Majestós e seren, à l'imatge dei dieus de l'Olimp.

olimpic, a adj. 1. Relatiu au juècs Olimpics. 2. Confòrme ai règlas dei juècs Olimpics. 3. *Juècs Olimpics*: Pendent l'Antiquitat grèga, juècs que si debanàvon toi lu quatre ans, en l'onor de Zeus, mé d'espròvas esportivi, musicals e literari. ◇ Au jorn d'encuèi, competicion esportiva remessa à l'onor per Pierre de Coubertin, e que si debana cada quatre ans: *Juècs Olimpics d'estiu* (despí lo 1896), *d'ivèrn* (despí lo 1924).

olimpionic n.m. (Antiqu. grèga) Vencèire ai Juècs Olimpics.

olimpisme n.m. Organizacion, institucion dei juècs Olimpics. ◇ Ideal olimpic.

oliós, a adj. Que contèn d'òli; que sembla d'òli.

olisme n.m. (filos.) Doctrina epistemologica d'après la quala, faça à l'experiènça, cada enonciat scientific es tributari dau camp tot entier dins lo quau apareisse.

olista adj. Relatiu à l'olisme. Var.: **olistic**. ◆ n. Partidari de l'olisme.

olistic, a adj. Olista.

oliu n.m. Olivier.

oliva n.f. 1. Fruch provedit d'un merilhon, de forma alongada, que vèn sus l'olivier e que s'en tira un òli alimentari. ◇ *Oliva negra*: Culhida madura e conservada dins l'òli. ◇ *Òli vèrda*: Culhida avant maturitat, adobada de divers biais. 2. Objècte ò ornament qu'a la forma d'una oliva. ◇ (espec.) Pichin interruptor en forma d'oliva plaçat sus un fièu electric. 3. Caduna dei doi eminèncas ovoïdi de la faça anteriora dau bulbe raquidian. ◆ adj. inv. D'un vèrd clar, que tira un pauc vèrs lo jaune, coma la color d'una oliva vèrda.

olivada n.f. (sobretot au plural) Culhida dei olivas. Sin.: **olivatge**.

olivaire, airtiz n. Persona que rabalha li olivas.

olivar vi. Culhir li olivas.

olivarea n.f. Luèc plantat d'oliviers. Sin.: **oliveda**.

olivastre n.m. Olivier sauvatge. Var.: **oleastre**.

olivastre, a adj. D'un vèrd que tira vèrs la color de l'òli d'oliva, vèrs lo vèrd oliva.

olivatge n.m. Olivadas.

oliveda n.f. Camp d'oliviers. Sin.: **olivarea**.

oliveta n.f. Pichina oliva.

olivier n.m. Aubre de la familha dei oleaceas, cultivat sobretot dins lo bacin mediterranèu, que fornisse l'oliva. Sin.: **aubre de Minèrva, aubre dau cruci**.

olivieret n.m. Aubrilhon de la familha dei oleaceas, dau fulhatge mièg-caduc, dei flors blanqui foarça odoranti, dei gruns negres e qu'es cultivat coma aubrilhon decoratiu (*Ligustrum vulgare*).

olivina n.f. (miner.) Peridòt de color vèrd oliva, comun dins lu basalts, que la sieu alteracion dona la serpentina.

olivona n.f. Varietat redona de castanha.

ollari, ària adj. *Pèira ollària*: Serpentina que sièrve à faire de vas.

òlmi n.m. (quim.) Metal dau grope dei tèrras rari; element (Ho) de n° atomic 67 e de massa atomica 164,98.

olocauste n.m. 1. Sacrifici dins lo quau lu Ebreus cremàvon completament; la victima ensinda sacrificada. 2. (M'una majuscula) Exterminacion dei Judieus per lu nazis entre lo 1939 e lo 1945, dins lu país que li tropas dau Reich hitlerian ocupàvon. Sin.: **Shoah**. 3. (lit.) S'ofrir en olocauste: Si sacrificar, faire don de la sieu vida per una causa.

olocfal(e) n.m. *Olocefales*: Òrdre de peis cartilaginos dei profundors.

olocène adj. e n.m. (geol.) Part superiora dau quaternari, d'una durada de 10000 ans.

olocristalin, a adj. (geol.) Si di d'una ròca endogèna especialament cristallisada.

oloducte n.m. Oleoduc.

olofrastic, a adj. (ling.) Si di dei lengas dins li quali un mòt a lo sens d'una frasa.

olografe, a adj. (dr.) *Testament olografe*: Escrich en entier e signat de la man dau testator.

olografia n.f. Metòde de fotografia que permete la restitution en releu d'un objècte, en emplegant li interferenças produchi per doi faisceus laser, qu'un provèn directament de l'aparelh productor e l'autre de l'objècte.

olografic, a adj. Que pertòca l'olografia; obtengut per olografia.

olograma n.m. Imatge obtengut per olografia.

olometabòle, la adj. (zool.) Si di dei insèctes qu'an de metamorfòsis completi que presènton totjorn un estadi ninfal. Contr.: **eteremetabòl**.

oloproteïna n.f. (bioquim.) Proteïna que la sieu idrolisi libèra unicament d'acides aminats.

olosite n.m. (bioquim.) Glucide format de diferenti òsas, que la sieu idrolisi libèra unicament d'òsas.

olostean n.m. n.m. *Olostean*: Sotaclasse de peis d'aiga doça, que comprèn sobretot de fossiles.

oloturìa n.f. Equinodèrma dei fonds marins, dau còrs moal e alongat, que pòu faire fins à 25 cm de lòng, finda dich *cogombre de mar*.

oltrajant, a adj. Qu'oltratja; insultant.

oltratjar vt. Ofensar vivament, insultar.

oltratge n.m. Otratge.

oltratjós, oa adj. (lit.) Otratjós.

oltrajosament adv. Otrajosament.

oltre prep. En mai de. ◇ *Oltre mesura*: Excessivament. ◆ adv. *En oltre*: En mai d'aquò. ◇ *Passar oltre*: Non tenir còmpte de quauqua ren, d'un vejaire, d'una interdicion, d'una interrupcion.

omàs, assa n. (pej.) Persona de foarta corpulença.

omatidia n.f. Cadun dei uèlhs elementaris que lo sieu ensèm constituisse l'uèlh compauat dei artropòdes.

ombella n.f. (bot.) Inflorescença dins la quala lu pedoncles pàrton toi d'un meme ponch per s'enuaçar au meme niveu.

ombellala n.f. *Ombellalas*: Òrdre de plantas dei flors en ombellas, que comprèn li familhas dei ombellifèras, dei cornaceas e dei ederaceas.

ombellat, ada adj. Dispauat en ombellas.

ombellifèra n.f. *Ombellifèras*: Importanta familha de plantas qu'an li flors dispauadi en ombellas, que d'uni espècias si poàdon manjar (caròta) e d'autri son verinoï (tuèissegue).

ombellula n.f. (bot.) Caduna dei ombellas parciali que lo sieu ensèm constituisse l'ombella.

ombilic n.m. Amborígol.

ombilical, a adj. Relatiu à l'amborígol. Var.: **ombilicau**.

ombilicat, ada adj. Provedit d'un amborígol.

ombilicau, ala adj. Ombilical.

omblament adv. Umilament.

omble, a adj. Umil(e).

ombra n.f. 1. Zòna escura deuguda à l'absença de luz ò à l'intercepcion de la luz per un còrs opac. ◇ *À l'ombra de*: À la sosta de; sota la proteccion de. ◇ (fam.) *Metre, èstre à l'ombra*: Metre, èstre en preson. ◇ *Ombres chineses* ò *teatre d'ombres*: Espectacle que presenta de figuras fortament esclaradi per darrièr e qu'aparéisson sus un ecran transparent. ◇ *Viure, restar dins l'ombre*: Restar au segond plan. 2. Leugiera apareença, traça: *Non li a l'ombra d'un dubi*. ◇ *Córrer darrièr una ombra*: Aver d'esperanças quimeriqui. 3. Dins l'Antiquitat, esperit dau moart que conserva una apareença umana immateriala. 4. (Sobretot au pl.) Part escura d'un dessenh. ◇ (fam.) *Li a una ombra au tableu*: La situacion presenta un element preocupant.

ombra n.f. Peis d'aiga doça, vesin dau saumon, de la carn preada, que fa entre 25 e 40 cm de lòng. (*Thymallus thymallus*).

ombra n.f. *Tèrra d'ombra*: Òcra bruna que sièrve de pigment en pintura. Sin.: **tèrra de Siena**.

ombrada n.f. Ubac. Sin.: **iversenc**.

ombrar vt. Metre d'ombres à (un dessenh, un tableu).

ombratge n.m. Ensèm de brancas, de fuèlhas d'aubres que dónon d'ombra; aquesta ombra. Sin.: **fulhatge, fulham**.

ombratjar vt. Protegir de la sieu ombra, formar ombratge sobre.

ombratjat, ada adj. Cubèrt d'ombratges.

ombratjós, oa adj. 1. Si di d'un cavau foal (ò d'una mula) qu'a paur de la sieu ombra ò d'un objècte que non conoisse. 2. Susceptible, sospiechós, maufident: *Un caractèr ombratjós*.

òmbre n.m. Visc (Vilars).

ombrejant, a adj. Qu'ombreja.

ombrejar vt. Curbir de la sieu ombra, formar ombratge sobre.

ombrejós, oa adj. Que fa d'ombra.

ombrela n.f. 1. Pichin parasòl portatiu de frema. 2. (zool.) Massa transparenta, gelatinoa ma rigida, que forma l'essencial dau còrs dei medusas.

ombrela n.f. Botaròt. Sin.: **cuu d'ae**, **brugairòu**, **padre**, **capelan**, **colomela**, **lepiòta**, **lepiòta enaurada**, **magdalena**.

ombret n.m. Peis d'aiga doça, vesin dau saumon, que viu dins lu lacs de montanha (*Salvinus alpinus*).

ombreta n.f. Ombra leugiera.

ombrina n.f. Peis jaune mé de regas bruni laterali (30 à 60 cm de lòng).

ombrós, **oa** adj. (lit.) Dont li a d'ombra.

ombrum n.m. L'ombra, d'una mena generala.

ombudsman n.m. (suedés) Personalitat independenta encargada d'examinar li demandas dei ciutadans còtra l'Administracion dins lu país escandinaus.

òme n.m. 1. Èstre uman considerat per rapoart à la sieu espècia ò ai autri espècias animalis; mamifèr de l'òrdre dei primatas, dotat d'intelligença e d'un lengatge articulat, caracterisat per un cerveu voluminós, de mans prensili e l'estacion verticala. ◇ (relig.) *Lo promier òme*: Adam. 2. L'espècia umana en general: *Lo rire es lo pròpri de l'òme*. 3. Membre de l'espècia umana. ◇ *Coma un òme solet*: Toi ensèm, toi d'acòrdi. 4. Èstre uman de sèxe masculin. 5. Èstre uman de sèxe masculin, considerat dau ponch de vista dei qualitats atribuidi comunament au sieu sèxe (virilitat, coratge, etc.). ◇ *D'òme à òme*: En tota franquesa. 6. Individú de sèxe masculin considerat dau ponch de vista dei sieu qualitats e defauts pròpris: *Un brave òme, un òme d'accion*. ◇ *Grand òme*: Remirable per li sieu accions, lo sieu gèni, etc. 7. Èstre uman de sèxe masculin considerat dau ponch de vista dei sieu caracteristicas socialis, professionalis, etc.: *Un òme d'affaires*. ◇ *Òme de lèi*: Qu'a una profession juridica (magistrat, avocat, etc.). ◇ (mil.) *Òme dau reng*: Militari au grade de sordat, de caporal ò de caporal-cap ò à un grade equivalent. Sin.: **òme de tropa**. ◇ *Òme de man*: Qu'agisse per lo còmpte d'un autre. ◇ (M'un possessiu) *Es lo voastre òme*: Es l'òme que vos cau, que vos fa mestier. 8. Individú estacat au servici d'un autre: *Lo comissari e lu sieus òmes an arrestat lo ladre*.

omega n.m. 1. Darrera letra de l'alfabet grèc (ω, Ω) que nòta un o lòng dubèrt. 2. Simbòle de l'òhm (Ω).

òme-granolha n.m. Plonjaire equipat d'un escafandre.

omeleta n.f. Meleta. Sin.: **trocha**.

omelia n.f. 1. Instruccion sobre l'Evangèli au cors de la messa. 2. Discors sobre la morala, afectat e noiós.

omenàs n.m. Òme corpulent.

omenatge n.m. 1. (feud.) Ceremònia au cors de la quala lo vassal si declarava l'òme dau sieu senhor. 2. Don, ofrenda fach per estima, respècte; testimoniança d'estima, de respècte vèrs quauqu'un ò quauqua ren: *Faire omenatge d'un libre*. ◇ *Rendre omenatge à (quauqu'un, quauqua ren)*: Manifestar la sieu estima, la sieu consideracion per. ◆ pl. Respèctes, saludacions.

omenenc, **a** adj. Que tèn ò apertèn a l'òme. Sin.: **uman**.

omentectomia n.f. (cirur.) Reseccion cirurgicala de l'omentum.

omentum n.m. (anat. lat.) Replec dau peritoneu.

omeomòrfe, **a** adj. *Cristals omeomòrfes*: Que presènton la propietat d'omeomorfisme.

omeomorfisme n.m. Fenomène relatiu ai analogias dei formas cristallini d'unu compauats.

omeopata adj. e n. Mètge que practica l'omeopatia.

omeopatia n.f. Metòde terapeutica que consistisse à tractar un malaut au mejan de dòsis infinitesimalis de substànças que provoquerion dins l'òme san de trebolicis pariers à-n-aquelu que lo malaut presenta. Contr.: **alopatia**.

omeopatic, **a** adj. Relatiu à l'omeopatia. ◇ *Dòsi omeopatica*: Totplen pichina.

òme-orquèstra n.m. 1. (anc.) Musician barrutlaire que sonava à l'encòup divèrs instruments. 2. (fig.) Persona qu'a de competènças multipli.

omeostasia n.f. (fisiol.) Tendènça dei organismes à mantenir constants lu sieus caractèrs biologics faça ai modificacions dau mitan exterior.

omeostat n.m. Aparelh fach per simular la foncion d'omostasia dei organismes vivents.

omeostatic, **a** adj. De l'omeostasia.

omeotèrme, **a** adj. e n.m. (zool.) Si di d'una bèstia (auceu, mamifèr) que la sieu temperatura es constanta. Contr.: **poïquilotèrme**.

omeotermia n.f. Caractèr dei organismes omeotèrmes.

omeric, **a** adj. 1. Relatiu au poeta Omèr; qu'evòca l'estile d'Omèr: *Poesia omerica*. ◇ *Rire omeric*: Que fa totplen de bosin e qu'a de mau à s'arrestar. 2. Epic, fenomenal.

omertà n.f. (mòt italian) Lèi dau silenci sobre de fachs criminals, dins lu mitans ligats à la màfia.

omés n.m. (mil.) Jove que non es estat recensat mé la sieu classa d'atge, alora qu'es tengut à l'obligacion de servici militari.

òme-sandwich n.m. Òme que si passeja en portant doi panes publicitaris, un sus l'esquina, l'autre sus lo pièch.

ometre vt. 1. Oblidar de faire ò de dire. 2. Non comprendre dins una enumeracion, un ensèm; passar sota silenci. Sin.: **laiszar de caire**, **mancar**, **oblidar**, **desoblidar**, **denembrar**.

omicida adj. e n. Si di d'una persona colpabla d'un omicidi. Sin.: **assassin**, **murtrier**, **criminal**. ◆ adj. (lit.) Que sièrve à tuar: *Un fèrre omicida*.

omicidi n.m. Accion de tuar, volontariament ò non, un èstre uman. Sin.: **assassinat**, **crimi**, **murtre**.

omicron n.m. Letra de l'alfabet grèc (o), que nòta un o breu barrat.

ominian n.m. Mamifèr actual ò fossile qu'apartèn à l'espècia umana ò à una espècia qu'a poscut èstre à l'origina de l'espècia umana ò que n'es vesina.

ominide n.m. Primata fossile qu'apartèn à la mema familha que l'òme actual.

ominisacion (-izacion) n.f. Procèssus evolutiu que per lo sieu efècte una linhada de primatas a donat l'espècia umana.

ominisat (-izat), ada adj. Que presenta de marcas d'ominisacion.

omission n.f. 1. Accion d'ometre; lo sieu resultat. 2. Oblit, lacuna. Sin.: **mancament, falta, defauta.**

òmnium n.m. Òmnium.

omnibus adj. e n.m. Òmnibus.

òmnibus n.m. 1. (anc.) Veitura de transpoart en comuin mé quatre ròdas, ipomobila pi automobila. 2. Tren òmnibus. Var.: **omnibus.**

òmnibus adj. inv. 1. (electr.) *Barra òmnibus*: Conductor de foarta seccion religat d'una part au generator, de l'autra part au circuit de distribucion. 2. *Tren òmnibus*: Que s'arrèsta à toti li estacions dau sieu percors. Var.: **omnibus.**

omnicolòre, a adj. Que presenta un grand nombre de colors.

omnidireccional, a adj. Qu'a li memi proprietats dins toti li direccions. Var.: **omnidireccionau.**

omnidireccionau, ala adj. Omnidireccional.

omnidirectiu, iva adj. Si di d'una antena d'emission ò de recepcion que manda d'ondas mé la mema intensitat dins toti li direccions ò que rabalha toti li ondas mé la mema eficacitat, quala que sigue la sieu origina.

omnipotença (-ència) n.f. Potença sobeirana, poder absolut.

omnipotent, a adj. Que la sieu autoritat es absoluta, que lo sieu poder es sobeiran. Sin.: **totpoderós.**

omnipratician, a adj. e n. Mètge que fa de medecina generala. Sin.: **generalista.**

omnipresença (-ència) n.f. Presença constanta dapertot.

omnipresent, a adj. Present dapertot en cada moment.

omniscença (-ència) n.f. Sciença, conoissença universala.

omniscient, a adj. Que saup tot ò que sembla saupre tot. Sin.: **sabent, saberut, sapient, savi, letrat, perit, scienciat.**

omnispòrts adj. inv. Dont si practícon diferents esports: *Una sala omnispòrts.*

òmnium n.m. (vielhít) 1. Competicion ciclista sus pista, que compoarta diferenti espròvas. 2. Companhia financiera ò comerciala qu'a d'activitats variadi ò qu'a de participacions dins divèrsi entrepresas. Var.: **òmnium.**

omnivòre, a adj. e n. Que si noirisse indiferentament d'aliments divèrs, en parlant dei animaus.

omocentre n.m. (mat.) Centre comun à diferents cercles.

omocentric, a adj. 1. (mat.) Cercles, esfèras, conicas omocentricas: Qu'an lo meme centre. 2. (fis.) Si di d'un faissee luminós que toi lu sieu rais pàsson per un meme ponch.

omocèrc, a adj. (zool.) Si di de la nadarèla de coa dei peis quora es aparentament simetrica per rapoart au plan orizontal (per op. à *eterocèrc*).

omociclic, a adj. Carbociclic.

omocinetic, a adj. 1. (mecan.) Si di d'una ligason entre doi aubres qu'assegúron una transmission reguliera dei velocitats, meme se lu doi aubres non son en linha. 2. Si di de particulas que non an toti la mema velocitat.

omocromia n.f. (zool.) Aptituda d'uni espècias animala à armonisar la sieu coloracion, d'un biais permanent ò non, m'aquela dau mitan dont vívon.

omodont n.m. (zool.) Si di de la dentadura dei vertebrat quora toti li dents an la mema talha e la mema forma, ò dei animaus qu'an la mema caracteristica (per op. à *eterodont*).

omofagia n.f. Consumacion de carn cruda.

omofòbe, a adj. e n. Qu'es ostile à l'omosexualitat.

omofobia n.f. Aborriment de l'omosexualitat.

omofocal, a adj. (mat.) Si di de corbas qu'an lu memes fogaus: *Conicas omofocali.* Var.: **omofocau.**

omofocau, ala adj. Omofocal.

omofòne, a adj. (mús.) 1. Si di de cen qu'a lo meme son. 2. À l'unisson ò à l'octava, en parlant de diferenti parts de música. Var.: **omofonic.** Contr.: **polifonia.**

omofòne, a adj. e n.m. (ling.) Si di d'un mòt qu'a la meme prononciacion qu'un autre.

omofonia n.f. 1. Caractèr de mòts, de grafias omofòni. 2. (mús.) Caractèr d'una composicion omofòna. ◇ Caracteristica dei instruments que poàdon sonar unicament la linha melodica d'una particion (instruments mé l'arquet, instruments de vent), per oposicion ai instruments polifonics (guitarra, laüt, arpa, piano...) que fan sonar la linha melodica e lu ornaments.

omofonic, a adj. (mús.) Omofòne.

omogame, a adj. Relatiu à l'omogamia.

omogametic, a adj. (biol.) *Sèxe omogametic*: Que toi lu sieus gametas son d'un meme tipe.

omogamia n.f. Maridatge entre personas d'estatut social identic.

omogeneisacion (-izacion) n.f. 1. Accion de rendre omogeneu. 2. Tractament dau lach que reduc la dimension dei globules gras, e empacha coma aquò la separacion de la crema. 3. Metòde emplegat en bacteriologia sobre de liquides que tènnon en suspension de pichini quantitats de particulas ò de micròbis per lu fludificar denant de lu centrifugar.

omogeneisar (-izar) vt. Rendre omogeneu.

omogeneisat, ada adj. *Lach omogeneisat*: Lach qu'a subit una omogeneisacion.

omogeneisator, tritz adj. e n.m. Si di d'un aparelh que siève à omogeneisar divèrs liquides, espec. lo lach.

omogeneitat n.f. Qualitat de cen qu'es omogeneu; coerença, coesion.

omogeneu, ea adj. 1. Que lu sieus elements constitutius son d'una mema natura. 2. (fig.) Que presenta una granda unitat, una armonia entre lu sieus divèrs elements. 3. (amt.) *Polinòme omogeneu de gra n*: Polinòme de mai d'una variabla que la soma dei gras per cada monòme es egala à *n*.

omografe, a adj. e n.m. (ling.) Si di d'omonimes qu'an la mema ortografia.

omografia n.f. 1. (ling.) Grafia identica per representar de monemas qu'an una prononciacion diferenta. 2. (mat.) Transformacion puntuala associada à una foncion omografica.

omografic, a adj. 1. (mat.) *Foncion omografica*: Foncion qu'assòcia à un real x lo nombre $f(x) = \frac{ax+b}{cx+d}$ embé ad $-bc \neq 0$, que la sieu representacion es una iperbòla ò una drecha se $c = 0$. 2. (ling.) Pròpri ò relatiu à l'omografia. 2.

omologable, a adj. Que pòu èstre omologat.

omologacion n.f. Accion d'omologar, de ratificar. ◇ (espec.) Aprobacion d'un acte ò d'una convencion per l'autoritat administrativa ò per l'autoritat judiciària, que li autreja la foarça executòria. Sin.: **ratificacion**.

omologar vt. (*omològui*) 1. Confirmar oficialament, aprovar per una decision de justícia qu'autreja foarça executòria. 2. Ratificar, autorisar. 3. (espòrts) Reconóisser oficialament.

omologat, a adj. Qu'a fach l'objècte d'una omologacion.

omologia n.f. 1. Caractèr de cen qu'es omològue. 2. (mat.) *Omologia de centre O, d'axe D e de birapoart k*: Transformacion puntuala que à tot ponch M assòcia lo ponch M' (tau que O, M e M' son alinhats) e tala que lo birapoart des quatres ponchs (O, S, M, M') sigue egal à k , dont S es l'interseccion de la drecha OM e de la drecha D.

omològue, òga adj. 1. Que correspoande à; equivalent. 2. (quim.) Si di dei còrs organics qu'an li memi foncions e d'estructuras analògui.

omològue, òga n. Persona qu'es dins li memi foncions ò li memi condicions de vida, de trabalh, etc. qu'una altra: Lo ministre de la cultura s'es entretengut un moment m'au sieu omològue italian.

omomorfa n.f. Identitat d'estructura, de forma e de talha entre doi entitats dau monde vivent, per exemple doi organes animaus, la larva et l'adulte d'un insècte, un organe regenerat e aqueu que remplaça.

omomorfisme n.m. (mat.) Aplicacion f d'un ensemble E (provedit de l'operacion \perp), tala que $f(x \perp y) = f(x) \perp f(y)$ per tot coble (x, y) d'elements de E . Sin.: morfisme.

omoncule n.m. 1. Òme pichin, bessai sensa còrs, sensa sèxe e dotat d'un poder sobrenatural, que lu alquimistas pretendíon fabricar. 2. (fam.) Òme pichin.

omonime, a adj. e n. (ling.) Si di d'un mòt que presenta la mema forma grafica (*omografe*) ò fonica (*omofòne*) qu'un autre, ma m'un sens diferent.

omonime, a n. Persona que poarta lo meme nom qu'una altra.

omonimia n.f. Caractèr dei mòts omonimes; fach, per doi personas, d'aver lo meme nom.

omoparental, a adj. Mé de parents omosexuels: *Una familha omoparentala, una educacion omoparentala*.

omoparentalitat n.f. Dins una familha, parentalitat assegurada per una cobla d'omosexuels.

omoplat n.m. Oàs plat, larg e fin, de forma triangularia, situat à la part posteriora de l'espata e que constituísse mé la clavicula la cencha escapulària. Sin.: **paleta**.

omoptèr n.m. *Omoptèrs*: Òrdre d'insèctes emipteroïdes, dei alas parieri, sovent vegetarians, coma la cigala.

omosexual, a adj. e n. [-us-] Que pròva un atirança sexuala per li personas dau sieu sèxe. Contr.: **eterosexual**.

omosexualitat n.f. [-us-] Sexualitat dei personas omosexuali. Contr.: **eterosexualitat**.

omofèra n.f. Jaça de l'atmosfèra terrèstra situada entre lo soal e una altituda de 100 km, dont lu constituents principals (azòt e oxigène) rèston en proporcions constants.

omotecia n.f. (mat.) 1. Transformacion puntuala que à un ponch M assòcia lo ponch M' tau que $\overrightarrow{OM'} = k \cdot \overrightarrow{OM}$, dont O es un ponch (centre de l'omotecia) e k un real (rapoart de l'omotecia). 2. Aplicacion que à un vector \vec{x} assòcia lo vector $k \cdot \vec{x}$, dont k es un real.

omotèrme, a adj. Que la sieu temperatura intèrna es constanta.

omotermia n.f. Qualitat de cen qu'es omotèrme.

omotetic, a adj. (mat.) Si di d'un ponch (ò d'una figura) obtengut per omotecia à partir d'un autre ponch (ò d'una altra figura).

omozigòt adj. e n. (biol.) Si di d'un èstre que li sieu cellulas possedís en doble lo gènè d'un caractèr donat. Contr.: **eterozigòt**.

onagra n.f. Enotèr.

onagracea n.f. Enoteracea.

onagre n.m. 1. (zool.) Mamifèr ongulat sauvatge d'Iran e d'Índia, intermediari entre lo cavau e l'ae. 2. Gròssa catapulta de l'Antiquitat romana.

onanisme n.m. Masturbacion.

onanista adj. Masturbatòri.

onça n.f. Anciana mesura de pes niçarda valent 24 deniers (25,969 g). Onça romana, onça de França, tèrme de blason

onça n.f. Grand felin que viu dins li regions frèii e montanhoi d'Àsia nordenca..

onch, a adj. 1. Gras: *Un papier onch*. 2. Si di d'una persona qu'es estada consagrada per l'oncion liturgica. ◇ *L'onch dau Senhor*: Jèsus Crist.

onch n.m. 1. Brutesc, gras: *Cau netejar aquel onch que li a sus la taula*. Var.: **onchesc**. 2. Graïssa que sièrve per ónher.

onchadura n.f. Oncion.

onchar vt. (mar.) En lo vocabulari maritime, es un sin. de *espaumar*: «s. XII^{en} ...aissi come gales ben onchada / Fai en la mar plus leu sa poncha / Que al quant no fo espalmada ...» (citad per Raynouard). Sin.: **ónher**.

onchatge n.m. Fach d'ónher, de curbir d'òli.

onchesc n.m. Brutesc, gras. Var.: **onch, onchum**.

onchon n.m. Persona bruta, que non si lava. Sin.: **chautron, patrassiera**.

onchós, oa adj. Graissós. Sin.: **oliós**.
onchosament adv. D'un biais onchós. Sin.:
ontuosament.
onchum n.m. Aprestatge graissós.
onchura n.f. Onchadura.
oncial, a adj. (paleogr.) Si di d'una escriptura compauada de letras capitali dai contorns arredonits, que s'emplegava dau s. IVⁿ au s. VIIⁿ. Var.: **onciau**.
onciau, ala adj. Oncial.
onciari, ària adj. D'una onça, de la dotzena part.
oncidia n.f. Genre d'orquidea d'Amèrica centrala.
oncion n.f. 1. (liturgia) Aplicacion d'òli sant sus la persona per la consacrar à Dieu, li autrejar la gràcia de luchar còntre lo mau ò còntre la malautia. ◇ *Extrèma oncion*: Darrier sacrament, que si dona à una persona morenta. 2. Fach d'ónher. Var.: **onhedura, onhement, onchadura, onchura**. ◇ (med.) Friccion doça de la pèu m'una pomada que contèn un principi actiu. 3. (lit.) Doçor particuliera dins lu gèsts ò dins lo biais de parlar: *L'oncion eclesiastica*. Sin.: **onhedura**.
onciròstre adj. e n.m. Si di d'un auceu qu'a lo bec en forma de cròc.
oncle n.m. Fraire dau paire ò de la maire.
oncocèrca n.m. Mena de vèrps (nematòdes) de la familha dai filaridats, que mai d'una sòrta son parasits e provòcon l'oncocercòsi.
oncocercòsi n.f. Malautia parasitària que pertòca l'òme e lu animaus, provocada per la presença d'oncocèrcas dintre l'organisme. Es foarça presenta en Àfrica subtropicala, au Guatemala e au Mexic.
oncodidat n.m. *Oncodidats*: Familha de mosquilhons, m'una tèsta pichona e l'abdomèn globulós, que la sieu larva parasita li aranhas.
oncogène, a adj. (med.) Cancerogène.
oncogène n.m. (med.) Gène que pòu èstre un factor de la cancerogenèsi.
oncogenèsi n.f. Desvolopament anormal de tumor.
oncogenia n.f. Estudi de l'oncogenèsi.
oncografe n.m. Aparelh qu'enregistra lu cambiaments de volume d'un còrs ò d'un organe.
oncografia n.f. Enregistrament au mejan d'un oncografe.
oncosfèra n.f. Pichona massa gelatinoa que contèn l'embrion de divèrsi tènias, que viu au defoara dau còrs uman ò dei animaus, denant d'èstre surbit per un animau terrenal ò aiguèstre.
oncologia n.f. Cancerologia.
oncologic a adj. Cancerologic.
oncològue, òga n. Cancerològue.
oncòsi n.f. Tèrme generic per tota formacion de tumor.
oncotic, a adj. Cen que pertòca la pression osmotica pròpria dei proteïnas en lu fluides organics.
onda n.f. 1. Movement de la susfàcia de l'aiga, d'un liquide que forma de rugas concentrici que s'enauçon e s'abàisson en seguida d'un chòc. Sin.: **èrsa, auça**. 2. (lit.) Aiga de la mar, d'un lac, etc. 3. Linha, dessenh que presenta de sinuositats, de cercles concentrics. 4.

Modificacion de l'estat fisic d'un mitan material ò immaterial que si propaga après una accion locala m'una velocitat finida, determinada per li caracteristicas dei mitans traversats. ◇ *Onda amortida*: Que la sieu amplituda diminuisse regulierament (per op. à *onda entretenguda*). ◇ *Onda estacionària*: Fenomène d'interferença deugut à la superposicion de doi vibracions de mema frequença e de mema amplituda. ◇ (fis.) *Foncion d'onda*: Foncion que caracteriza l'estat d'un quanton e que lo cairat dau sieu module representa la densitat de probabilitat de presença dau quanton. ◇ *Ondas mecaniqui*: Que si propàgon per vibracion de la matèria. ◇ *Onda d'acipada*: Susfàcia de discontinuitat dei velocitats deuguda à la compression de l'ària ai grandis velocitats e que si crea dins li regions dont la velocitat d'escorremet despassa aquela dau son. ◇ *Ondas electromagnetiqui*: Que si propàgon dins lo vuèi, sensa supoart material. Li ondas electromagnetiqui si desplaçon à la velocitat de la lutz (300.000 km/s), s'en destríon dins lo relarg de la frequença: 1m a 30.000 m per li ondas electromagnetiqui, e 0,00075 m/m e 0,0004 m/m per li ondas luminoï. ◇ *Longuessa (longor) d'onda*: Distança minimala entre doi ponchs consecutius de mema fasa d'un movement que si propaga en linha drecha (lo sieu invèrse es lo *nombre d'ondas*). ◇ (fam.) *Èstre sus la mema longor d'onda*: Si capir, parlar lo meme lengatge. ◇ *Ondas centimetriquí*: Ondas compresi entre 1 e 10 cm; son caracteristiqui dei ondas emessi per lo radar. ◇ *Ondas metriquí*: Que la sieu longuessa es compresa entre 1 e 10 m (frequenças de 300 à 30 MHz). Sin.: **totplen auti frequenças**. ◇ *Ondas decametriquí*: Que la sieu longuessa dins lo vuèi es compresa entre 1 e 10 decamètres (frequenças de 30 à 3 MHz). Sin.: **ondas corti**. ◇ *Ondas ectometriquí*: Que la sieu longuessa dins lo vuèi es compresa entre 1 e 10 ectomètres (frequenças de 3000 à 300 kHz). Sin.: **ondas mejani, ondas pichini**. ◇ *Ondas quilometriquí*: Que la sieu longuessa dins lo vuèi es compresa entre 1 e 10 quilomètres (frequenças de 300 à 30 kHz). Sin.: **ondas lòngui**. ◇ *Onda portairitz*: Onda electromagnetica d'auta frequença, emplegada per la transmission dei senhals per modulacion d'amplituda ò de frequença. ◇ *Ondas sismiqui*: Ondas generadi per un tèrratremol, que s'expandisse au dedintre ò a la susfàcia de la Tèrra. 4. *Ondas Martenòt*: Instrument de música electronica m'un clavier, que transforma d'oscillacions electrici en oscillacions mecaniqui dins un aut-parlant. ◆ *Li ondas*: La ràdio, li emissions radiodifusadi.

ondada n.f. 1. Èrsa. 2. Gròssa pluèia corta; raissa. 3. Esposcada, gisclada; ramada.
ondamètre n.m. Aparelh que sièrve à mesurar la longuessa dei ondas electromagnetiqui.
ondar vt.e vi. Ondular.
ondat, ada adj. 1. Que forma d'ondas, de sinuositats. Var.: **ondós**. 2. Ondulat. 3. (arald.) Si di dei pèças que lu sieus bòrds son talhats en sinuositats alternativament concavi e convèxi.
ondear vi. (*ondeï*) Ondejar.
ondeat, ada adj. Que presenta de reflès.

ondejaire, airtz adj. Ondejant.

ondejament n.m. 1. Movement d'ondulacion. 2. (liturgia cat.) Batejar administrat en cas d'urgença, e reduch à l'ablucion d'aiga acompanhada dei paraulas sacramentali.

ondejant, a adj. 1. Qu'ondeja, que si desplaça en formant d'ondas; ondulant. 2. (fig.) Que càmbia en foncion dei circonstanças: *Un caractèr ondejant*. Var.: **ondejaire**. Sin.: **flotejant, ondenc**.

ondejar vi. (lit.) Flotejar en soplesa, en s'auçant e en s'abaissant alternativament; ondular. 2. Formar una linha sinuoà, serpejar. Var.: **ondear**. ◆ vt. (religion cat.) Batejar per ondejament.

ondenc, a adj. Ondejant.

ondin n.m. (mitologia) Gèni dei aigas, dins li mitologias germanica e escandinava.

ondinisme n.m. (sexol.) Erotisacion dei foncions urinari. Sin.: **urolagnia**.

ondografe n.m. (fisica) Aparelh qu'enregistra de fenomènes periodics en emplegant un condensator.

ondós, oa adj. Ondat, ondulós.

ondoscòpi n.m. Tube emplit de gas rareficat, previst per reconóisser lo sens d'una diferença de potencial bastament granda, en seguida à l'aparicion de l'entrelutz negativa.

ondradura n.f. Ornament, paradura, parum, parura. Var.: **ondrament**.

ondrar vt. Ornar, apimpar, parar, decorar, ondrejar.

ondrat, ada adj. Ornat.

ondrejar vt. Ondrar.

ondulacion n.f. 1. Movement leugier e regulier d'un fluide que s'auça e s'abaissa alternativament: *L'ondulacion dei èrsas*. 2. (Sobretot au pl.) Movement que si propaga per ondas successivi: *Li ondulacions d'un camp de blat*. Sin.: **sinuositat**. 3. Succession de pichini autessas e de pichini depressions: *L'ondulacion dau terren*. 4. Forma sinuoà, movement dei bèrri que fríson. 5. (electr.) Compauanta alternativa dau corrent qu'un redreïçaire dona.

ondulaire n.m. Convertissèire estatic de corrent contunh en corrent alternatiu. Pertòca sobretot li motritz electrici.

ondulant, a adj. Qu'ondula. Sin.: **ondejant**. ◇ *Fèbre ondulanta*: Brucellòsi.

ondular vi. Aver un leugier movement sinuós. Sin.: **ondar, ondejar**. ◆ vt. Donar una forma ondulanta à.

ondulat, ada adj. 1. Que presenta d'ondulacions. 2. Si di de tòlas, de placas de matèria plastica, de carton, etc., que presènton una alternança reguliera de releus e de cròs.

ondulator n.m. Aparelh telegrafic foarça sensible, utilizat per l'espleitament dei linhas lònguï, mai que tot tocant lu cables sotamarins.

ondulatòri, òria adj. 1. Qu'a lu caractèrs, la forma d'una onda: *Movement ondulatòri*. 2. (fis.) Que pertòca li ondas. ◇ *Mecanica ondulatòria*: Forma iniciala de la teoria quantica.

ondulós, oa adj. Que presenta d'ondulacions pauc ò pron regulieri. Sin.: **ondenc, ondat, ondós**.

onerari, ària adj. Que costa car.

onerós, oa adj. Que costa car. Sin.: **costós, carestiós**.

onerositat n.f. Cost elevat.

onestament adv. D'un biais onèste; embé onestetat.

onestat n.f. Onestetat.

onèste, a adj. 1. Qu'es confòrme ò que si confòrma ai règlas de la morala, de la probitat, de la lealtat. Sin.: **pròbe, drech**. 2. Que non s'escarta d'un nivèu mejan e acceptable; satisfasant.

onestetat n.f. Qualitat d'una persona onèsta, d'un comportament onèste. Var.: **onestat**. Sin.: **probitat, drechura**.

onfalectomia n.f. (cir.) Reseccion de l'amborígol.

onfaliti n.f. Enfeciment de l'amborígol.

onfalocèla n.f. Ernia de l'amborígol.

onfalopague n.m. Mòstre dei doi còrs estacats au nivèu de l'amborígol.

onfalorragia n.f. Emorragia de l'amborígol.

onfalotomia n.f. Trencament de la vedilha.

onfalotripsia n.f. Reduccion cirurgicala de la vedilha per remplaçar la ligadura.

ongla n.f. 1. Lama cornada d'origina epidermica que recuèrbe lo dessobre de l'extremitats dei dets dei mans e dei pens de l'òme e d'un grand nombre d'animaus vertebrats. 2. Àrpià dei carnassiers. 3. Part inferiora e estrecha d'un petale.

onglada n.f. Grafinhada, arpiada arpada.

onglassa n.f. Ongla gròssa, lònga, gaire eleganta.

onglat n.m. (mat.) Onglet.

onglejar vt. Grafinhar, ferir m'ai onglas.

onglet n.m. 1. Espina au bòrd de l'uèlh extèrne dei insèctes diptèrs. 2. (mat.) Porcion de solide de revolucion limitada per doi meridians. 3. (tecn.) Extremitat d'un pèça de boasc que forma un angle de 45°. ◇ *Boita à onglets*: Boita dubèrta ai doi extremitats, que la sieu seccion a una forma en U e que li sieu parets son entalhadi per guidar la sèrra per talhar en foncion d'un angle determinat. 4. Pichina encrena mièja-circulària practicada dins lo bòrd d'un fulhet ò pichina excreissença per senhalar un capítol, una seccion e n'en facilitar la consultacion. 5. (inform.) Dins un fichier ò un sistema de classament, pichina excreissença que poarta una etiqueta e que permete un accès dirècte à un contengut, à un document.

ongleta-cavalina n.f. Composea qu'una espècia es foarça comuna e a de proprietats pectorali. Sin.: **tussilatge**.

ongletat, ada adj. *Petale ongletat*: Petale provedit d'un ongle.

onglier n.m. Ciseus per li onglas.

onglon n.m. Còrna dei dets dei romiaires.

onglut, uda adj. Qu'a d'onglas.

ongraire, airtz n. La persona qu'òngra.

ongrar vt. (òngri) Castrar (un cavau).

òngre adj. m. e n.m. Si di d'un cavau castrat.
ongroiaire, airtitz n. Persona qu'ongròia lu cuers.
ongroiar vt. (*ongròii*) Travalhar e preparar lo cuer au mejan d'alun e de sau, dau biais dei cuers dichs d'Ongria. Sin.: **ruscar, adobar**.
ongroiarria n.f. 1. Industria e comèrci de l'ongroiaire. 2. Metòde de concha dei cuers au mejan de solucions concentradi d'alun e de sau. Sin.: **consa, concha, roacha**. Var.: **ongroiatge**. Sin.: **corataria, blancarria**.
ongroiatge n.m. Ongroiarria.
onguicul(e) n.m. Ongla pichina.
onguiculat, ada adj. (zool.) Provedit d'onglas plati ò d'àrpias, en parlant dei mamifèrs (per op. à *ongulat*). Sin.: **onglut**.
ongulat, ada adj. (zool.) Que lu sieus dets s'acàbon per d'esclòps.
ongulat n.m. (zool.) *Ongulats*: Superòrdre de mamifèrs que poàrton un esclòp, que comprèn lu proboscidiens (elefants), lu perissodactiles ò imparidigitats (cavau) e lu artiodactiles ò paridigitats (cameu, poarc, romiaires).
onguligrade, a adj. (zool.) Que camina sus d'esclòps. Var.: **unguligrade**.
onhedura n.f. Fach d'ònher Var.: **oncion**.
onhèire, a n. Persona que dona l'onhedura.
onhement n.m. Fach d'ònher Var.: **oncion**.
ònher vt. 1. Fretar d'òli ò d'una substança grassa: 1469: «*Item plus ay pagat per X libras de ceu per honher las paras per tirar la galeota ...*» A.C. Arle. 2. (liturgia) Procedir à l'oncion de.
onhós, a adj. Graissós, onchós.
onhuda n.f. Cen que s'onhe.
onicofagia n.f. Besonh de si rolhar li onglas.
onicogrifòsi n.f. Desformacion patologica dei onglas.
onicomicòsi n.f. Lesion d'una onгла pertocada per un fonge.
onicòsi n.f. Tèrme generic dei patologias dei onglas.
oniric, a adj. 1. Relatiu au pantais, à l'onirisme. 2. (lit.) Qu'evòca lo pantais, que lo pantais inspira: *Literatura onirica*.
onirisme n.m. 1. Imatges, fenomènes dau pantais. 2. Deliri agut constituit de representacions concreti, animadi e encadenadi coma aqueli dau pantais e que lo subjècte viu intensament.
oniocrit n.m. (Antiqu. gr.) Aqueu qu'explicava lu sòmris.
onirogène, a adj. Que genèra de sòmris.
oniroide, a adj. Si di d'un estat marcat per de sòmris, tocant de personas qu'an gardat la sieu luciditat e la sieu orientacion.
onirologia n.f. Estudi scientific dei sòmris.
oniromancia n.f. 1. Art d'interpretar lu sòmris. 2. Divinacion per lu pantais.
oniromancian, a n. Persona que practica l'oniromancia.
oniromancian, a adj. Relatiu ai sòmris.

oniroterapia n.f. Metòde psicoteurapeutic per lo biais de l'imatjaria mentala.
onix n.m. Calcedòni negre.
onocentaure n.m. (mit.) Animau medieval mitologic qu'a lo buste, la tèsta e lu braç umans (mascles ò femeus) sus lo còrs d'un ae sensa tèsta.
onomancia n.f. Art de predire segond lo nom d'una persona, lo sòrt que l'aspèra.
onomasiologia n.f. (ling.) Estudi semantic que consistisse, à partir dau concèpte, à recercar lu signes lingüistics, l'expression que li correspoàdon (per op. à *semiasologia*).
onomasiologic, a adj. De l'onomasiologia.
onomastic, a adj. De l'onomastica.
onomastica n.f. (ling.) Branca de la lexicologia qu'estúdia l'origina dei noms pròpris (*antroponimia e toponimia*).
onomatomania n.f. Recèrca ò repeticion estraviada d'un mòt.
onomatopea n.f. Mòt que la sieu prononciacion fa pensar au son produch per l'èstre ò la caua que denòta. ◇ Formacion de mòts d'aqueu biais.
onomatopeïc, a adj. Relatiu à l'onomatopea.
onor n.m. 1. Sentiment qu'una persona a de la sieu dignitat morala; fiertat qu'una persona a d'ela-mema dei autres: *Aparar lo sieu onor*. ◇ *Paraula d'onor*: Qu'engatja la dignitat de quauqu'un. ◇ *Metre lo sieu onor, un ponch d'onor à* (seguit d'un infinitiu): Engatjar la sieu dignitat, la sieu reputacion per la realizacion de quauqua ren. 2. Consideracion, admiracion deuguda au meriti, au gaubi: *La s'es cavada embé onor*. ◇ *Per l'onor*: D'un biais desinteressat, per simpla fiertat. 3. Marca ò testimoniança d'estima, d'admiracion. ◇ *En (l')onor de*: Per celebrar, en omenatge à. ◇ *Èstre à l'onor*: Au premier plan. ◇ *Aver l'onor de*: Aver lo plaser, la fiertat de. ◇ *Faire l'onor de*: Faire lo plaser de. 4. *Faire onor à (quauqu'un)*: Rendre (quauqu'un) fièr de, atirar la sieu consideracion. ◇ *Faire onor à (quauqua ren)*: Si mostrar digne de. ◇ *Faire onor à una signatura*: L'onorar. ◇ (fam.) *Faire onor à (un past, un plat, etc.)*: Lo manjar completament, embé plaser. 5. *D'onor*: Dont l'onor intervèn. ◇ (Après un nom que designa una caua) Dont la fiertat de quauqu'un es en juèc: *Un deute d'onor, un afaire d'onor*. ◇ *Plaça d'onor*: Reservada à la persona que si vòu celebrar, à cu si vòu rendre un omenatge. ◇ *Torn d'onor*: Torn de pista ò de terren qu'aqueu que vence fa après una competicion. ◇ Legion d'onor: Òrdre nacional francés atribuit en recompensa de servicis militaris ò civils. ◇ (Après un nom que designa una persona) Digne de fidança, estimable: *Òme d'onor*. ◇ *Garçon, domaisèla d'onor*: Qu'acompanha lo cortègi nupcial. ◇ *Garda d'onor*: Tropa qu'acompanha lu auts personatges, en particulier dins li ceremònias oficiali. ◇ *Dòna d'onor*: Frema restacada au servici d'una princessa, d'una regina. ◆ pl. 1. Marcas d'interès ò de distincion autrejadi ai personas que si voàlon onorar, celebrar: *Aver lu onors de la premsa*. ◇ *Faire lu onors de (un luèc)*: Li recevre una ceremònia. 2. (espec.) *Onors militaris*: Ceremònia per la quala una formacion manifèsta lo sieu

respècte (à una bandiera, à un gradat, etc.): *Rendre lu onors*. ◇ *Onors de la guèrra*: Condicions onorabli que lo vencèire autreja à una tropa qu'a capitulat. ◇ (fig.) *M'ai onors de la guèrra*: Dins li condicions melhori. ◇ *Onors funèbres, sobeirans*: Onors renduts ai moart pendent li funeralhas. 3. Li carti mai auti dins diferents juècs de cartas, coma lo bridge e lo taròt.

onorabilitat n.f. Estat, qualitat d'una persona onorabla.

onorablament adv. D'un biais onorable. Var.: **onoradament**.

onorable, a adj. 1. Digne de consideracion, d'estima: *Caractèr, òme honorable*. 2. Que fa onor, qu'atira la consideracion: *Una accion onorabla*. 3. Sufisent, que convèn: *Una fortuna onorabla*. 4. (arald.) Si di dei pèças que lo sieu escut que poàdon seguir lo tèrç dau camp.

onoradament adv. Onorablament.

onorança n.f. Accion d'onorar. Sin.: **consideracion, favor, fama**.

onorar vt. (*onòri*) 1. Celebrar, rendre omenatge à quauqu'un, à la sieu memòria, à una qualitat que lo rende eminent: *Onorar lo talent d'un poeta*. 2. Procurar d'onor, de consideracion à: *Onorar lo sieu país, la sieu familha*. 3. Acordar (quauqua ren) coma una distincion: *A onorat aquel acamp de la sieu presença*. 4. Respoandre à (una obligacion, d'engatjaments). ◆ **s'onorar** v.pr. Èstre fièr de: *Aquesta vila s'onòra dei sieus monuments*.

onorari, ària adj. 1. Si di de quauqu'un que, après aver tengut una carga, una foncion, n'en consèrva lo títol e li prerogativas: *Conselhier onorari*. 2. Que porta un títol onorific, sensa aver li foncions correspondenti: *Membre onorari*.

onorariat n.m. Qualitat, dignitat de quauqu'un que, après aver tengut una foncion, una carga, n'a lo títol onorific.

onoraris n.m. pl. Retribucion versada ai personas qu'an una profession liberala (mètge, avocat, etc.).

onorific, a adj. Qu'autreja d'onors, de consideracion, sensa minga avantatge material: *Títol onorific*.

onta n.f. Vergonha.

ontic, a adj. (filos.) Si di de tota conoissença que pertòca lu objèctes determinats dau monde. 2. Que pertòca cen qu'es (per op. à *ontologic*).

ontogenèsi n.f. (biol.) Desvolopament de l'individú despí l'òu fecondat fins à l'estat adulte (per op. à *filogenèsi*). Var.: **ontogenia**.

ontogenetic, a adj. Relatiu à l'ontogenèsi.

ontogenia n.f. (biol.) Ontogenèsi.

ontologia n.f. 1. (filos.) Especulacion sobre l'èstre en tant qu'èstre, sobre l'èstre d'espereu. 2. Doctrina abandonada que non ligava lu fenomènes patologics ai fenomènes fisiologics.

ontologic, a adj. (filos.) 1. Relatiu à l'ontologia. ◇ *Pròva ontologica de l'existença de Dieu*: Que consistisse, après aver pauat Dieu coma perfècte, à sostenir que, se li manquesse l'existença, non seria perfècte, doncas qu'existisse. 2. Que pertòca l'èstre (per op. à *ontic*).

ontologisme n.m. Doctrina qu'affirma que la conoissença de Dieu, dirècta e immediata, es naturala à l'òme.

ontologista n. 1. Partidari e adèpte de l'ontologisme metafisic. 2. Adèpte d'una doctrina abandonada, que considerava li maualutias en tant qu'entitats vertadièri, independenti de l'organisme.

ontós, oa adj. Vergonhós.

ontosament adv. Vergonhosament.

ontuós, oa adj. 1. Qu'a una consistença doça e leugiera, que dona l'impression d'un còrs gras au tocar. 2. D'una consistença doça e d'una sabor velutada: *Un fromai ontuós*. Sin.: **onchós**.

ontuosament adv. D'un biais ontuós. Sin.: **onchosament**.

ontuositat n.f. Qualitat de cen qu'es ontuós. Sin.: **onchositat**.

onze adj. num. Nombre que vèn après dètz dins la seguida naturala dei entiers. ◆ n.m. (espòrts) Equipa de balon: *Lo onze de l'OGCN*.

onzen, a adj. num. 1. Qu'ocupa un reng marcat per lo nombre onze. 2. Que tèn onze còups dins un tot.

onzena n.f. 1. Quantitat d'onze elements. 2. Candelier mé onze brancas, emplegat dins li fèstas doblè mager. 3. Nom que si donava à Nantas, au s. XVIIe, à d'unu cargaments de sau.

onzenament adv. En onzen luèc.

oocit n.m. Ovocit.

oogenèsi n.f. Ovogenèsi.

oogòni n.m. (bot.) Organe dins lo quau si fórmon li oosfèras d'unu tallofits.

oogonia n.f. Ovogonia.

oolit n.m. (geol.) Pichina concrecion esferica de la talha d'un òu de peis (0,5 à 2 mm), formada de jaças concentriquè a l'entorn d'un nucleu. ◆ n.m. Calcar à oolits.

oolitic, a adj. Que contèn d'oolits.

oologia n.f. Estudi scientific dei òus.

oomicèts n.m.pl. Sotagrope de fonges.

oosfèra n.f. (bot.) Cellula reproductritz femèla, equivalenta à l'ovule dei animaús.

oospòra n.f. (bot.) Òu dei oolits.

oosporòsi n.f. Afeccion parasitària provocada per un fonge.

ooteca n.f. (zool.) Gruèlha dins la quala son contenguts lu òus dei insèctes dictioptèrs e ortoptèrs.

O.P. (sigla) Obrier(a) professional(a).

op. abbrev. Òpus.

opac, a adj. 1. Que non si lascia traversar per la luz. 2. (lit.) Escur, impenetrable: *Una nuèch opaca*. 3. (fig.) Que lo sieu sens es escur, que si capisse dificilament: *Un tèxto opac*.

opacificacion n.f. Accion de rendre opac; lo sieu resultat. Sin.: **enfosquiment, escursiment**.

opacificar vt. (*opacifiqui*) Rendre opac. Sin.: **enfosquir, escursir, negrejar**.

opacimetria n.f. Mesura de l'opacitat d'unu liquides ò gas.

opacitat n.f. 1. Estat de cen qu'es opac, que non laissa passar la luz. Sin.: **foscòr, escursina**. 2. (lit.) Ombra espessa. 3. (fig., lit.) Caractèr de cen que non pòu èstre penetrat per l'intelligença.

opal(e) n.m. Pèira fina, dei rebats irisats, varietat de silícia idratada.

opal(e), a adj. Qu'a la color ò la parença de l'opale.

opalanda n.f. Manteu larg e ample, sensa mànegas.

opalescença (-éncia) n.f. Tencha, color opalina.

opalescent, a adj. Que presenta la color de l'opale.

opalina n.f. Obratge de veire (vas, copas) que la matèria retipa aquela de l'opal.

opalina n.f. Qu'a la tencha lachosa, blavinèla de l'opale, lu sieus rebats irisats.

opalisacion (-izacion) n.f. Fabricacion de veire opalisat.

opalisar (-izar) vt. Donar una coloracion opalina.

opauabilitat n.f. 1. (dr.) Qualitat d'un mejan de defensa que non si pòu faire valer en justícia cònta un adversari, ò d'un contracte qu'una persona s'en pòu prevaler cònta un tèrç. 2. Caractèr de doi dets opauables.

opauable, a adj. 1. Que pòu èstre mes en faça e en contacte: *Lo gròs det es opauable ai autres*. 2. Que pòu èstre opauat à quauqua ren, emplegat cònta quauqua ren: *Un argument opauable à un projècte*.

opauaire, airitz adj. e n. Opauant. Sin.: **opositor**.

opauant, a adj. e n. 1. Que forma una oposicion: *La part opauanta dins un procès*. 2. Persona que s'opaua à una decision, à un govèrn, à una majoritat, etc. Sin.: **opositor, opauaire**.

opauar vt. 1. Metre faça à faça, en correspondença. 2. Plaçar una caua de tau biais que fague obstacle à una altra. 3. Objectar: *Opauar d'arguments solides*. 4. *Faire s'afrontar*: Opauar una equipa à una altra. 5. Parangonar en sotalinhant li diferenças: *Opauar lu avantatges de la mar e de la montanha*. Sin.: **contestar, faire lo cònta, afrontar, acarar, faire front**. ◆ **s'opauar** v.pr. 1. Èstre contrari, faire obstacle à: *S'opauar à un maridatge*. 2. Contrastar: *Lu noastres vejaires s'opàun*.

opauat, ada adj. 1. Plaçat faça à faça, contrari: *Ribas opauadi*. 2. Contradictòri, de natura diferenta: *Interès opauats*. 3. Ostile, desfavorable: *Èstre opauat à la violença*. 4. (bot.) Si di de fuèlhas inseridis per doas au meme grop, come l'ortiga. 5. (mat.) *Miègidrechas opauadi*: Que son portadi per una mema drecha e an un solet ponch comun. ◇ Angles opauats per la cima: Angles de mema cima que lu sieus costats son de miègidrechas opauadi doas per doas. ◇ *Nombres opauats*: Qu'an per soma zèro. (An la mema valor absoluta e de signes contraris). Sin.: **opòst** (it.).

opauat n.m. 1. Caua directament contrària; invèrse. ◇ *À l'opauat de*: Dau costat opauat à; au contrari de. 2. (mat.) Nombre opauat d'un autre.

opcion n.f. 1. Fach d'optar, causida que si deu faire, partit que si deu pilhar; causida facha. Sin.: **preferença, seleccion, tria**. ◇ *À opcion*: Que si pòu causir (per ex.

una matèria per un examèn). Sin.: **opcion**. 2. Accessòri facultatiu que si pòu crompar ò non en pagant un suplement de prètz, ò presentacion variabla que cau causir dins una escala de produchs donada. 3. Promessa de cròmpa ò de locacion que, per èstre efectiva, deu èstre confirmada denant d'una data limit. ◇ (dr.) *Levada d'opcion*: Acte dau beneficiari d'una promessa de venda que declara si portar cromapaire d'un ben ai condicions previsti.

opcion, **a** adj. Que dona luèc à una causida, à una opcion. Var.: **opcionau**.

opcionau, ala adj. Opcional.

op art n.m. (arts plast.) Tendença que, dins l'art cinetic, privilègia lu efèctes optics generators d'illusion de movement.

O.P.E. n.f. Ofèrta publica d'escambi.

open adj. inv. (mòt anglés) 1. Si di d'una competicion qu'es dubèrta ai amators e ai professionals. 2. *Bilhet open*: Bilhet d'avion, de camin de fèrre, que non es datat.

openfield n.m. (mòt anglés) (geogr.) Campanha.

open source adj. inv. (inform., mòt anglés) Si di d'un programa que la sieu licença permete la liura redistribucion, l'accès au còdi foant e la creacion de travalhs derivats. Sin.: **còdi foant dubèrt**.

òpera n.f. 1. Òbra teatrala messa en música. ◇ *Òpera seriós ò granda òpera*: Òpera que la sieu accion es tragica. ◇ *Òpera bofa* (it. *opera buffa*): Que lo sieu tema es un subjècte leugier ò comic. 2. Genre musical que constituïsson aquesti òbras. 3. Teate dont son donadi aquesti òbras.

òpera-balet n.m. Òbra dramatica compauada de cants e de danças.

operable, a adj. Que pòu èstre operat: *Un malaut operable*.

operacion n.f. 1. Ensèm organizat dei procèssus que concòrron à l'efècte, à l'accion d'una foncion, d'un organe, etc.: *Li operacions de la digestion*. Sin.: **activitat, execucion, exercici, evolucion, manòbra, movement, manejamant**. ◇ (teol.) *Operacion dau Sant Esperit*: Accion dau Sant Esperit sobre la Verge Maria au moment de l'Incarnacion. ◇ (fam.) *Per l'operacion dau Sant Esperit*: Per un biais misteriós. 2. Accion concreta e metodica, individuala ò collectiva, que tende à un resultat donat: *Li operacions necessaris à la construccion d'una maion*. 3. (mil.) Ensèm dei combats e dei manòbras que si fan dins una region en vista de rejónher un objectiu precis. 4. (mat.) Calcul, mé l'ajuda de taulas d'addicion e de multiplicacion, d'una soma, d'una diferença, d'un produch ò d'un quocient. ◇ Lèi de composicion intèrna. 5. Afaire dau quau si calcula lo profièch financier. ◇ *Operacion de Borsa*: Accion de crompar ò de vendre de valors de Borsa. 6. Intervencion cirurgicala.

operacional, a adj. Qu'es lèst à intrar en activitat, à realisar una operacion. 2. Relatiu ai operacions militari. ◇ (espec.) Si di d'una formacion, d'un engenh capables d'èstre engatjats en operacion. 3. *Recèrca operacionala*: Ensèm dei tecnicas racionali d'analisi e de resolucion de problemas que pertòcon, sobretot, li activitats

economiqi e que míron à elaborar li decisions mai eficaci per arribar au resultat melhor. Var.: **operacionau**.

operacionau, ala adj. Operacional.

operacionisme n.m. Clinament d'unu psicològues estatsunians que concèvon la psicologia coma l'estudi dei soletì operacions dau comportament, en laissant de caire li donadas non exteriorisadi de la consciença.

òpera comic n.m. Òpera que presenta una alternança d'episòdis parlats e d'episòdis cantats.

operand n.m. (mat., inform.) Donada qu'intervèn dins una operacion, dins una instruccion.

operant, a adj. (teol.) Qu'opèra, qu'agisse: *Gràcia operanta*.

operar vt. (*opèri*) 1. Faire (una accion), efectuar (una seria d'actes), per obtenir ò realisar quauqua ren: *Operar una reconversion*. Sin.: **obrar**. 2. Aver per resultat, produrre: *Li vacanças an operat sus aquesta persona un cambiament important*. 3. Efectuar (una operacion de calcul, de quimìa). 4. Practicar una intervencion cirurgicala.

operat, ada adj. e n. Qu'a subit una operacion cirurgicala.

operator, tritz n. 1. Persona que fa foncionar un aparelh: *Operator ràdio*. ◇ (espec.) *Operator de presas de vistas*: Cadraire. 2. Persona que fa d'operacions de Borsa.

operator n.m. (mat.) Simbòle que representa una operacion logica ò matematica.

operatòri, òria adj. Relatiu ai operacions.: *Metòde operatòri, blòc operatòri*.

opercul(e) n.m. 1. (zool.) Pèça para que recuèrbe li branquias dei peis ossós e laissa solament una pichina dubertura darrièr (gaunha). ◇ Pèça cornada que forma la gruèlha dei molluscs gastropòdes prosobrancs. 2. (bot.) cubiceu de l'esperogòne dei mofas. 3. (ten.) Pèça que sièrve de cubiceu. Sin.: **tapador**.

operculari, ària adj. (tecn.) Que pertòca l'opercule ò que fa ofici d'opercule.

operculat, ada adj. Qu'a un opercule.

opereta n.f. Òbra teatrala de caractèr leugier, dont si mèsclon de parts cantadi e de parts parladi. ◇ *D'opereta*: Que sembla leugier ò faus, que non pòu èstre pilhat au seriós: *Un sordat d'opereta*.

operis mortiiis n.f. (mar.) Òbras moarti d'una nau. (lat.)

operós, oa adj. Qu'opèra, actiu.

òpi n.m. 1. Suc espessit que s'escorre d'incisions fachi ai capsulas de divèrsi varietats de pavòt e que, tubat ò mastegat, provòca un estat d'euforia seguit d'un soam oniric. 2. (lit.) Cen qu'agisse coma una dròga, en faguent oblidar, en empachant de pensar, etc.: *Lo sieu òpi, es lo trabalh*.

opiçar vt. Addicionar d'òpi.

opiaceu, ea adj. e n.m. Si di d'una substança que contèn d'òpi ò qu'a una accion compatibla m'aquela de l'òpi.

opianic, a adj. Que pertòca un acide fenolic, obtengut per una oxidacion de la nicotina.

opiat, ada adj. Si di d'una preparacion farmaceutica opiacea.

opilacion n.f. (anc.) Obstruccion: *Una opilacion de la rata*.

opinant, a adj. Qu'opina. ◆ n. Persona que dona lo sieu vejaire dins una deliberacion.

opinar vt. ind. 1. Aprovar: *A opinat à tot cen que venii de dire*. 2. *Opinar de la tèsta*: Aprovar per un simple signe de la tèsta.

opinastrament adv. Opinhastrament.

opinastre, a adj. Opinhastre.

opinastretat n.f. Opinhastrat.

opinhastrament adv. D'un biais opinhastre. Var.: **opinastrament**. Sin.: **foart e moart**.

opinhastre, a adj. 1. Obstinat dins la sieu resolucion, tenaç dins la sieu volontat. Sin.: **ponhastre, entestardit, testarut**. 2. Que si fa embé tenacitat, obstinacion: *Un trabalh opinhastre*. 3. Qu'es duradís dins lo sieu estat: *Un taus opinhastre*. Var.: **opinastre**. Sin.: **testard, acanit**.

opinhastrat n.f. (lit.) Volontat tenaç; encainament: *Travallar embé opinhastrat*. Var.: **opinastretat**. Sin.: **tenacitat, testarditge, entestament**.

opinion n.f. 1. Jutjament, vejaire emés sobre un subjècte; mena de pensar que non s'apieja sus un fondament acertat. Sin.: **avis, sentiment**. ◇ *Aver boana opinion de*: Estimar, prear. ◇ (dr.) *Partatge d'opinion*: Situacion d'un tribunal dins lo quau non si desgatja una majoritar au cors dau deliberat. 2. *L'opinion, l'opinion publica*: Lo biais de pensar mai espandit dins una societat, aquela de la màger part dau còrs social. ◆ pl. Credenças, conviccions: Èstre inquietat per li sieu opinions.

opiofague, a n. Mastegaire d'òpi.

opiomane, a adj. e n. Drogat que tuba ò mastega d'òpi.

opiomania n.f. Intoxicacion per la consumacion d'òpi.

opistodòme n.m. Part posteriora d'un temple grèc.

opistoglifs n.m. pl. Si di dei sèrps verenoï que li sieus ganchos son implantats en darrièr de la maissa, cen que li rendon inofensivi per lu òmes, coma la colòbra.

opistografe, a adj. Si di d'un manescrich cubèrt d'escripturas de cada costat de la pàgina.

oplit n.m. Dins l'Antiquitat grèga armat d'armas peanti.

opobalsamom n.m. Oleoresina provedida per *Commiphora opobalsamum*, de l'odor anisada e aromatica, utilisada en perfumaria. Var.: **opobalsamum**.

oponiment n.m. (it.) Oposicion.

opoponac n.m. (bot.) Ombellifèr dei flors sauri d'Euròpa e d'Orient Meján, que dona una peresina utilisada en farmacia.

opòrre vt. (it.) Opauar.

oportun, a adj. Que convèn au temps, ai luècs, ai circumstàncias; que survèn à prepaus. Sin.: **convenient, idoneu, avenent, providencial.**

oportunament adv. Embé oportunitat.

oportunisme n.m. Actituda que consistisse à reglar lo sieu comportament en foncion dei circumstàncias dau moment en cercant de li emplegar tojorn dau biais mai favorable ai pròpris interès.

oportunista adj. e n. Qu'agisse embé oportunitat: *Politica oportunista*. Sin.: **arribista**. ◆ adj. (biol.) Si di d'un gèrme que manifèsta la sieu virulènça solament sobre un organisme que li sieu defensas immunitari son debli.

oportunitat n.f. 1. Qualitat de cen qu'es oportun. 2. Ocasion favorabla, escadença.

oposicion n.f. 1. Contraste: *Oposicion de colors*. 2. Diferença extrèma, contradiccion; situacion de causas de personas que s'afrònton. 3. Accion de s'opauar, de resistir, de faire obstacle à quauqua ren de quauqu'un: *Faire d'oposicion sistematica*. Sin.: **oponiment** (it.), **antagonisme, rivalitat, negacion**. 4. (dr.) Acte per lo quau una persona empacha legalament lo compliment d'un acte (*oposicion à maridatge, à pagament, etc.*) de rende un títol indisponible entre li mans dau sieu depositari. 5. Ensèm dei partits e dei foarças politiqui opauat à la majoritat parlamentària, au govèrn que n'es eissit. ◆ *Lista d'oposicion*: Lista qu'enclau lu candidat à una votacion, opauada à la majoritat en plaça. 6. (psicol.) *Crisi d'oposicion*: Dins la quala l'enfant, vèrs 3 ans, afirma la sieu autonomia per un comportament de refut sistematic. 7. (astron.) Situacion de doi astres dau sistema solari que si tròvon, per rapoart à la Tèrra, en de ponchs dau ciel diametralament opoauats.

oposicional, a adj. e n. Qu'es dins l'oposicion politica. Var.: **oposicionau**.

oposicionau, ala adj. e n. Oposicional.

opositor, tritz adj. e n. Opaunt.

opòst, a adj. (adj.) Opaunt.

opoterapia n.f. Emplec terapeuti d'ormònas, prelevadi sus li glàndolas de lu organes d'animaus sans, per n'en suplir l'insufisença dins l'èstre uman. Sin.: **organoterapia**.

opoterapic, a adj. Relatiu à l'opoterapia.

oprés, essa adj. (adj.) Oprimit.

opressar vt. Oprimir.

opression n.f. 1. Fach d'oprimir; sensacion d'empacha respiratòria. 2. Malèstre psiquic angoissós. 3. Accion d'oprimir, d'acablar sota una autoritat tiranica: *Luchar còtra l'opression*.

opressiu, iva adj. Que tende à oprimir.

opressor n.m. Aqueu qu'oprimisse. Sin.: **oprimèire**.

oprimèire n.m. Opressor.

oprimer vt. Oprimir.

oprimir vt. (*oprimissi*) 1. Faire obstacle à la respiracion. 2. Estrénher, acablar: *Es un sovenir que m'oprimisse*. 3. Constrénher un pòble, una etnia, per abusança de poder e per la negacion de la sieu existènça: *La nacion occitana es oprimida*. Var.:

oprimer. Sin.: **asservir, senhorejar, sotametre, acaurar, astrénher, encadenar, infeudar, estofar.**

opròbi n.m. Opròbri.

opròbri n.m. (lit.) 1. Reprobacion publica que s'estaca à d'accions jutjadi condemnabli. 2. Causa, subjècte de vergonha: *Un enfant qu'es l'opròbri de la sieu familha*. 3. Estat d'abjeccion, d'aviliment: *Viure dins l'opròbri*. Var.: **opròbi**. Sin.: **escòrna, inhominia, infamia, vergonha, desonor, abaissament, bassessa, endenhetat, discrèdit, afront, otratge.**

opsomania n.f. Impulsion morbida que pertòca d'uni personas, que poàdon suportar unicament una categoria d'aliments, de còups que li a, desprovedits de sabor.

opsonina n.f. (bioqim.) Anticòrs que, en si fixant sus li bacterias, favorisa la sieu fagocitòsi per de cellulas.

optar vi. (*òpti*) Causir entre diferenti possibilitats. Sin.: **elegir, preferir, adoptar.**

optatiu, iva adj. e n.m. (ling.) Si di d'una forma, d'un mòde qu'exprimisse un vòt, una esperança, coma, per ex., lo subjunctiu: *Posquessi partir!*

optic, a adj. 1. Relatiu à la vision de l'uèlh. ◆ *Angle optic* de *angle de vision*: Angle qu'a la sieu cima de l'observator e que lu sieus costats pàsson per li extremitats de l'objècte considerat. ◆ *Nèrvi optic*: Nèrvi que religa l'uèlh de l'encefale e que forma lo segond pareu de nèrvis cranians. 2. Relatiu à l'optica; que sièrve en optica, qu'es fondat sobre li lèis de l'optica. ◆ *Centre optic*: Ponch de l'axe d'una lentilha qu'à tot rai luminós interior de la lentilha e que passa per aqueu ponch, correspoàndon un rai incident e un rai emergent parallèles un à l'autre.

optica n.f. 1. Part de la fisica que tracta dei proprietats de la luz e dei fenomènes de la vision. ◆ *Optica electronica*: Estudi dei desviaments dei trajectòrias d'electrons, segond la sieu analogia m'ai rais luminós. 2. Fabricacion, comèrci dei instruments e dei aparelhs qu'emplègon, espec., li proprietats dei lentilhas, dei miraus (dichs *instruments d'optica*). 3. Part d'un aparelh formada de lentilhas, de miraus de doi combinats. 4. Matèria de jutjar particuliera; ponch de vista. Sin.: **vejaire, opinion, avis, dire, estima, pensada.**

optician, a n. Persona que fa de vende d'instruments d'optica.

optimal, a adj. Si di de l'estat mai favorable. Var.: **optimau.**

optimalisacion (-izacion) n.f. Accion d'optimalisar; fach d'èstre optimalisat. Var.: **optimisacion.**

optimalisar (-izar) vt. Donar de (quauqua ren, una màquina, una empresa) lo rendiment optimal en creant li condicions mai favorabli de n'en tirant lo lo melhor partit possible. Var.: **optimisar.**

optimisacion (-izacion) n.f. Optimalisacion.

optimisar (-izar) vt. Optimalisar.

optimau, ala adj. Optimal.

optimisme n.m. 1. Actituda d'aquelu que pretendon que tot va lo mai ben possible de que lo tot dei bens l'emporta sobre lo tot dei maus. 2. Tendènça à pilhar li

caus dau boan costat, à si fidar de l'avenir. Sin.: **fidança**, **estrambòrd**, **noncalença**. Contr.: **pessimisme**.

optimista adj. e n. Que manifestà d'optimisme. Sin.: **noncalent**, **tèsta leugiera**, **insocitós**. Contr.: **pessimista**.

optoelectronic, **a** adj. Relatiu à l'optoelectronica.

optoelectronica n.f. Estudi, concepcion de dispositius qu'assòcion l'electronica e l'optica ò que méton en òbra l'interaccion de fenomènes optics e electronics.

optolectura n.f. Lectura optica.

optomètre n.m. Refractomètre.

optometria n.f. (med.) Ensèm dei procediments destinats à estudiar la refraccion de l'uèlh e à depistar li decas optiqui que si poàdon corregir per de vèires de belicres ò de lentilhas de contacte.

optometrista n. Especialista d'optometria.

optronic, **a** adj. Relatiu à l'optronica.

optronica n.f. Usatge de l'optoelectronica à de fins militari.

opulença (-ència) n.f. 1. Granda riquesa, abondança de bens materials. Sin.: **mejans**, **bens**, **prosperitat**, **fortuna**, **dequé**, **benaise**, **benestança**, **aisança**. 2. (lit.) Amplessa, caractèr opulent de quauqua ren.

opulent, **a** adj. 1. (lit.) Foaça ric. Sin.: **pletoric**, **abondós**, **luxuriós**. 2. Qu'a de formas corporali desvolopadi: *Un pièch opulent*.

opúntia n.f. Figuiera de barbaria. Sin.: **figa turca**.

opuntiala n.f. *Opuntialas*: (bot.) Òrdre de plantas de flors, dicotiledonèi, enclausant de plantas mai adaptadi que li autri à viure en de luècs secarós.

òpus n.m. Tèrme que, seguit d'un numèro, sièrve à situar un tròc de música dins la produccion d'un compositor. Abrev.: **op**.

opuscul(e) n.m. Obratge pichin, pichin libre.

òr n.m. (fr.) Aur.

ora n.f. 1. Unitat de temps (simb. h) que vau 3600 segondas, 60 minutas, contenguda 24 còups dins un jorn. 2. Periòde de temps que correspoande pauc ò pron à-n-aquela unitat de temps: *Fa una ora que t'aspèri*. ◇ (espec.) Periòde de temps que correspoande à-n- aquela unitat de temps e afectat à un trabalh ; unitat de trabalh ò de salari: *Èstre pagat à l'ora*. ◇ *Ora suplementària*: Ora de trabalh facha en là de la durada setmaniera legala de trabalh. 3. Aquesta unitat, emplegada per mesurar la durada e la longuessa d'un desplaçament: *Aquesta vila es à doi oras de Niça*. 4. Dins l'Antiquitat, dotzena part de la jornada, comptada sensa la nuèch. 5. Organizacion temporal de la jornada que permete, per referença à un sistema convencional, de situar precisament cada moment de la jornada. ◇ (dr.) *Ora legala*: Ora que lu poders publics definisson, que règla la vida publica d'un país. Sin.: **temps legal**. ◇ *Ora d'estiu*: Ora que d'unu país adòpton au printemps e en estiu, qu'avança l'ora legala de 60 minutas sobre l'ora en vigor lo rèsta de l'an (*ora d'ivèrn*), ela-meme ja en avança d'una ora sus l'ora dau soleu. 5. Moment precis dau jorn, determinat per referença à-n-aqueu sistema convencional: *Que ora es?*

Quant es d'ora? Es doi oras. ◇ *Èstre à l'ora*: Donar l'ora justa, en parlant d'un relòtge, etc.; èstre exact, arribar à l'ora prevista, en parlant d'una persona, d'un tren, etc. 6. Moment de la jornada, determinat d'un biais pauc ò pron precis (per rapoart à una activitat, à un orari, etc.): *Es l'ora dau dinnar*. ◇ *Ora avançada*: Tardiva. ◇ *D'ora*: De boan matin. ◇ *D'ora en ora*: Toti li oras; à mesura que lo temps passa. ◇ *Denant d'ora*: En avança sus l'ora prevista. ◇ (dr.) *Ora legala*: Ora avant la quala ò après la quala d'unu actes non si poàdon faire. 7. Moment, periòde dins lo cors de la vida, d'una empresa, dins l'istòria d'un país, etc.: *Conóisser d'oras dificili*. ◇ *Ora darriera*: Moment de la moart. Sin. **malamoart**. 8. *Ora d'angle*: Unitat de mesura d'angle plan emplegada en astronomia e en navigacion, que vau $2\pi/24$ radian, es à dire 15 gras. ◆ *Oras canoniali*: Li divers part de l'ancian breviari, de l'ofici liturgic. ◇ *Libre d'oras*: Recuèlh de preguieras à l'usatge de la devocion personala dei fidèles, à la fin de l'Atge Mejan.

oracion n.f. 1. Preguiera mentala sota forma de meditacion. 2. Tota preguiera liturgica que lo celebrant d'un ofici recita en nom de l'assemblea. 3. *Oracion funèbra*: Discors public prononciat en onor d'una persona celèbra moarta. Sin.: **orason**.

oracle n.m. 1. (Antiquitat) respoasta d'una divinitat au fidèle que la consultava; santuari dont aquesta respoasta èra renduda. 2. Dins la Bibla, volontat de Dieu que lu profètas anóncion. 3. (lit.) Decision qu'emana d'una persona qu'a una granda autoritat. 4. (lit.) Persona considerada coma infalhibla.

orada n.f. Espaci de temps a l'entorn d'una ora.

orador n.m. Luèc per pregar. Sin.: **oratori**. A donat un fum de toponimes en Occitània: *Orador de Glana*.

oragan n.m. 1. Tempèsta foarça violenta, dont la velocitat dau vent despassa 120 km à l'ora. Sin.: **auristre**, **tempèsta**, **revolumada**. 2. (fig.) Descadenament impetuós, explosion de sentiments, de passions: *Un oragan de protestacions*.

oral, **a** adj. 1. De la boca, que pertòca la boca: *Cavitat orala*. 2. Fach de viva votz, que la votz transmete (per op. à *escrich*): *Tradicion orala*. 3. (fon.) Si di d'un fonema que dins la sieu emission l'ària expirada s'escorre unicament per la cavitat bucala (per op. à *nasal*): *Una vocala orala*. 4. (psican.) *Estadi oral*: Premier estadi de l'evolucion libidinala dau noirisson, legada au plaser de la succion, de l'alimentacion. Var.: **orau**.

oral n.m. 1. Examèn ò part d'examèn que consistisse unicament en interrogacions e en respoastas verbali. 2. *L'oral*: Cen qu'es parlat, per op. à *l'escrich*. Var.: **orau**.

oralament adv. En paraulas.

oralian, **a** adj. e n. 1. (geogr.) Relatiu à la cadena de l'Oral e à la region à l'entorn. 2. (ling.) *Lengas oraloaltaïqui, parlars oralians*: Ensèm de lengas format per lo fino-ogrian e lo samoïede.

oralisar (-izar) vt. Dire à votz auta.

oralita n.m. Silicat natural de ròcas basiqui.

oralitat n.f. 1. Caractèr oral: *Oralitat d'una tradicion*. 2. Caractèr d'una civilizacion dins la quala la cultura es

essencialament ò exclusivament oral. 3. (psican.) Ensèm de caracteristicas de l'estadi oral.

oraloaltaïc, a adj. (ling.) *Lengas oraloaltaïqui*: Gropament ipotetic de lengas constituït per li lengas altaïqui e oraliani.

orange n.m. [ow-] Portugal. Var.: **arange**.

orangeda n.f. Arangeda.

orangier n.m. Portugalier. Var.: **arangier**.

oranjada n.f. Bevenda facha mé de suc de portegal, de sucre e d'aiga. Var.: **aranjada**.

oranjaria n.f. Luèc dont son assostats de portegaliers e d'autres aubres d'aquela familha. Var.: **aranjaria**.

orari, ària adj. Relatiu ai oras: *Tableu orari*. 2. Per ora: *Salari orari*. 3. *Cercle orari d'un astre*: Grand cercle de l'esfèra celèsta que passa per aquel astre e per lu pòles.

orari n.m. 1. Tableau dei oras d'arribada e de partença: *L'orari dau tren*. 2. Reparticion dei oras de trabalh. ◇ *Orari flexible*: Orari de trabalh que permete ai emplegats d'una empresa de causir parcialament li sieu oras d'arribada e de partença. Sin.: **orari mobile**, **orari à la carta**.

orason n.f. Oracion.

orator, tritz n. 1. Persona que pronócia un discors davant d'assistents. ◇ *Orator sacrat*: Aqueu que pronócia de sermons, d'oracions funèbri. 2. Persona eloquent, que saup parlar en public.

oratorì n.m. 1. Capèla de dimensions reduchi, generalament plaçada dins una maion. Sin.: **orador**. 2. *L'Oratorì d'Italia*: Societat clericala fondada en lo 1564 per Felip Neri, que lu sieus membres s'entrèvon principalament d'ensenhament e de predicacion. ◇ *L'Oratorì de França*: Societat fondada en lo 1611, que s'entrèva de predicacion, de recèrca e d'ensenhament.

oratorì, òria adj. (didact.) Que pertòca l'art de parlar en public.

oratorìa n.f. Art de parlar en public.

oratorian, a adj. Membre d'una dei doi congregacions de l'Oratorì.

oratorìo n.m. Composicion musicala dramatica, dau subjècte religiós ma finda profane, mé recitatiu, àrias, còrs e orquèstra.

orau, ala adj. e n. Oral.

òrb(e), a adj. (arquít.) Si di d'un barri sensa poarta ni fenèstra.

òrbe n.m. (lit.) Susfàcia circularia, cercle.

orbicòla adj. Que pòu viure dapertot dins lo monde: Una planta orbicòla.

orbicular(i), a (-ària) adj. (didact.) Qu'es redon, que descriu una circonferença. ◇ (anat.) *Muscle orbiculari*: Muscle circulari à l'entorn de la boca, de l'orifici palpebral.

orbita n.f. 1. Trajectòria barrada d'un còrs animat d'un movement periodic. 2. Corba qu'una planeta descriu à l'entorn dau Soleu, ò qu'un satellit descriu à l'entorn de la sieu planeta. ◇ *Messa sus orbita*: Ensèm dei operacions que míron à plaçar un satellit artificial sus una orbita determinada. 3. (fig.) Zòna d'accion, esfèra

d'influença: *Èstre dins l'orbita d'un òme politic*. 4. Cavitat ossoa de la faça, dont l'uèlh es plaçat.

orbital, a adj. (astron.) Relatiu à una orbita. ◇ *Estacion orbitala*: Estacion espaciala sus orbita. ◇ *Veicule orbitala*: Capable d'èstre mes en orbita per efectuar de ligasons mé de satellits ò d'estacions orbitali. Var.: **orbitau**.

orbitala n.f. (fis.) *Orbitala atomica ò moleculària*: Distribucion espaciala d'un electron dins un atòme, dei electrons de ligason dins una molecula.

orbitari, ària adj. Relatiu à l'orbita de l'uèlh.

orbitau, ala adj. Orbital.

orbitel, a adj. (zool.) Si di d'una aranha que bastisse una tela poligonal que lu sieus rais còpon l'espìrala.

orbitoïde n.m. *Orbitoïdes*: Foramanifèrs fossiles dau cretaceu sobran au miocène.

orbitolina n.f. Foraminifèr foarça comun dau cretaceu sotran.

orbitor n.m. Element d'una sonda espaciala destinat à èstre satellisat à l'entorn d'un astre. ◇ Element satellisable e recuperable de la naveta espaciala americana.

òrca n.f. Mamifèr cetaceu marin, foarça carnivòre, destructor de fòcas.

òrda n.f. 1. Tropa, grope de personas que fan de dams per la sieu violença: *Li òrdas barabaresqui*. 2. Chorma nombroa e indisciplinada.

ordalia n.f. Espròva judiciària aplicada per justificar ò confondre un encusat. L'ordalia, ò *judici de Dieu*, èra foarça en usança dins lo Temps Mejan, en particulier au s. XIII^{em} còtra lu eretges catars ò supausats coma taus. Si faía subir à l'encusat una espròva per lo biais dau fuèc ò de l'aiga. Se l'encusat si tirava de riba sensa patiments ò degalhs, èra considerat coma innocent segond lu critèrès de l'Inquisicion.

ordeaçat, ada adj. Relatiu à l'òrdi.

ordeïna n.f. Proteïna vegetala que si tròva dins l'òrdi.

ordèire, eiritz n. Persona que practica l'ordissatge. Var.: **ordissèire**.

ordèire n.m. Ordidor.

ordenada n.f. (mat.) Segonda ordenada cartesiana d'un ponch.

ordejar vt. Brutar, solhar, embrutir.

ordenable, a adj. Que pòu èstre mes en òrdre.

ordenacion n.f. Ordinacion.

ordenador n.m. Computador.

ordenadament adv. D'un biais ordenat.

ordenaire, airtz adj. e n. Que mete en òrdre.

ordenaire, airtz n. Ordenator. Sin.: **comandaire, mandaire**.

ordenament n.m. Accion de metre dins un òrdre donat; lo sieu resultat.

ordenança n.f. 1. Accion de dispauar, de metre en plaça en foncion d'un òrdre; disposicion dei elements d'un tot: *L'ordenança d'un past*. 2. Prescripcion d'un mètge; papier dont es escricha. 3. (dr.) En França, acte que lo govèrn pilha, mé l'autorisacion au Parlament, dins lu camps que, normalament, relèvon de la lèi. ◇ Acte

juridiccional ò de l'administracion judiciària que vèn d'un magistrat dau sèti. 4. (ist.) En frança, sota l'Ancian Regime, tèxte de lèi que venia dau rèi. 5. (mil.) *D'ordenança*: Confòrme au reglament. ◇ *Oficier d'ordenança*: Oficier qu'a li foncion d'ajuda de camp.

ordenança n.f. ò n.m. Militari mes à la disposicion d'un oficier per lo sieu servici personal.

ordenançament n.m. 1. Organizacion, agençament metodic. 2. (dr.) Drech per lo quau, après aver liquidat lu drechs d'un creditor, un administrator dona l'òrdre à un comptable public de pagar de la sieu caissa. Sin.: mandatament. 3. (ind.) Fach d'aviar una comanda e de n'en contrarotlar l'avançament au travèrs dei diferents servicis de fabricacion, despí la messa en òbra fins à l'expedicion au client.

ordenançar vt. 1. Dispauar dins un òrdre donat, agençar. 2. Donar un òrdre de pagar una soma sus la caissa d'un comptable public.

ordenancier n.m. 1. Registre oficial sus lo quau lo farmacian deu inscriure lo contengut d'unu ordenanças (nom dau remèdi, dau prescriptor, dau malaut). 2. Blòc de papier qu'un pratician (mètge, dentista, etc.) emplega per redigir li sieu ordenanças.

ordenant n.m. (relig.) Evesque que fa una ordenacion.

ordenar vt. 1. Metre en òrdre, classificar. ◇ (mat.) *Ordenar un polinòme*: Escriure lu tèrmes dins l'òrdre, creissent ò descreissent, dei expauants de la variabla. ◇ (mat.) Provedir (un nsemble) d'una relacion d'òrdre. 2. Comandar, donar l'òrdre de. ◇ Prescriure, en parlant d'un mètge. 3. (relig.) Consacrar per l'ordinacion. Var.: **ordinar**.

ordenat, ada adj. 1. Qu'a d'òrdre e de metòde: *Un escolan ordenat*. 2. Dont li a d'òrdre, dont tot es ben en plaça: *Una maion ordenada*. Sin.: **de redrís**. 3. (mat.) *Ensemble ordenat*: Ensemble provedit d'una relacion d'òrdre.

ordenator, tritz n. La persona qu'ordena. Var.: **ordenaire**.

ordenator n.m. Ordinator.

ordenograma n.m. 1. (inform.) Representacion grafica de l'encadenament dei operacions d'un programa. Sin.: **organigrama**. 2. Grafic de l'estructura ierarquisada d'una organizacion complèxa (administracions, empresas, gropaments...), que representa à l'encòup lu elements divers dau grope e lu sieus rapoarts correspondents.

òrdi n.m. 1. Cereala Que li sieu espigas poàrton de barbas lònqui, cultivada per lo sieu gran emplegat dins l'alimentacion animala e per l'elaboracion de la cervesa; la sieu grana (Familha dei gramineas). ◇ *Òrdi perlat*: Òrdi desbarrassat dei sieu envolopas adherent e dau sieu bren. 2. *Sucre d'òrdi*: Bastonet de sucre cuèch (ancianament m'una decoccion d'òrdi), colorat e aromatisat.

ordiada n.f. Mesclum d'òrdi e d'avena.

ordiat n.m. Siròp que si faía dins lo temps m'una decoccion d'òrdi, remplaçada ancuèi per d'amèndolas.

ordidor n.m. Màquina sus la quala si fa l'operacion d'ordissatge. Var.: **ordèire**. Sin.: **ordissòri**.

ordiment n.m. Accion d'ordir, de tramar. Sin.: **ordissatge, trama, cabala, malordit**.

ordinacion n.f. (relig.) 1. Rite sacramental per lo quau un cristian, generalament au cors d'una messa, reçaup dei mans d'un evesque lo sacrament de l'òrdre dins un dei tres gras (diaconat, presbiterat, episcopat). Var.: **ordenacion**. 2. Dins la religion protestanta, acte per lo quau la Glèia conferisse à una persona la carga d'un ministèri.

ordinal, au adj. 1. *Adjectiu numeral ordinal*: Qu'indica lo reng, l'òrdre d'un element dins un ensemble (es.: *promier, segond, tèrç*, etc.). 2. *Nombre ordinal*: Nombre entier qu'indica la plaça que lu objèctes d'un ensemble ocúpon quora son mes dins un òrdre donat. Var.: **ordinau**.

ordinal n. Libre de preguieras; en particulier, libre que contèn li preguieras e li formulas dins la Glèia anglicana per conferir lu òrdres, contestat par lo Papat. Var.: **ordinau**.

ordinand n.m. Clergue que deu reçaupre un òrdre sacrat.

ordinar vt. vi. Ordenar.

ordinari n.m. 1. Niveu abitual, comun; cen qu'es corrent, banal. ◇ *Coma à l'ordinari*: Coma à l'acostumada. ◇ *D'ordinari*: Abitualmente, costumierament, acostumadament, de costuma. 2. Cen que si sièrve abitualmente à un past: *Aquò melhora l'ordinari*. 3. (mil.) Regropament d'òmes dau reng que la sieu alimentacion es organizada e gerida en comun. 4. (dr. can.) Part de la messa que non càmbia jamai dins lo cycle liturgic.

ordinari, ària adj. 1. Qu'es confòrme à l'òrdre dei cauas; à l'usatge abitual; corrent. 2. Que non despassa lo niveu comun; mediòcre: *Una qualitat ordinària*. Sin.: **comun, costumier, usual, banal**.

ordinariament adv. D'un biais ordinari; abitualmente, d'ordinari. Sin.: **costumierament, correntament, acostumadament, de costuma**.

ordinator n.m. Computaire.

ordinau, ala adj. e n.m. Ordinal.

ordir vt. (*ordissi*) 1. Confeccionar sus l'ordissòri. 2. (fig. lit.) Tramar, metre en plaça, organisar: *Ordre un complòt*. Sin.: **fomentar, fomentejar, complotar**.

ordissatge n.m. Ordiment.

ordissèire, eiritz n. Persona que practica l'ordissatge. Var.: **ordèire, orditor**.

ordissòri n.m. Màquina sobre la quala si fa l'operacion d'ordissatge. Sin.: **ordidor, ordèire**.

orditor, tritz n. Ordissèire.

ordonament n.m. Ordenament.

ordonança n.f. Ordenança.

ordonar vt. Ordenar.

ordovician, a adj. e n.m. (geol.) Si di dau segond periòde de l'èra primària, entre lo cambrian e lo silurian.

òrdre n.m. 1. Biais que lu elements d'un ensèm organisa son plaçats un per rapoart ai autres; disposicion. ◇ (mat.) *Òrdre* ò *relacion d'òrdre sus un ensemble*: Relacion binària, reflexiva, antisimetrica e transitiva dins aquel ensemble. ◇ *Òrdre d'una matritz cairada*: Nombre dei sieu linhas ò dei sieu colomnas. ◇ *Òrdre d'una susfàcia* (ò *d'una corba*) *algebraica*: Gra de l'equacion que la definisse. 2. Succession d'elements ordenats, classificats d'un biais determinat; principi que determina lo reng de cadun dei elements dins aquesta succession: *Òrdre alfabetic*, *òrdre cronologic*. ◇ *Òrdre dau jorn*: Lista dei questions qu'una assemblada deu examinar una après l'autra. ◇ *Es à l'òrdre dau jorn*: Es d'actualitat, es dins li discussions dau moment. 3. Disposicion dei objèctes quora son mes à la plaça que li convèn: *Metre d'òrdre dins lu sieus papiers, d'affaires en òrdre*. ◇ *Metre boan òrdre* à (*una situacion complicada, marrida*): Li trovar un remèdi, la faire cessar. 4. Tendença espontanea à dispauar li cauas à la sieu plaça; qualitat de quauqu'un que saup plaçar li cauas, qu'ordena volontiers: *Aver d'òrdre*. 5. Biais d'agir ò de rasonar dins la quala lu diferents moments de l'accion, de la pensada, vènon un après l'autre d'un biais logic e coerent. 6. Ensèm dei règlas que garantisson lo foncionament social: *La lèi e l'òrdre*. ◇ *Rapèl à l'òrdre*: Rapèl de cen que convèn de dire, de faire; repròchi. ◇ Respècte dei règlas socialis: *L'òrdre public*. ◇ Absença de trebolis sus la plaça publica. ◇ *Foarças de l'òrdre*: Encargadi dau manteniment de l'òrdre e de la seguretat publica. ◇ *Servici d'òrdre d'una manifestacion*: Ensèm dei personas que l'enquàdran per faire que si debane sensa incident. 7. Ensèm dei lèis que regisson l'encadenament dei causas e dei efèctes: *Es dins l'òrdre dei cauas*. 8. Categoria, reng, classa: *Dins un affaire d'aquel òrdre*. ◇ *De promier òrdre*: De granda qualitat; superior dins lo sieu genre. 9. Ensèm dei tribunals de mema natura: *L'òrdre judiciari, l'òrdre administratiu*. 10. (sc. de la vida) Partiment de la classificacion dei plantas e dei bèstias, intermediari entre la classa e la familha. 11. (relig.) Sacrament constitutiu de la ierarquia de la Glèia catolica, que comprèn tres gras (evesque, prèire, diacre). ◇ *Òrdres màgers* ò *sacres* ò *sacrats*: Diaconat; sacerdoti: prèire, evesque). ◇ *Òrdres minors*: Ministèris que correspoàdon à de foncions de lector e de servent d'atar. 12. (ist.) Caduna dei tres classas (clergat, noblessa e tèrç estat) que compauàvon la societat francesa de l'Ancian Regime. ◇ *Òrdres militaris*: Òrdres eissits dei crosadas. Lu tres òrdres màgers son: *l'Òrdre Sobeiran de Malta* ò *de Sant Joan de Jerusalèm*, *l'Òrdre dei Templiers*, *l'Òrdre Teutonic*. 13. (arquít.) Cadun dei estiles de construccion dei arquitecturas antica e classica, caracterisats per la forma, li proporcions, la disposicion e l'ornamentacion dei parts salhenti de l'edifici. ◇ *Òrdres grècs*: Doric, corintian. ◇ *Òrdres romans*: Toscan, composit. 14. Comand, injoncion; consigna: *Donar un òrdre*. ◇ (espec.) Tèxte que vèn d'una autoritat militària e comunicat oficialament ai escalons subordenats. ◇ *Òrdre de mission*: Qu'acredita un militari per li far faire una mission. ◇ *Òrdre de rota*: Òrdre prescrich à un militari ò à la siei unitat, de si rendre

en un luèc determinat. ◇ *Òrdre dau jorn*: Que dona l'ensèm dei òrdres per tota la jornada. ◇ *Òrdre de l'armada, de la division, dau regiment*: Que vèn de l'autoritat d'una d'aqueli formacions: *Citacion à l'òrdre de l'armada*. 15. (inform.) Directiva per l'unitat de comanda d'un organe periferic de computador. 16. *Òrdre de Borsa*: Mandat donat à un intermediari de crompar ò de vendre de valors mobiliari ò de mèrç. 17. Societat de personas ligadi per de vòts solemnes de religion: *Òrdres monastics*. ◇ *Intrar dins lu òrdres*: Si faire religiós, religioa. 18. Associacion à la quala lu membres d'uni profession liberali sont tenguts d'apartenir: *Òrdre dei arquitectes, dei mètges, dei avocats*. 19. Compagnia onorifica instituïda per recompensar lo meriti personal: *Òrdre nacional dau Meriti, òrdre de la Legion d'onor*.

ordura n.f. Brutitge; rementa. Sin.: **aulesc**, **brutesc**, **porcaria**, **embrenada**, **bordilha**.

oreta n.f. Espaci de temps aproximatiu un pauc plus cort qu'una ora.

orfanelat n.m. Establiment que s'entrèva d'aculhir lu orfaneus. Sin.: **orfanotròfi**.

orfeau, èla adj. e n. 1. Que lu sieus parents son moarts. 2. (fig.) Qu'a perdut la persona sobre la quala si podia apontelar.

orfanotròfi n.m. (it.) Orfanelat.

orfebraria n.f. Art de la practica dei objèctes en metal preciós: aur, argent. Sin.: **argentaria**.

orfèbre n.m. Persona que fa ò que vende d'obratges d'aur ò d'argent. Sin.: **daurier**, **argentier**, **aurivelaire**, **joelier**.

orfeon n.m. Corala de votz d'òmes ò de votz mixti d'enfants.

orfeonic, a adj. Relatiu a l'orfeon.

orfeonista n. Sòci d'un orfeon, d'una corala.

orfic, a adj. Relatiu à Orfeu.

organe n.m. 1. Part d'un còrs vivent qu'a una foncion utila à la vida. 2. Votz umana: *Aver un bèl organe*. 3. Pèça, part d'una màquina qu'assegura una foncion importanta. 4. Publicacion, mèdia que comunica en nom d'un grope, d'un partit. 5. Cen que sièrve d'intermediari, d'instrument: *Lu magistrats, organes de la justícia*.

organèla n.f. Organit.

organic, a adj. 1. Relatiu ai organes, ai teissuts vivents, ai èstres organisats: *Vida organica*. 2. Si di d'una malautia, d'un trebolici deuguts à una lesion d'un organe ò de diferents organes (per op. à *foncional*). 3. Qu'es inerent à l'estructura, à la contruccion de quauqua ren. ◇ (mil.) Qu'apartèn constitutivament à un còrs de tropas ò à una granda unitat. ◇ Si di d'un ensèm que forma un tot: *Un gropament organica*. 4. (quim.) *Quimia organica*: part de la quimia qu'estúdia lo carbòni e li sieu combinasons. ◇ *Compauat organica*: Ròca sedimentària formada de degalhs d'organismes vivents (carbon, petròli, etc.) 6. *Arquitectura organica*: Corrent de l'arquitectura dau s. XXⁿ que s'inspira dei formas de la natura per li sieu estructuras e articulacions e tende sovent à un ligam estrech m'ai sites naturals.

organicament adv. 1. D'un biais organica. 2. Dau ponch de vista de l'estructura d'un tot.

organician, a adj. Relatiu à l'organicisme.

organician, a n. Especialista de quimia organica.

organicisme n.m. 1. Doctrina que professa que tota malautia es ligada à la lesion d'un organe. 2. Doctrina sociologica qu'assimila li societats à d'organes vivents.

organicista adj. e n. Partidari de l'organicisme.

organigrama n.m. 1. Grafic que representa l'estructura d'una organisacion complèxa (entrepresa, gropament, etc.) m'ai sieus elements e li sieu relacions. 2. (inform.) Ordinagrama.

organin n.m. Pichina linòta comuna dins li forèsts dei regions frèii.

organisable (-izable), a adj. Que pòu èstre organisat.

organizacion (-izacion) n.f. 1. Accion d'organisar, d'estructurar, de metre en plaça. Sin.: **engimbradura, engimbrament, agençament**. 2. Biaï que li diferents organes ò parts d'un ensèm complèxe, d'una societat, d'un èstre vivent, son estructurats; l'estructura d'esperela. ◇ (espec.) Biaï qu'un Estat, una administracion, un servici son constituïts. 3. Gropament, associacion, que si dona de tòcas determinadi: *Organizacion sindicala*. ◇ *Organizacion internacionala*: Gropament constituït d'Estats (organizacion intergovernamentala), de la vocacion sigue universala, sigue regionala ò continental. ◇ *Organizacion non governamentala (O.N.G.)*: Organisme que lo sieu objectiu es d'ajudar à la satisfaccion dei besonhs dei país sotadesvolopats e que non reçaup de fonds publics.

organisacional (-izacional), a adj. Que pertòca l'organizacion de quauqua ren. Var.: **organizacionau**.

organisar (-izar) vt. 1. Combinar, dispauar per lo bon foncionament: *Organisar un ministèri*. Sin.: **engimbrar, endreïçar, agençar**. 2. Alestir, metre en plaça dins una tòca precisa: *Organisar una conferença de premsa*. ◆ **s'organisar** v.pr. 1. Adobar lo sieu trabalh, lu sieus afaires d'un biaï eficaç, armoniós. 2. Pilhar forma, s'agençar d'un biaï satisfasant.

organisat (-izat), ada adj. 1. Qu'a reçauput una organisacion, qu'es agençat d'un biaï donat. 2. (biol.) Provedit d'organes que lo sieu foncionament constituïsse la vida. 3. Que saup organisar la sieu vida, lu sieu afaires.

organisator, tritz n. Qu'organisa, que saup organisar.

organisator (-izator) n.m. (embriol.) Part de l'embriol que provòca la diferenciacion dei territòri embriolaris.

organizacionau (-izacionau), a adj. Organisacional.

organisme n.m. 1. Èstre vivent, animau ò vegetal, qu'es organisat. 2. Ensèm dei organes que constituïsson un èstre vivent. ◇ (espec.) Còrs uman. 3. Ensèm dei servicis, dei bureus afectats à una mission administrativa. Sin.: **institucion, estructura, corporacion**.

organista n. Persona que fa de música m'un òrgue.

organit n.m. (biol.) Cadun dei elements diferenciats que contituïsson la cellula (nucleu, centrosòma, mitocondrias, etc.). Var.: **organèla**.

organoaluminic, a adj. e n. Si di d'un compauat organic de l'alumini.

organoclorat, ada adj. e n. Si di d'un produch organic de sintèsi derivat dau clòre e emplegat especialament coma insecticida, fongicida, refrigerent, etc.

organofosforat, ada adj. e n. Si di d'un produch quimic de sintèsi (insecticida, fongicida, etc.) derivat dau fosfòr.

organogène, a adj. Que la sieu origina vèn d'animaus ò de vegetaus.

organogenèsi n.f. (biol.) Formacion e desvolopament dei organes dins un èstre vivent au cors dau sieu desvolopament.

organografia n.f. Descripcion dei organes.

organoleptic, a adj. Si di dei substanças capabli d'impressionar un receptor sensorial.

organologia n.f. Disciplina qu'estúdia lu instruments de música, la sieu istòria, la sieu classificacion, etc.

organomagnesian adj. m. e n.m. Si di d'un compauat organic que contèn au manco una ligason carbòni-magnèsi. Sin.: **magnesian**. Var.: **organomanhesian**.

organomanhesian, a adj. Organomagnesian.

organomercuric, a adj. e n. Si di d'un compauat organic de mercuri.

organometallic, a adj. e n.m. Si di d'un compauat organic que contèn au manco una ligason carbòni-metal.

organoterapia n.f. Opoterapia.

organisin n.m. Fieu format de doi fieus de seda torçuts separadament dins un sens pi ensèm en sens invèrse. ◇ Fieu de cadena dins lo teïssatge qu'emplega l'organisin.

organisinar vt. Tòrcer ensèm de fieus de seda per n'en faire d'organisin.

organum n.m. (lat. mus.) Ai siècles XIⁿ e XIIⁿ, pèça vocala per doi, tres ò quatre votz, escricha sus un tema, *cantus firmus*, manlevat au cant planier.

orgasme n.m. Ponch sobeiran dau plaser sexual.

orgasmic, a adj. Relatiu à l'orgasme. Var.: **orgastic**.

orgastic, a adj. Orgasmic.

orgia n.f. 1. Partida de desbaucha dont li personas si làïsson anar à d'excès de tota mena. 2. Profusion, excès de quauqua ren: *Una orgia de lume*. Sin.: (fig.) **abusança**. ◆ pl. Dins l'Antiquitat, rites secrets dei mistèris d'unu dieus, pendent lu quaus lu participants èron pillhats de deliri sacrat.

orgiac, a adj. 1. (lit.) Que tèn de l'orgia. 2. Relatiu ai orgias de l'Antiquitat.

orgiasme n.m. Celebracion dei orgias, dei mistèris, mai que tot en lo culte de Dionis.

orgiast, a n. Fideu que participa ai orgias dionisaqui; iniciat ai mistèris.

orgiastic, a adj. Que pertòca lo culte de Dionis.

òrgue n.m. 1. Instrument de música m'un clavier ò diferents claviers, à vent e à tubes, en usatge principalament dins li glèias. Var.: **òrguena**. ◇ *Òrgue electric*: Òrgue dins lo quau un dispositiu electric provòca la traccion dei claviers au somier. ◇ *Òrgue electronic*: Que fa de sons gràcias à de senhals electric transformats en senhals mecanics e amplificats. 2. *Òrgue de Barbaria*: Instrument de música mecanica dei musicians barrutlaires, dins lo quau l'admission de l'ària que mete en vibracion lu tubes es reglada per lo desfilament de bendas de carton perforadi estirassadi au mejan d'una manivèla. Sin.: **katiochka**. ◆ n.m. pl. 1. (geol.) Prismas d'una granda regularitat, formats au moment dau refreïament d'una colada volcanica, basaltica lo mai sovent, perpendiculariament à la sieu susfàcia. 2. (arm.) *Òrgues d'Estalin*: Lança-roquetas multitube d'artilharia (espec. emplegat per l'U.R.S.S. pendent la Segonda Guèrra mondiala).

orguèlh n.f. 1. Sentiment exagerat de la pròpria persona, de la pròpria valor. Sin.: **glorieta**, **ufana**, **vanaglòria**, **pretension**, **supèrbia**, **gloriòla**, **orgulhança**, **vanitat**, **entrecujança**. 2. Sentiment de dignitat, fiertat legitima. 3. Objècte, subjècte de fiertat: *Aqueu pichon es l'orguèlh de la sieu familha*.

òrguena n.f. Òrgue.

orgulhós, oa adj. Que manifèsta d'orguèlh, de pretension. Sin.: **gloriós**, **ufanós**, **auturós**, **autier**, **pretensióis**, **sufisent**, **entrecujat**, **sobrier**, **vanagloriós**.

orgulhosament adv. Embé orguèlh. Sin.: **gloriosament**, **ufanosament**, **sufisamment**, **sobrierament**.

oribus n.m. Candela de resina. Sin.: **tea**.

orictèròpe n.m. Mamifère termitivòre d'Àfrica.

orient n.m. 1. Part dau ceu dont lo soleu naissent apareisse à l'observator; levant, èst. 2. Lo ponch cardinal dont lo soleu naisse à l'equinòxi. 3. *L'Orient*: lu país dau monde ancian, situats à l'èst per rapoart à la part occidentala d'Euròpa. ◇ *Orient Mejan*: Ensèm qu'enclau Egipte e toi lu Estats d'Àsia occidentala; de vegadas li si ajusta Afganistan, Paquistan e Líbia. ◇ (ist.) *L'Orient ancian*: l'ensèm dei país (Egipte, corredor sirian, Anatolia, Mesopotamia, Iran e gòlfe Persi qu'an practicat e conoissut la vida urbana. 4. Rebats irisats d'una pèrla. 5. Dins la franc-maçonaria, vila dont si tròva una lòtja.

orientable, a adj. Que pòu èstre orientat.

orientacion n.f. 1. Accion de determinar, despí lo luèc dont siés, la direccion dei ponchs cardinals. ◇ *Sens de l'orientacion*: Aptituda qu'una persona a de saupre dont si situa, de retrovar facilament lo sieu camin. ◇ (espòrts) *Corsa d'orientacion*: Competicion esportiva dins la quala cau acabar lo mai leu possible un percors mé l'ajuda d'una carta e d'una caramida. 2. Biaï que quauqua ren es dispauat per rapoart ai ponchs cardinals: Orientacion plen sud d'una cambra. 3. Accion d'orientar quauqu'un dins lu sieus estudis, la causida dau sieu mestier. ◇ *Orientacion escolària e professionala*: Determinacion de la via melhora, dins l'ensehament segondari, professional e superior, en foncion dei

aptitudas e dei motivacions dau subjècte e dau mercat de l'emplec. 4. Direccion qu'una accion ò una activitat pilha. 5. Tendença politica, ideologia: *Orientacion d'una enquista*. 6. (mat.) *Orientacion d'un espaci vectorial*: Reparticion de l'ensèm dei basas d'aquest espaci en doi classas d'equivalença, aquela dei basas dirècti e aquela drecha dei basas retrogradi. 7. (etol.) *Reaccion d'orientacion*: Reaccion de desplaçament ò d'estabilisacion de la postura provocada per un estímulus extèrne (fisc ò quimic) que provèn d'un objècte, d'un congenère ò d'un animau d'una altra espècia.

orientaire, airtz n. Persona encargada d'orientacion escolària e professionala. ◆ adj. (mil.) Sordat, gradat ò oficier orientaire: Aqueu qu'es encargat de dirigir lo movement d'una formacion militària.

oriental, a adj. e n. Que si tròva vèrs l'orient, vèrs l'èst. 2. Relatiu à l'Orient; pròpri à l'Orient, à la sieu cultura. Var.: **orientau**. Sin.: **levantés**.

orientalisant (izant), a adj. Aflatat per la cultura orientala.

orientalisar (izar) vt. Donar un caractèr oriental à quauqua ren.

orientalisme n.m. 1. Ensèm dei disciplinas qu'an per objècte l'estudi dei civilisacions orientali. 2. Gust per li cauas de l'Orient. 3. Genre pictural e literari, totplen viu au s. XIXⁿ, que s'estaca à la descripcion de paisatges, de scenas e de personatges d'Àfrica dau Nòrd e d'Orient Mejan.

orientalista adj. Que si rapoarta à l'orientalisme. ◆ n. 1. Especialista dei regions orientali. 2. Artista que, per lu subjèctes que tracta, si restaca à l'orientalisme.

orientament n.m. (mar.) Angle d'una direccion mirada m'au nòrd, comptat dins lo sens dei agulhas d'un relòtge.

orientar vt. 1. Dispauar (quauqua ren) per rapoart ai ponchs cardinals. 2. Virar, dirigir (quauqua ren) dins una direccion donada. ◇ (mar.) *Orientar li velas*: Plaçar la veladura d'una nau segond la mena que convèn melhor, à respiech de l'eissèrva que si vòu seguir. 3. Indicar la direccion que cau pilhar: *Orientar lo public vèrs la sortida*. 4. Dirigir, engatjar (quauqua ren, una accion) dins una via donada: *Orientar un debat*. ◇ (espec.) *Orientar un escolan, un estudiant*: Causir per eu una via professionala, d'estudis, en foncion. 5. Dirigir (quauqu'un) vèrs una persona, vèrs un servici: *Orientar un malaut vèrs un servici especialisat*. ◆ **s'orientar** v.pr. 1. Reconóisser, despí lo luèc dont un si tròva, la direccion dei ponchs cardinals. 2. Trovar, tornar trovar lo sieu camin. 3. Virar li sieu activitats, la sieu accion vèrs (quauqua ren, una tòca).

orientat, ada adj. 1. Qu'a una posicion, una direccion determinada. 2. (mat.) Si di d'un espaci vectorial provedit d'una orientacion. 3. Marcat per una ideologia; qu'es au servici d'una causa determinada, espec. politica.

orientau, ala adj. Oriental.

oriera n.f. Limit d'un camp enrodat de baranhas. Sin.: **lista**, **òrle**, **auriera**.

orifici n.m. Dubertura que permete d'intrar dins una cavitat, que fa comunicar un conduch embé l'exterior ò una altra estructura. Sin.: **intrada, boca, trauc**.

oriflama n.f. Auriflama.

origami n.m. Art tradicional japonés dau papier plegat.

origan n.m. Majorana.

origina n.f. 1. Promiera manifestacion, començament, principi: *L'origina dau monde*. ◇ À *l'origina, despí l'origina*: Au començament. 2. Ponch de partença, causa: *L'origina de la malautia*. 3. Mitan qu'una persona n'es eissida; ascendença, extraccion: *A d'origina italiani*. 4. Temps, luèc, mitan que quauqua ren n'es eissit; provenença: *Un mòt d'origina latina*. 5. (mat.) *Origina d'un axe*: ponch d'abscissa nulla. ◇ *Origina d'un referencial*: Ponch comun ai axes de coordenadas.

original, a adj. 1. Que vèn directament de l'autor, de la foant, de la promiera redaccion: *Un tèxto original*. *Edicion originala*: Promiera edicion d'un obratge estampat. ◇ *Gravadura originala*: Aquela realisada de la man de l'artista, que non es una còpia ni una interpretacion. 2. Que sembla acapitar per lo premier còup, que non imita: *Una pensada originala*. 3. Qu'escriu, que compaua d'un biais nòu, personal: *Un musician original*. 4. Que sembla minga autre; excentric: *Un caractèr original*. 5. Que remonta fins à l'origina. ◇ *Pecat original*: Pecat d'Adam e Èva que, segond lo cristianisme, pertòca toi lu èstres umans. ◆ Persona que lo sieu comportament non es ordinari: *Un vièlh original*. Sin.: **atipic, excentric, bimbaro**. Var.: **originau**.

original n.m. Modèle, obratge, tèxto primitiu, document autentic (per op. à còpia, traduccion, reproduccion, etc.). Var.: **originau**.

originalament adv. 1. D'un biais original. 2. Despí l'origina.

originalitat n.f. 1. Caractèr de cen qu'es original, noueu, singulier. 2. Marca, pròva de fantasia, d'excentricitat.

originari, ària adj. 1. Que vèn de, que pilha la sieu origina dins un luèc: *Es originari de Savòia*. Sin.: **natiu**. 2. Que vèn de l'origina, qu'existisse à l'origina: *Una tara originària*.

originariament adv. À l'origina. Sin.: **primitivament**.

originau, ala adj. e n. Original.

orina n.f. Urina.

orinar vi. Urinar.

orinau n.m. Urinau.

oriòu n.m. 1. Macareu (peis). Var.: **auriòu**. 2. Auriòu (passeron).

orizont n.m. 1. Linha imaginària circularia que l'observator n'es lo centre e dont lo ciel e la tèrra ò la mar sèmblon si jónher. 2. Part de la tèrra, de la mar ò dau ciel que bòrna aquesta linha. Sin.: **avalida, asuèlh, estremau, refrontau**. 3. (fig.) Camp d'una accion ò d'una activitat quala que sigue; camp de reflexion; perspectiva d'avenir: *L'orizont social, politic d'un país*. 4. (astron.) Grand

cercle de l'esfèra celèsta format en un luèc donat per l'interseccion d'aquesta esfèra e dau plan orizontal. ◇ Plan orizontal. 5. (aeron.) *Orizont artificial*: Instrument de pilotage d'un avion destinat à materialisar una referença de verticala terrèstra. 6. (geol.) Jaça ben caracterisada, espec. m'un ò doi fossiles. ◇ (pedol.) Jaça dau soal pauc ò pron espessa e sensiblement parallèla à la susfàcia. 7. (arqueol.) Distribucion de trahs culturals identics sus una vasta region au cors d'un periòde limitat.

orizonta, a adj. Parallèle au plan de l'orizont, doncas perpendiculari à una direccion que representa convencionalement la verticala. ◇ (geom.) *Plan orizonta*: Plan parallèle au plan orizontal causit coma referença. ◇ *Drecha orizontala*: Drecha parallèla au plan orizontal. ◇ *Coordenadas orizontali d'un astre*: La sieu autessa e lo sieu azimut. Var.: **orizontau**.

orizontala n.f. (mat.) Drecha orizontala.

orizontalement adv. Parallelament à l'orizont.

orizonta litat n.f. Caractèr, estat de cen qu'es orizonta: *L'orizonta litat d'un plan*.

orizontau, ala adj. Orizonta.

orjada n.f. *Siròp d'orjada*: Siròp qu'èra alestit m'una decoccion d'òrdi, encuèi m'una emulsion d'amèndolas.

orjau n.m. (mar.) Barra dau timon: 1464: «*Item l'orjal el timon de ladicha nau...*». Var.: **arjau**. Sin.: **rejai**.

orjòu n.m. Arginèi. Sin.: **arjuèlh**.

orjuèlh n.m. Arjuèlh.

orlar vt. Faire un orlet à.

òrle n.m. 1. Bòrd, limit: *L'òrle de la seuva*. Sin.:

oriera, lista, auriera. 2. (arald.) Bordadura reducha que non tòca lu bòrds de l'escut. 3. (mar.) Plat bòrd d'una nau. 1396: «*...per lo fust que an serrat de que se deu far l'òrle del navech...*» A.C. Pertuis.

orleanés, esa adj. e n. D'Orleans.

orleanisme n.m. 1. (ist.) Opinion dei partidaris de la maion d'Orleans (maion reiala de França). 2. (dr.) Regime parlamentari dins lo quau lo cap de l'Estat a un ròtle preponderant e lo govèrn es responsable à l'encòup davant eu e davant lo Parlament.

orleanista adj. e n. (ist.) Relatiu à l'orleanisme; partidari de l'orleanisme.

orleans n.m. Teissut d'Orleans.

orlet n.m. Replec cordurat au bòrd d'una estòfa. ◇ *Faus orlet*: Orlet format m'un tròça d'estòfa ajustat.

orlhagués, esa adj. e n. Originari d'Orlhac.

orlon n.m. (nom depaumat) Fibra textila sintetica acrilica.

òrme n.m. Aubre que pòu mesurar fins à 20 ò 30 m d'autessa, dei fuèlhas denteladi, sovent plantat, que lo sieu boasc solide e sople es emplegat en fustaria (Familha dei ulmeaceas).

ormea n.m. Luèc plantat d'òrmes.

ormege n.m. Cau, cordatge per mantenir en plaça una nau. Sin.: **amarra, barbeta, cima**.

ormejar vt. Mantenir, estacar (quauqua ren) mé d'ormeges, de coardas, de caus (espec.: ormejar un bateu). Sin.: **amarrar**.

ormelin n.m. Òrme jove. Sin.: **orme**.

orme n.m. Òrme jove. Sin.: **ormelin**.

ormona n.f. Ormòna.

ormòna n.f. 1. Substança secretada per una glanda endocrina ò elaborada per un teissut, deversada directament dins lo sang e qu'a una accion biologica especifica sobre lo foncionament d'un organe ò sobre un procèssus bioquimic. 2. (bot.) Substança secretada per una planta e qu'agisse sobre la sieu creissença, la sieu florida, etc. Var.: **ormona**.

ormonal, a adj. Relatiu ai ormònas: *Insufisença ormonala*. Var.: **ormonau**.

ormonau, ala adj. Ormonal.

ormonogenèsi n.f. Formacion d'ormònas.

ormonoterapia n.f. (med.) Tractament au mejan d'ormònas.

ornadura n.f. Ornament.

ornament n.m. 1. Element qu'orna un ensèm, ajusta quauqua ren que rende mai beu. ◇ *D'ornament*: Purament decoratiu: *Una planta d'ornament*. 2. Cadun dei vestits liturgics particuliers que méton lu ministres dau culte catolic. 3. (mús.) Grope de nòtas brèvi, escrichi ò improvisadi, destinadi à embelir ò variar una melodia vocala ò instrumentala. Var.: **ondradura, ornadura**. Sin.: **ondrament, paradura**.

ornamentacion n.f. Art ò mena de d'agençar d'ornaments.

ornamental, a adj. Que sièrve ò pòu servir à l'ornament; decoratiu. Var.: **ornamentau**.

ornamentar vt. Enriquir d'ornaments.

ornamentat, ada adj. Enriquit d'ornaments.

ornamentau, ala adj. Ornamental.

ornar vt. 1. Embelir en ajustant d'elements decoratius. ◇ Parar, rendre mai atraent: *Ornar lo sieu raconte d'anecdòtas*. 2. Servir d'ornament à: *Un aneu ornava la sieu man*. Var.: **ondrar**. Sin.: **apimpar**.

ornat, ada adj. Provedit d'ornaments. Var.: **ondrat**.

ornatiu, iva adj. Ondratiu, decoratiu.

ornemanista n. 1. Dessenhair, pintre ò escultaire, que la sieu òbra es caracterisada per de modèles d'ornament. 2. Obrier especialisat en ornamentals d'arquitectura en gip ò en estuc.

ornitofilia n.f. Pollinizacion per lo biais dai aucus.

ornitogal n.m. (bot.) Liliacea bulboa, dei flors blanqui, sauri ò vèrdi, que si duèrbe unicament quora fa soleu. Sin.: **bèla de jorn**.

ornitologia n.f. Estudi scientific dei aucus.

ornitologic, a adj. Que pertòca l'ornitologia.

ornitòlogue, a n. Amator ò professionau de l'ornitologia. Var.: **ornitologista**.

ornitomancia n.f. (Antiqu.) Divinacion per lo vòl ò lo cant dei aucus, en usança notadament en la Grècia omerica e à Roma.

ornitopòde n.m. *Ornitopòdes*: Dinosaurès bipèdes, erbivòres, m'ai patas anteriori reduchi, m'au pelvis comparable a-n-aqueu dei aucus, descubèrts à l'estat fossile dins lo cretaceu.

ornitoptèr n.m. Parpalhon grandàs e foarça beu, d'Índia, de Malàisia, dau Vietnam e d'Austràlia.

ornitorinc n.m. Mamifèr d'Autràlia, caracterisat per lo sieu bec de bois, m'ai patas paumadi e lo sieu mòde de reproduccion ovipara.

ornitòsi n.f. Malautia benigna comunicada à l'òme per lu aucus, mai que tot per lu colombs.

orniturat n.m. *Orniturats*: Aucus fossiles dau cretaceu, m'ai maisselas provedidi de dents.

ornotofil(e), a adj. Que la sieu pollinizacion si complisse me l'ajuda dei aucus.

orodataire n.m. Orodator.

orodat, ada adj. Que menciona la data e l'ora: *Un títol de transpoart orodat*. ◇ *Estacionament orodat*: Estacionament à pagament que si fa mé d'orodators.

orodator n.m. Dispositiu electromecanic que permete de pagar lu drechs d'estacionament automobile. Var.: **orodataire**.

orogenèsi n.f. Estudi de la formacion e de l'evolucion dei montanhas.

orogenia n.f. Estudi de la rompedura de la crosta terrenal e particularament dei montanhas.

orogenic, a adj. Relatiu à l'orogenia.

orografia n.f. Descripcion dau releu terrèstre.

orografic, a adj. Relatiu à l'orografia.

oroïdrografia n.f. Estudi dei relacions entre li montanhas e lu corrents d'aiga.

oroïdrografic, a adj. Relatiu à l'oroïdrografia.

orolòtge n.m. (it.) Relòtge.

orolotgier, a n. (it.) Relotgier.

oroquilometric, a adj. Si di d'un dispositiu, d'un aparèlh per mesurar à l'encòup lo temps passat e la distança percorruda.

oroscòp(e) n.m. 1. Representacion convencionala dau ciel à l'instant d'un eveniment, en particular d'una naissença. 2. Ensèm dei prediccions que s'en tíron. Sin.: **oracle, auguri, profecia, prediccion**.

orpiment n.m. Sulfure natural d'arsenic, jaune viu, que s'emplega en pintura e en farmacia. Var.: **aurpiment**.

orquèstra n.f. 1. Ensèm d'instruments constituit per faire de música; ensèm dei instrument que li si tròvon. 2. Luèc d'un teatre, d'un cinéma dont si tròvon lu sètis d'en bas, faça au pontin. 3. (Antiqu.) Zòna circularia dau teatre, compresa entre lo pontin e lu sètis dei espectators, e dont si plaçava lo còr.

orquestracion n.f. 1. Reparticion dei diferenti parts d'una composicion musicala entre lu instruments de l'orquèstra. 2. Accion d'orquestrar (sens 2), fach d'èstre orquestrat.

orquestral, a adj. Relatiu à l'orquèstra. Var.: **orquestrau**.

orquestrar vt. (*orquèstri*) 1. Procedir à l'orquestracion de. 2. Organisar per donar l'amplessa mai granda e lo resson mai important.

orquestrator, tritz n. Persona que fa d'orquestracions.

orquestrau, ala adj. Orquestral.

orquidacea n.f. *Orquidaceas*: Família de plantas monocotiledoneï, sovent epifiti, remirabl per li sieu bèli flors, que s'en cultívon sobretot li espècias d'origina tropicala, e que comprèn mai de 15000 espècias.

orquidea n.f. Planta de la família dei orquidaceas.

orquidectomia n.f. Ablacion d'un ò de doi testicules.

orquidopexia n.f. (cir.) Intervencion cirurgicala destinada à ficar lo testicule dintre li borsas.

orquidoterapia n.f. Tractament au mejan d'extrachs testicularis.

orquidotomia n.f.; (cir.) Encisa d'un testicule.

orquiti n.f. Inflamacion dau testicule.

orrament adv. D'una mena òrra. Sin.: **orriblament, afrosament**.

òrre, a adj. 1. Que fa orror, que provòca de repulsion. 2. Totplen marrit, totplen laid: *Fa un temps òrre*. 3. Excessiu e desagradu, que passa lu limits: *Un bosin òrre*. Var.: **orrible, orresc**. Sin.: **descorós, afrós**.

orresc, a adj. Òrre.

orriblament adv. 1. D'un biais òrre: *Una persona orriblament vestida*. 2. Totplen, excessivament: *Es orriblament car*. Sin.: **orrament, afrosament**.

orrible, a adj. Òrre.

orror n.f. 1. Sensacion d'esglai, de repulsion, causada per la vista ò l'idea d'una caua òrra, laida. 2. Caractèr de cen qu'es òrre: *L'orror d'un crimi*. 3. Caua òrra, que pòu provocar la repulsion, l'indignacion. Sin.: **descoar**. ◆ pl. 1. Cen que provòca lo desgust, l'esglai, etc.: *Li orrors de la guèrra*. 2. Prepaus ò actes indecents, obscènes: *Dire d'orror*.

ors, a n. 1. Mamifèr carnivòre dei dents gaire especialisadi, de la coa corta, plantigrade (Família dei ursidats). ◆ *Ors blanc*: Ors dei regions arctiqui, que mena una vida aquàtica e si noirisse sobretot de peis (Pòu pear fins à 600 kg e pòu mesurar fins à 2,70 m quora es quilhat). ◆ *Ors brun*: Ors que viu en solitari dins li forèsts montanhoï d'Euròpa e d'Àsia, e que si noirisse sobretot de frucha e de meu. ◆ *Ors dei cocotiers*: Ors de Malàisia. 2. (per anal.) *Ors marin*: Otaria d'una espècia particuliera. 3. (fam.) Persona que fugisse lo monde: *Un vièlh ors solitari*. 4. Joguet d'enfant qu'a l'aparença d'un orsachon. 5. Enquadrat dont dévon figurar, sus cada exemplari d'un jornal, lo nom de l'estampaire, dau director de publicacion, dei principals redactors, etc.

òrsa n.f. (mar.) 1. Costat d'una nau dont pica lo vent. ◆ *Anar de l'òrsa*: Navigar au mai pròche, si raprochar de la direccion de dont vèn lo vent. ◆ (fig.) Avançar embé precaucion: 1300 «*Per mar e am temps et a l'orza...*» R.Feraud. 2. (mar.) Banda seneca d'una nau à respiech de la proa (1621, 1714). Contr.: **poja**. 3.

Cordatge que permete de tornar metre l'antena e la sieu vela dau costat dau vent. 4. Gaviteu flotejant que delimita lo començament e la fin de la ret immergida, munit d'un plumachon dont figura l'immatriculacion de la barca.

orsachon n.m. Ors jove. Sin.: **orson, orsalhon**.

orsalhier n.m. Mostraire d'ors.

orsalhon n.m. Orsachon.

orsar vt. vi. (*òrsi*) (mar.) Governar au mai pròche dau vent.

orsin n.m. Animau marin dau tèst calcari globulós, cubèrt d'espinas mobili, e que li sieu glandas reproductritz son manjadissi (Embrancament dei equinodèrmes). Sin.: **alisson**.

orson n.m. Orsachon.

ortalécia n.f. Planta que s'en fa un usatge culinari. Sin.: **ortalissa**.

ortalha n.f. Liumes. Var.: **ortalatge, ortalissa**.

ortalhier, a n. Persona que cultiva de liumes. ◆ adj. Produchs de l'oart. Var.: **ortalier**.

ortalier, a adj. Ortalhier.

ortalissa n.f. Ortalha. Sin.: **ortalécia**.

ortatge n.m. 1. Cultura dei oarts. 2. Ortalha.

orténsia n.f. Aubrilhon originari d'Extrème-Orient, cultivat per li sieu flors ornamental blanqui, ròsi ò blavi (Família dei saxifragaceas).

orticòla adj. Relatiu à l'orticultura.

orticultor, tritz n. Persona que fa d'orticultura.

orticultura n.f. 1. Cultura dei jardins. 2. Branca de l'agricultura que comprèn la cultura dei liumes, dei flors, dei aubres e dei aubrilhons d'ornament.

ortiga n.f. 1. Èrba dei flors que si véon gaire, cubèrta de pels, que la sieu basa contèn un liquide irritant que va sota la pèu per simple contacte dei ponchas (Família dei urticaceas). 2. *Ortiga de mar*: Actinia; medusa.

ortigada n.f. Ponedura d'ortiga.

ortiguier n.m. Luèc plen d'ortigas.

ortilhonatge n.m. En Picardia, palud mé de pichins canals, messa en valor per faire de culturas d'ortalhas: *Lu ortilhonatge d'Amiens*.

ortocentre n.m. (mat.) Ponch comun ai tres autors d'un triangle.

ortocentric, a adj. Relatiu à l'ortocentre.

ortocicle, a adj. e n.m. Que pertòca la circonferença, luèc dei soms dei angles drechs circonscrichs à una conica.

ortocromatic, a adj. (fot.) Qu'es sensible à toti li colors en defoara dau roge, en parlant d'un film.

ortocromatisme n.m. Características particulari ai susfàcias sensibli ortocromatiqui.

ortodiagrama n.m. Procediment radiologic que permete de reprodure un organe en dimension reala sus lo fenestron radiosopic.

ortodoncia n.f. Part de l'odonstomatologia qu'a per objècte la correccion dei anomalies de la posicion dei dents.

ortodontista n. Especialista de l'ortodoncia.

ortodòxe, a adj. e n. 1. Qu'es confòrme au dògma, à la doctrina d'una religion (per op. à *erètge*). 2. Confòrme à considerada coma soleta vertadera. 3. Fidèle d'una Glèia ortodòxe. 4. *Glèias ortodòxi*: Glèias cristiani orientals, separadi de Roma despí lo 1054, ma restadi fidèli à la doctrina definida per lo concili de Calcedònia (451).

ortodoxia n.f. 1. Caractèr de cen qu'es ortodòxe. 2. Ensèm de doctrines de Glèias ortodòxi.

ortodromia n.f. (geod.) Linha de corta distança entre doi ponchs de la susfàcia de la Tèrra (Es l'arc de grand cercle que lu jonhe, en supauant la Tèrra esferica).

ortodromic, a adj. Relatiu à l'ortodromia.

ortoepia n.f. Disciplina que tracta de la prononciacion corrècta dei sons d'una lenga.

ortoepista n. Especialista en ortoepia.

ortofonia n.f. Reeduccion de la fonacion e dau lengatge eschrich e oral.

ortoforia n.f. Estat normal de l'equilibri musculari dei glòbes ocularis.

ortofonic, a adj. Relatiu à l'ortofonia.

ortofonista n.f. Auxiliari medical especialisat dins la reeduccion dau lengatge.

ortogenès n.f. (biol.) Mòde d'evolucion d'una linhada au lòng de la quala un caractèr determinat cambia per gras dins la mema direccion evolutiva.

ortogenia n.f. Contraròtle dei naissenças.

ortogenisme n.m. Estudi scientific de l'ortogenia.

ortogonal, a adj. En geometria elementària, perpendiculari. \diamond *Vectors ortogonals dau plan*: Doi vectors de directions ortogonals. \diamond *Vectors ortogonals d'un espaci euclidian*: Doi vectors que lo sieu produch escalar es nul. \diamond *Basa ortogonal (d'un espaci vectorial)*: Basa formada de vectors doi à doi ortogonals. \diamond *Projeccion ortogonal*: Projeccion que la sieu direccion es ortogonal a l'axe ò au plan de projeccion. \diamond *Simetria ortogonal*: Simetria axiala. Var.: **ortogonau**.

ortogonalament adv. En foncion d'una direccion ortogonal.

ortogonalitat n.f. Caractèr de cen qu'es ortogonal.

ortogonau, ala adj. Ortogonal.

ortografia n.f. 1. Ensèm de règlas e de usatges que regísso lo biais d'escriure lu mòts d'una lenga donada. 2. Mestresa d'aqueli règlas e d'aqueli usatges: *Aver una boana, una marrida ortografia*. 3. Biais corrècte d'escriure un mòt: Li a doi ortografias possibli per aquesto mòt.

ortografiar vt. (*ortografi*, classic *ortogràfi*) Escriure dau ponch de vista dei règlas de l'ortografia.

ortografic, a adj. Relatiu à l'ortografia. \diamond *Signes ortografics*: Cedilha, accents...).

ortograficament adv. Segond li règlas de l'ortografia.

ortolalha n.f. Produch ortolanier.

ortolan n.m. Ciga d'Euròpa, recercat per la sieu carn deliciosa.

ortolanier, a adj. De l'oart.

ortometric, a (geod.) Que pertòca la distança d'un ponch de la susfàcia terrèstra au geoïde, comptada segond la normala au geoïde.

ortomitòsi n.f. Mena de partiment cellulari de toi lu metazoaris e de mantu gropes de protozoaris.

ortonormal, a adj. Ortonormal. Var.: **ortonormau**.

ortonormat, ada adj. (mat.) *Basa ortonormada*: Basa ortogonal que lu sieus vectors an toi una nòrma egala à 1.

ortonormau, a adj. Ortonormal.

ortopedia n.f. Part de la medecina e de la cirurgia qu'a per objècte lo tractament dei afeccions de l'esquelèt, dei articulacions, de l'aparelh locomotor.

ortopedic, a adj. Relatiu à l'ortopedia.

ortopedista adj e n. Especialista de l'ortopedia.

ortopnea n.f. Dispnea que constrenhe lo malaut à restar drech ò assetat per respirar.

ortoptèr n.m. *Optoptèrs*: Òrdre d'insèctes de metamorfòsis incompleti e que li sieu alas membranoï an de plecs drechs, coma la sautarèla, lo lingostà.

ortoptia n.f. Branca de l'oftalmologia que tracta li decas de la vision binoculara (estrabisme, eteroforia, insufisença de convergença, etc.). Var.: **ortoptica**.

ortoptic, a adj. 1. Si di dau luèc dei ponchs de rescòntre de doi tangentas perpendiculari. 2. (oftal.) *Tractament ortoptic*: Tractament destinat à centrar condrechament lu axes ocularis e à desvolopar la vision binoculara en lu cas d'estrabisme.

ortoptica n.f. Ortoptia.

ortoptista n. Auxiliari medical especialista d'ortoptia.

ortorombic, a adj. Si di d'un sistema cristallin que la sieu simetria de la ret es aquela d'un parallelepèdre rectangle ò d'un prisma drech m'una basa de lausange.

ortoscopic, a adj. Si di d'un objectiu fotografic ò d'un oculari ben corregits de la distorsion.

ortosimpatic, a adj. (med.) *Sistema ortosimpatic*: Simpatic (n.m.).

ortòsa n.f. (miner.) Feldspat potassic, abondós dins lo granit, lo gneiss.

ortosilic, a adj. Que pertòca l'acide idroxide normal dau silici.

ortostat n.m. (arqueol.) Blòc de pèira quilhat, supoart d'autres blòcs; blòc ò lauva, ornat ò non, que forma la basa inferiora d'un barri.

ortostatic, a adj. (fisiol.) Relatiu à l'estacion verticala.

ortostatisme n.m. Estacion verticala.

ortotòme n.m. Pichina boscarla verdastra, dau bec lòng dei encontradas d'Indò-Malàisia, finda nomenada *boscarla corduriera*.

ortotonès n.m. Forma de tetanès en la quala lu muscles extensors e plegadís son sinergicament contracturats, cen que mantèn lo còrs en una postura lineària drecha.

ortotròpe, a adj. (bot.) Si di d'un tipe d'ovule, qualificat de *drech*, dont lo micropile es plaçat à l'opauat de la calaça e de la placenta.

orvietan n.m. Faus antidòte dei siècles XVII^{en} e XVIII^{en}.

orzuèlh n.m. Orjuèlh.

Os Simbòle de l'òsmi.

o.s. (sigla) Obrier especialisat, obriera especialisada.

òsa n.f. (quim.) Glucide que compoarta una soleta cadena carbonada sensa ramificacion. Sin.: **monosacaride**.

osanna n.m. 1. Aclamacion de la liturgia judiva passada dins la liturgia cristiana. 2. Cant, crit de gaug, de trionfe.

osbèc, a adj. e n. Ozbèk.

òsca interj. Felicitacions! Viva!

òsca n.f. Còca, entalha, encrena, encisa.

oscadís, issa adj. Que s'òsca aisadament. Sin.: **talhadís, trencable**.

oscar vt. (*òsqui*) Practicar una òsca. Sin.: **entalhar, trencar, encisar, encrenar**.

oscar n.m. 1. Auta recompensa cinematografica, materialisada per una estatueta e atribuïda, cada an, à Hollywood, à d'artistas e à de tecnicians dau film.

oscillacion n.f. (fis.) Fenomèn caracterisat per una grandor oscillanta ò diferenti grandors oscillanti. ◇ Succession dei corrents de carga e de descarga que circúlon dins un circuit electric. 2. Movement de va-e-vèn. 3. Fluctuacion, cambiament alternatiu e irregulier. 4. Cicle complet d'un oscillator dins un periòde.

oscillador n.m. Aparelh (emeter-ràdio, radar...) destinat à generar d'oscillacions electrici, es à dire de corrents electrici periodics que, un còup amplificats, son menats à l'antena dei emeters radioelectrici que genèron d'ondas electromagnetiqui. Var.: **oscillator**.

oscillar vi. 1. Èstre animat d'un movement alternatiu e regulier. 2. Èstre animat d'un movement de va-e-vèn quau que sigue que menaça l'equilibri, la regularitat, etc. 3. Esitar entre d'actitudas contrari. 4. Variar entre doi niveus: Li resèrvas de petròli oscillon entre doi niveus.

oscillària n.f. Alga cianoficea que forma de filaments que presènton un balançament espontaneu e regulier dins l'aiga.

oscillator n.m. Oscillador.

oscillatòri, òria adj. De la natura de l'oscillacion.

oscillografe n.m. 1. Sus una nau, instrument que permete d'estudiar l'accion de l'ersada e aquela dau rotlum. 2. Aparelh destinat à l'enregistrament de la corba representativa d'un corrent electric variadís en foncion dau temps. Sin.: **oscilloscòpi**.

oscillografe n.m. Aparelh que permete d'observar e d'enregistrar li variacions temporali d'una grandor fisica.

oscillograma n.m. Imatge qu'apareisse sus l'ecran d'un oscillografe.

oscillomètre n.m. (med.) Instrument que mesura li oscillacions dei artèrias.

oscillometria n.f. Estudi dei variacions de la pression arteriala au mejan de l'oscillomètre.

oscilloscòpi n.m. Aparelh que sièrve à rendre visible li variacions temporali d'una grandor fisica. Sin.: **oscillografe**.

oscul(e) n.m. Grand pòre excretor à la susfàcia dei espongas.

osculacion n.f. Contacte entre linhas ò susfàcias osculatritz.

osculator, tritz adj. *Cercle osculator* (ò *cercle de corbadura*) en un ponch d'una corba plana: Cercle tangent en aquesto ponch de la corba e qu'a per rai lo rai de corbadura de la corba en aqueu ponch. ◇ *Plan osculator* (en un ponch *M* d'una corba *seneca*): Plan definit per la tangenta e la normala principala en *M*.

òsmi n.m. Metal extrach dau minerai de platina, que fonde vèrs 2700°C; element (Os) de n° atomic 76 e de massa atomica 190,2.

osmic, a adj. Si di d'un acide derivat de l'òsmi, emplegat en istologia.

osmiridi n.m. Osmiure natural d'iridi.

osmiur(e) n.m. (quim.) Combinacion de l'òsmi m'un autre còrs simple.

osmofòre, a adj. e n. Radicals de quimia que genèron de còrs odorants, per analogia m'ai cromofòres.

osmomètre n.m. Aparelh que sièrve à mesurar la pression osmotica.

osmometria n.f. Mesura dei pressions arteriali.

osmonda n.f. (bot.) Bèl e e grand feuse dei boascs aigaiós e dei paluns.

osmondita n.f. Agregat foarça fin de carbure de fèrre, que ièntra dintre la composition dei aciers, particulierament dei aciers trempats.

osmòsi n.f. 1. Tranferiment dau solvant d'una solucion diluida vèrs una solucion concentrada au travèrs d'una membrana dicha *permselectiva*. ◇ *Osmòsi electrica*: Electroosmòsi. ◇ *Osmòsi invèrsa*: procediment de separacion que consistisse en un transferiment invèrse de l'osmòsi normala, emplegat per tractar ò dessalar l'aiga, concentrar de succs de frucha, etc. 2. (fig.) Influença recipròca, interpenetracion: *Osmòsi entre doi civilisacions vesini*.

osmotic, a adj. Relatiu à l'osmòsi.

osmotròfe, a adj. e n. Si di d'un organisme que si noirrisse sota forma solubla via de transportaires e que son indiferentament de procariòtas ò d'eucariòtas. Lu eterotròfes emplègon generalament lu constituents organics non solament coma foant de carbòni, ma finda coma foant d'energia, mé l'oxigène de l'aria coma oxidant, ma poàdon finda viure dins un mitan sensa oxigène e faire de fermentacion.

osmotrofia n.f. Caractèr d'un organisme ormotròfe.

ospici n.m. 1. Maion d'assistença dont son aculhits li personas vièlhi pauri ò pertocadi de malautia cronica. 2. Maion dont de religiós donon l'ospitalitat ai pelegrins, ai viatjaires.

ospitalet n.m. Espitalet.

ospitalier, a adj. 1. Relatiu ai espitaus, ai clinicas, ai ospicis: *Servici ospitalier*. 2. Que manifèsta d'ospitalitat,

qu'aculhisce volontiers lu estrangiers. 3. Relatiu ai òrdres religiós que si dedicàvon au servici dei viatjaires, dei pelegrins ò dei malauts (cavaliers dau sant Sepulcre, Templiers,...) ò que an encara una activitat caritabla (òrdre de Malta, etc.). Var.: **espitalier**. ◆ adj. e n. Persona emplegada dins lo servici dei espitaus.

ospitalier n.m. Membre d'un òrdre ospitalier. Var.: **espitalier**.

ospitalisacion (-izacion) n.f. Admission e sejoyn dins un establiment ospitalier. ◇ *Ospitalisacion à domicili*: Sistema de presa en carga d'un malaut que rèsta au sieu. Var.: **espitalisacion**.

ospitalisar (-izar) vt. Faire intrar dins un establiment ospitalier. Var.: **espitalisar**.

ospitalisme n.m. Ensèm dei trebolicis psiquics e somatics que pertòcon un enfant pichonet (generalament en dessota de 15 mes) en seguida à una ospitalisacion lòngra que lo priva dei relacions afectivi mé sa maire. Var.: **espitalisme**.

ospitalitat n.f. 1. Accion d'aculhir e d'aubergar quauqu'un, per caritat, liberalitat, amistat. 2. Asile qu'un país autreja à quauqu'un, à un grope. 3. Benvolença, cordialitat dins lo biais d'aculhir e de tractar lu invitats.

ospitalo-universitari, ària adj. *Centre ospitalo-universitari*: Centre ospitalier dei vilas de facultat de medecina, dont es dispensat l'ensenhament medical. Var.: **ospitalo-universitari**.

ospitau n.m. Establiment, public ò privat, dont son pilhat en carga lu malauts per èstre curats, operats, li fremas per li naissenças, etc. Var.: **espitau**. ◇ *Ospitau de jorn*: Servici ospitalier dont lu malauts son pilhats en carga unicament la jornada e s'en tórmon passar la nuèch au sieu. ◇ *Ospitau psiquiatric*: Establiment ospitalier especialisat dins lo tractament dei trebolicis mentals. Sin.: **asile**, **centre psicoterapic**, **centre especialisat**.

ossalha n.f. Ossaments.

ossame n.m. Ossaments.

ossaments n.m. pl. Oàs descarnats d'un uman ò d'una bèstia. Sin.: **ossalha**, **ossame**.

ossari, ària adj. Ossuari, carnier.

ossatura n.f. 1. Ensèm dei oàs d'un òme ò d'un animau; esquelèt. 2. Esquelèt, armadura que sostèn un ensèm ò li dona la sieu rigiditat. 3. (fig.) Estructura, plan: *L'ossatura d'un discors*.

osseïna n.f. Substança organica dau grope dei escleroproteïnas, que constitueisse lo tèrç en pes dei oàs frescs.

osselet n.m. 1. Oàs pichin. 2. Oàs pichin dau pen de fea ò la sieu reproduccion en matèria diversè que lu enfants emplègon per un juèc. Sin.: **ossilhon**.

osseu, ea adj. Ossós; ossut.

ossificacion n.f. (fisiol.) Conversion en oàs dei parts membranòe e cartilaginòe. ◇ *Ponch d'ossificacion*: Zòna dont comença l'ossificacion d'un oàs lòng.

ossilficar (s') v.pr. (*m'ossilfici*) Si transformar en oàs.

ossilhon n.m. 1. Element esqueletic de l'aurelha mejana dei vertebrats tetrapòdes, que transmete li

vibracions sonòri dau timpan à la fenèstra ovala. 2. Osselet.

ossós, a adj. 1. Qu'a d'oàs, espec. d'oàs gròs. Var.: **ossut**. 2. Relatiu ai oàs. Var.: **osseu**. ◇ *Teissut ossós*: teissut organic que constitueisse la part dura dei oàs. 3. Que lu sieus oàs son salhents: *Una man ossoa*. Var.: **ossut**.

ossuari n.m. Bastiment ò excavacion dont son amolonats d'ossaments umans, pròche d'un camp batalhier, d'un cementèri, etc. Var.: **ossari**.

ossut, uda adj. Qu'a d'oàs gròs. Var.: **ossós**.

òst n.m. Armada à l'èpòca medievals.

òsta n.f. (mar.) Manòbra estacada à la popa d'una nau per mantenir l'antena e l'entravar de virar.

ostalada n.f. L'ensèm de la familha d'un ostau. Sin.: **maionada**.

ostaladon n.m. Ostalon.

ostalament n.m. Aubergament.

ostalamenta n.f. Ostalaràs.

ostalar vt. Aubergar.

ostalaràs n.m. Ostau foarça aut. Sin.: **ostalamenta**.

ostalaria n.f. 1. Establiment comercial que fita de cambras ò d'apartaments moblats per un prètz à la jornada. Sin.: **aubèrga**. 2. Part d'una abadia, d'un monastèri, reservada au lotjament dei òstes. 3. Ensèm de la profession ostaliera. Var.: **ostaria**.

ostalàs n.m. Maion grandassa.

ostalier, a adj. 1. Casanier. 2. Relatiu ai ostalarias: *L'industria ostaliera*. ◆ n. Persona que tèn una ostalaria.

ostalón n.m. Ostau pichon. Sin.: **maioneta**. Var.: **ostaladon**, **ostalet**.

ostalòt n.m. Bicòca.

ostar vt. (*òsti*) Levar, suprimir, sostraire.

ostarda n.f. Autarda.

ostaria n.f. Ostalaria.

ostatge n.m. 1. Persona pilhada ò liurada coma garantia de l'execucion d'uni convencions militari ò politiqui. 2. Persona emplegada coma mejan de pression còtra quauqu'un, un Estat, per faire valer d'exigènças (liberacion d'un presonier, sòus, etc.).

ostau n.m. 1. Maion. ◇ *Ostau particulier*: Granda maion ciutadina d'un ric particulier. ◇ *Mèstre d'ostau*: Cap dau servici de la taula dins una granda maion, un restaurant. 2. Feniera. 3. Edifici dont si tròvon d'uni administracions: *Ostau de la Moneda*, *Ostau de la Comuna*. Var.: **estau**.

òste, ostessa n. 1. Persona que reçaup quauqu'un. 2. Persona que tèn una ostalaria. 3. Persona reçaupuda à gratis en cò de quauqu'un.

ostealgia n.f. (med.) Dolor ossoa.

osteïti n.f. Inflammacion dau teissut ossós.

ostensiblement adv. D'un biais ostensible.

ostensible, a adj. Que non es escondut, qu'es fach mé l'intencion d'èstre vist.

ostension n.f. 1. Accion de mostrar, de si mostrar. 2. (relig. cat.) Accion de presentar una òstia consagrada ò de reliquias à l'adoration dei fidèles: *Li ostensions en*

Lemosin. 3. (semiol.) Fach, dins una situacion de comunicacion, de mostrar una cauca que s'en vòu parlar, sigue dau det, sigue autrament, ma sensa l'ajuda dau lengatge.

ostensòri n.m. Pèça d'argenteria dins la quala es expauada l'òstia consagrada à l'autar.

ostentacion n.f. Afectacion portada à faire quauqua ren; comportament de quauqu'un que si vòu faire remarcar. ◇ Manifestacion exagerada e indiscreta d'un avantatge, d'una qualitat. Sin.: **ufana**, **vanaglòria**.

ostentator, **tritz** adj. Qu'es fach embé ostentacion.

ostentatòri, **òria** adj. Que manifèsta d'ostentacion, afectat. ◇ *Signe ostentatòri*: Signe d'apartença à una religion, una ideologia, mes en evidença per si faire remarcar.

osteoartriti n.f. (patol.) Inflamacion dei articulacions que si complica mé de lesions ai extremitats dei oàs.

osteoartropatia n.f. (patol.) Malautia dei articulacions e dei desformacions dei oàs.

osteoblast n.m. Cellula jove de la mesolha ossoa e de la jaça estrogèna dau periòsti, qu'elabòra la substança ossoa fondamental (osseïna) dins la quala finisse per èstre empresonada.

osteocit n.m. Cellula dau teissut ossós, eissida de l'osteoblast.

osteoclasia n.f. Operacion que consistisse à rompre d'oàs, per remediar à de desformacions ossoi ò articulari.

osteoclast n.m. (biol.) Granda cellula de la mesolha ossoa, que destruge la substança ossoa persistenta.

osteocondriti n.f. Inflamacion de l'oàs en lo sieu estadi cartilaginós.

osteocondròsi n.f. Inflamacion dei cartilages formators dei oàs ò que recuèrbe li sieu extremitats.

osteodinia n.f. (patol.) Dolor dei oàs.

osteoescleròsi n.f. (patol.) Condensacion dau teissut ossós en seguida a la transformacion ossuda de l'exsudat qu'infiltra li canaliculas vasculari.

osteofit n.m. (med.) Proliferacion anormala dau teissut ossós au vesinatge d'una inflamacion (en general d'una artròsi). Sin.: **bèc de papagau**.

osteogènè, **a** adj. Que siève à formar lu oàs.

osteogenèsis n.f. Constitucion, formacion dei oàs e dau teissut ossós. Sin.: **osteogenia**.

osteogenia n.f. Osteogenèsis.

osteolisi n.f. Destruccion patologica dau teissut ossós.

osteologia n.f. Part de l'anatomia que tracta dei oàs.

osteologic, **a** adj. Relatiu à l'osteologia.

osteomalacia n.f. Afeccion caracterisada per amoliment dei oàs.

osteòma n.m. Tumor benigna de l'oàs.

osteomieliti n.f. Inflamacion dei oàs e de la mesolha ossoa, deuguda à l'estafilocòc.

osteonecròsi n.f. Negròsi dei oàs.

osteopata n. Persona que tracta dei estats patologics per de manipulacions raquidiani e articulari.

osteopatia n.f. (med.) 1. Malautia dei oàs en general. 2. Practica terapeutica de l'osteopata.

osteoplast n.m. Cavitat de la substança fondamental de l'oàs qu'enclau la cellula derivada de l'osteoblast.

osteoplastia n.f. (cir.) Restauracion d'un oàs au mejan de fragments ossós.

osteoporòsi n.f. (med.) Fragilitat dei oàs deuguda à una rarefaccion e à un estrechiment dei travadas ossoi.

osteopsatiròsi n.f. (patol.) Malautia ereditària que genèra de frachas frequentis, en seguida à la freularia dei oàs. Sin.: **malautia de l'òme de vèire** ò **malautia de Lobstein**.

osteosarcòma n.m. (med.) Tumor maligna dei oàs.

osteòsi n.f. (patol.) Malautia dei oàs, non inflamatorià, deuguda sigue à un procediment tumoral, sigue à un trebolèri dau desenvolopament.

osteosintèsi n.f. (cir.) Intervencion qu'a per tòca d'acampar mecanicament de fragments ossós d'una frachura m'una pèça mecanica.

osteotomia n.f. (cir.) Reseccion parciala d'un oàs per remediar à una diformitat.

òstia n.f. 1. (liturgia) Pan eucaristic fach de farina sensa creissent (azime), en forma de lamella fina e redona e que lo prèire consagra à la messa, dins la Glèia latina. 2. (Antiqu.) Victima, animau immolat en sacrifici.

ostiàc n.m. Lenga oraliana.

ostiari n.m. Portier.

ostic, **a** adj. e n. Que pertòca lo germanic oriental.

ostil(e), **a** adj. 1. Que manifèsta d'intencions agressivi, que si compoarta en enemig: *Èstre ostile au progrès*. 2. Que sembla contrari à l'òme e ai sieu entrepresas, desfavorable, inospitalier.

ostilament adv. D'un biais ostile.

ostilitat n.f. Sentiment d'inimitat ò d'oposicion: *Manifestar la sieu ostilitat à un projècte*. ◆ pl. Operacions de guèrra, estat de guèrra.

ostinato n.m. (mòt it.) (mús.) Motiu melodic ò ritmic que revèn embé obstinacion, generalament à la basa d'una òbra.

ostiòl n.m. Orifici respiratòri microscopic de l'estomat, present en grand nombre à la faça inferiora dei fuèlhas dei plantas dicotilidoneï e sus li doi faças dei fuèlhas subverticali dei monocotiledoneï.

ostoteca n.f. (Antiqu. rom.) n.f. Pichon reliquiari, sovent bastit en pèiras escultadi, qu'enclausia li ossalhas ò lu cendres dei moarts.

ostracat, **ada** adj. Qu'es de la natura de l'òstrega. Sin.: **ostraceu**.

ostraceu, **ea** adj. Ostracat.

ostraciontidat n.m. *Ostraciontidats*: Família de peis coma lo còfre.

òstrega n.f. Mollusc bivalve manjadís, fixat ai ròcas marini per una valva de la sieu gruèlha. ◇ *Òstregas perlièri*: Aqueli que dónon de perlas fini, coma la melegrina dei mars caudi. Sin.: **ustra**.

ostreïcòla adj. Relatiu à l'ostreicultura.

ostreicultor, tritz n.m. Persona que practica l'ostreicultura.

ostreicultura n.f. Noirigatge dei òstregas destinadi a la venda.

ostreïdat n.m. *Ostreïdats*: Família de molluscs bivalves que vívon ficats sus la sieu valva seneca.

ostrogòt, a adj. e n. Qu'apertèn à l'etnia ostrogòta. Var.: **ostrogotic**.

ostrogotic, a adj. e n. Ostrogòt.

otalgia n.f. Dolor d'aurelha.

otic, a adj. Relatiu à l'aurelha.

otís n.m. Autís, aisina. Sin.: **fèr** (Lucer.), **fèrras**, **ferrament, aplech, esplech**.

otiti n.f. (patol.) Inflamacion de l'aurelha.

otoconia n.f. Pòuvera de carbonat de calci, que si tròva normalament dintre lo laberint membranós de l'aurelha intèrna.

otoescleròsi n.f. (patol.) Escleròsi de l'aurelha mejana, de l'aurelha intèrna, ò dei doas, que mena au sorditge.

otoespongiòsi n.f. (patol.) Malautia que tòca sobretot li fremas joves, identica à una distrofia de la capsula laberintica.

otolitrometria n.f. Biais per determinar la durada de vida dei peis.

otologia n.f. Part de l'anatomia, de la fisiologia e de la medecina, relativa à l'aurelha.

otoman, a adj. e n. Relatiu ai Turcs, e à tot cen que pertòca aqueu pòble. *L'Impèri otoman*.

otomana n.f. 1. Sofà lòng dai espatlieras envelopanti. 2. Mena d'estòfa de seda e de coton.

otomicòsi n.f. Micòsi dau condech auditiu, provocada per de fonges.

otorinolaringologia n.f. Especialitat medicala que pertòca li malautias de l'aurelha, dau nas e de la laringe.

otorinolaringològue, òga n. Mètge especialisat en otorinolaringologia.

otorragia n.f. (patol.) Escampa de sang de l'aurelha.

otorrea n.f. (patol.) Escampa de postema ò de serositats per lo canal auditiu extèrne.

otoscòpi n.m. Instrument que permete d'examinar lo canal auditiu extèrne e l'audidor.

otoscopia n.f. Examèn de l'audidor me l'otoscòpi.

otra prep. En mai de, en delà de. ◇ *Otra mesura*: Excessivament. Var.: **oltra**. ◆ adv. *En otra*: En mai d'aquò. ◇ *Passar oltra*: Non tenir còmpte de quauqua ren, d'un vejaire, d'una interdiccion, d'una interrupcion.

otracujança n.f. 1. Fidança exagerada en la sieu pròpria persona. 2. Escart rebeaire en li paraulas ò lo comportaments. Sin.: **entracujança**.

otracujat, ada adj. Que si cretz superior ai autres. Sin.: **vanitós, entracujat, autier, ufanós, orgulhós**.

otramar loc. adv. En là dei mars per rapoart au país dont siam.

otramar n. Lapis-lazuli. ◆ adj. inv. D'un blau intense.

otramont n. De l'autre costat de la montanha.

otrança n.f. 1. Caractèr de cen qu'es exagerat, que va tròup luènh. Sin.: **excès, sobra, desmesura**. 2. Accion ò paraula que passa la rega, la mesura: *Li otranças dau sieu comportament non son acceptabli*.

otrancier, a adj. Que mena li caua fins à l'excès, à la desmesura. Sin.: **sobrier, desmesurat**.

otrapassar vt. Anar en là de cen qu'es permés, de cen qu'es legal. Sin.: **sobrepassar, traspassar, passar l'òsca**.

otrar vt. 1. Si comportar en delà de la cortesia, dau rasonable, dau saupre-viure. 2. Exagerar mé marrit gost ò ufana. Sin.: **endenhar**.

otratge n.m. 1. Ofensa grèva, que tòca l'onor, à la dignitat de quauqu'un. Var.: **oltratge**. Sin.: **escarni, afront, insolença**. 2. (dr.) Paraula, gèst, menaça, etc., per lu quaus un individú exprimisse lo sieu mesprètz vèrs un depositari de l'autoritat ò de la foarça publica, e que contituïsson una infraccion. 3. Mancament à una règla, à un principi. ◇ (dr.) *Otratge ai boani mors*: Delicte de mancament à la moralitat publica per d'escrichs, de dessenhhs, de fotografias, de paraulas. ◇ *Otratge public à la pudor*: Delicte que consistisse en un gèst contrari à la decença, que d'autri personas véon ò son susceptibli de vèire. ◇ (lit.) *Faire subir lu darriers otratges à una frega*: La violar.

otratjant, a adj. Qu'otratja; insultant. Var.: **oltratjant**. Sin.: **afrontós**.

otratjar vt. Ofensar vivament, insultar. Var.: **oltratjar**. Sin.: **escarnir, insolentar, ofensar**.

otratjós, oa adj. (lit.) Excessiu: *Si vantat d'un biais otratjós*. Var.: **oltrajós**.

otratjosament adv. D'un biais otratjós. Var.: **oltrajosament**.

otratlantic adv. De l'autre costat de l'Atlantic, en Amèrica, en particulier ai Estats-Units.

otratomba (d') loc. adj. inv. En là de la tomba.

òu interj. Per sonar quauqu'un: *Òu, l'òme!*

òu n.m. 1. Cellula que resulta de la fecondacion e que dona un novèl èstre. Sin.: **zigòt**. ◇ *Òu a la còca*: Òu cuèch dins l'aiga bulhenta dintre la sieu gruèlha, en gardant lo ros liquide. ◇ *Òu esquilha*: Òu fregit dins la sartaia. ◇ *Òu en camia*: Òu que si fa cuèire en lo rompent dins l'aiga bulhenta. ◇ *Òu bulhit*: Òu cuèch fins à la solidificacion dau ros e de la clara. ◇ *Dins l'òu*: Au començament, à l'origina. 2. Gameta femeu madur, pondut ma pas encara fecondat. Sin.: **òu verge**. 3. Còrs organic que lu reptiles e lu auceus pòndon, e que comprèn lo ros (l'òu) au mitan de la clara (albumina) e d'una gruèlha calcària poroa. 4. Produch manjadís de la ponduda d'unu auceu, peis, etc. ◇ (fam.) *Èstre plen coma un òu*: Èstre sadol, embriac. 5. Caramèla en forma d'òu. ◇ *Òu de Pascas*: Òu de chicolata, de sucre, de nogat, etc., qu'es ofèrt per Pascas. 6. (per anal.) Tròç de boasc en forma d'òu que si mete dins una cauceta per l'atesar per la poder remendar. 7. (espòrts) Posicion aerodinamica que si pilha per esquilhar e ganhar en velocitat.

ovacion n.f. 1. (Antiqu. rom.) Recompensa qu'èra ofèrta au general victoriós, inferiora au trionfe. 2.

Aclamacions, onors qu'una assemblada ò una fola rende à quauqu'un. Sin.: **aplaudiment**.

ovacionar vt. Saludar per una ovacion, aclamar. Sin.: **aplaudir**.

oval(e), a adj. 1. Qu'a la forma d'un òu. 2. (mat.) Si di de tota corba plana, barrada, convèxa e alongada, qu'a doi axes de simetria coma l'ellipse. 3. Si di d'un solide de revolucion qu'a l'aspècte general d'un ellipsoïde de revolucion aplatit. 4. Si di d'un domèni plan que lo limita una corba ovala.

oval(e) n.m. 1. Figura, forma ovala: *L'ovale d'una cara*. 2. (mat.) Corba ovala.

ovalar vt. Donar una forma ovala à quauqua ren. Var.: **ovalisar**.

ovalari, ària adj. Qu'a una forma esquasi ovala.

ovalbumina n.f. Albumina presenta dins lo blanc d'òu.

ovalenc adj. m. Si di d'una varietat d'olivier cultivada au Vau (Centre Var).

ovalia n.f. País dau rugbi.

ovalisacion (-izacion) n.f. (tecn.) Usura inegala dei paretz dei cilindres d'un motor, que li fa tendre vèrs una forma ovala.

ovalisar (-izar) vt. Rendre ovale. Var.: **ovalar**.

ovari n.m. 1. Glanda genitala femèla, dont si fórmon lu ovules e que produe d'ormònas. 2. (bot.) Part dau pistil que contèn lu ovules e formerà lo fruch après la fecondacion.

ovarian, a adj. Relatiu à l'ovari.

ovariectomia n.f. (cir.) Ablacion d'un ovari. Sin.: **ovariotomia**.

ovariotomia n.f. Ovariectomia.

ovariti n.f. Inflamacion dei ovaris.

ovidat n.m. *Ovidats*: Anciana familha de romiaires cavicòrnes coma la fea, aüra reducha à una sotafamilha sota lo nom d'*ovinats*.

oviducte n.m. Conduch per lo quau lu òus dei animaues pàsson de l'ovari foara dau còrs. Corresponde à la trompa de Fallope dei fremas.

ovifòrma, a adj. En forma d'òu.

ovigèn(e), a adj. Que genèra d'òus.

ovigèr, a adj. Que poarta lu òus.

ovin, a adj. Que pertòca li feas.

ovin n.m. Individú de l'espècia ovina.

ovinat n.m. *Ovinats*: Sotafamilha de bovidats de pichina talha, coma la fea (anciana familha dei *ovidats*), la cabra.

ovipar(i), a (-ària) adj. Que si reproduch per d'òus fachs avant ò après la fecondacion, ma denant de la sieu espelida.

oviparitat n.f. Mòde de reproduccion dei animaues oviparis.

ovipositor n.m. (zool.) Taran. Sin.: **oviscapte, virona**.

oviscapte n.m. (zool.) Ovipositor. Sin.: **taran, virona**.

òvni n.m. (sigla de *Objècte Volant Non Identificat*) Objècte ò fenomène fugidís observat dins l'atmosphèra e que lu testimònis non n'en poàdon identificar la natura.

ovocit n.m. Per lu animaues, gameta femeu que non es encara arribat à maturitat. Var.: **oocit**.

ovogenèsi n.f. Desvolopament e diferenciacion dei gametas femeus ò ovulas dins lu animaues multicellularis per un partiment meiotic que si debana dins lu ovaris. Var.: **oogenèsi**.

ovoglobulina n.f. Globulina estracha de la clara de l'òu de galina.

ovogonia n.f. (biol.) Cellula de la linhada germinala femèla dei animaues, que lo sieu acressement dona lu ovocits. Var.: **oogonia**.

ovoïdal, a adj. Ovoïde. Var.: **ovoïdau**.

ovoïdau, ala adj. Ovoïdal.

ovoïde, a adj. Que la sieu forma sembla aquela d'un òu.

ovoscòpi n.m. Aparelh destinat à examinar lu òus denant de lu faire coar.

ovotèstis n.m. Glàndola genitala que presenta à l'encòup lu caractèrs istologics d'un testicule e d'un ovari, normala per lu animaues ermafroditas.

ovotide n.m. Gameta femeu.

ovovivipar(i), a (-ària) adj. e n.m. Si di d'un animau que si reproduch per òus, ma que li consèrva dins li sieu vias genitali fins à l'espelida dei joves, m'un embrion que si desvolopa solament à partir dei resèrvas de l'òu.

ovoviviparitat n.f. Mòde de reproduccion dei animaues ovoviviparis.

ovul(e) n.m. 1. (biol.) Cellula femèla destinada à èstre fecondada. 2. (bot.) Pichin organe contengut dins l'ovari, que contèn la cellula femèla, ò *oosfèra*, e que donerà la grana après la fecondacion per lo pollèn. 3. Pichin solide ovoïde que contèn una matèria medicamentosa, destinat à èstre plaçat dins la vagina.

ovulacion n.f. Produccion e expulsion d'ovules, per la frema e lu animaues femèlas.

ovular vi. Aver una ovulacion.

ovular(i), a (-ària) adj. Que pertòca l'ovule.

ovulatòri, òria adj. Relatiu à l'ovulacion.

ovulifèr, a adj. Que genèra d'ovules.

oxacide n.m. Acide que contèn d'oxigène.

oxalat n.m. Sau ò estèr de l'acide oxalic.

oxalemia n.f. Presença de sobras d'oxalats dins lo sang, que genèra de litiasi oxalica.

oxalic, a adj. *Acide oxalic*: Acide organic de formula COOH-COOH, que dona à l'oselha lo sieu gust particulier.

oxalida n.f. Èrba rica en acide oxalic, que la sieu multiplicacion per bulbes e tubercules es frequenta, e que pòu èstre cultivada per li sieu flors ornamental. Var.: **oxalis**.

oxalis n.m. Oxalida.

oxfòrd n.m. Tela de coton regada ò quadrilhada, totplen solida.

oxiacetilenic, a adj. Relatiu à un mesclum d'oxigène e d'acetilène, à la canela que produè la combustion d'aqueu mesclum, au soudatge qu'emplega aquesta canela.

oxicarbonat, ada adj. Combinat à l'oxide de carbòni: *Emoglobina oxicarbonada*.

oxicianur(e) n.m. Combinason d'un cianure m'un oxide.

oxiclorur(e) n.m. Combinacion d'un còrs mé l'oxigène e lo clòre.

oxicrat n.m. (Antiqu. gr.) Bevenda refrescanta compauada d'aiga e de vinaigre.

oxidable, a adj. Que pòu èstre oxidat.

oxidacion n.f. Combinacion de l'oxigène e, mai generalament, reaccion dins la quala un atòme ò un ion perde d'electrons; estat de cen qu'es oxidat. ◇ *Oxidacion anodica*: Procediment de revestiment electrolitic de pèças metalliqui per formacion de jaças protectritz dau metal de basa.

oxidant, a adj. e n. Si di d'un còrs qu'a la proprietat d'oxidar.

oxidar vt. 1. Faire passar à l'estat d'oxide. 2. Combinar mé l'oxigène. 3. Faire perdre d'electrons à un atòme, à un ion. ◆ **s'oxidar** v.pr. Passar à l'estat d'oxide.

oxidasa n.f. Enzima qu'activa l'oxigène e lo fixa à l'idrogène ò à d'autres còrs.

oxide n.m. (quim.) Còrs que resulta de la combinacion d'oxigène m'un autre element: *Oxide de carbòni (CO)*.

oxidoreduccion n.f. (quim.) Accion d'un còrs oxidant sobre un còrs reductor, embé à l'encòup una oxidacion dau reductor e una reduccion de l'oxidant.

oxidoreductasa n.f. Enzima que catalisa li reaccions d'oxidoreduccion.

oxidric, a adj. Relatiu à un mesclum d'idrogène e d'oxigène, à la canela que produè la combustion d'aqueu mesclum.

oxidril(e) n.m. (quim.) Idroxile.

oximetria n.f. Determinacion de la quantitat d'acide liure contengut dintre una substància.

oxiemoglobina n.f. Combinacion instabla d'emoglobina e d'oxigène, que dona la sieu color roge viu au sang arterial.

oxigenable, a adj. Que pòu èstre combinat mé l'oxigène.

oxigenacion n.f. Accion d'oxigenar, de s'oxigenar; lo sieu resultat.

oxigenant, a adj. Que genèra l'oxigenacion.

oxigenar vt. Operar la combinacion d'un còrs embé l'oxigène. ◆ **s'oxigenar** v.pr. Pilhar l'ària, respirar d'ària pura: *M'ainerai oxigenar en passant una setmana en montanha*.

oxigenat, ada adj. Que contèn d'oxigène.

oxigène n.m. 1. Gas incolòre, inodòre e sensa sabor, que forma la part de l'ària necessària à la respiracion; element (O) de n° atomic 8 e de massa atomica 16. 2. Ària pura: *Respirar l'ària pura en campanha*. 3. (fig.) Cen que permete d'anar de l'avant, cen que torna donar de dinamisme.

oxigenoterapia n.f. Tractament per li inalacions d'oxigène, sovent associat à la respiracion artificiala.

oxilita n.f. Dioxide de sòdi que, en presença d'aiga, desgatja d'oxigène.

oxime n.m. (quim.) Compauat que contèn lo gropament =N-OH e format per eliminacion d'aiga entre l'idroxilamina e un aldeïde ò una cetòna (nom generic).

oximel n.m. Ancian medicament à basa de meu soluble dins lo vinaigre.

oxinotidat n.m. *Oxinotidats*: Família de peis-cans qu'an lo còrs aut e de nadarèlas dorsali foarça auti.

oxisulfur(e) n.m. Compauat d'oxigène e de sofre.

oxiton adj. e n.m. (fon.) Si di d'un mòt qu'a l'accent tonic sobre la darriera sillaba: *Libertat, cafè son d'oxitons*.

oxiur(e) n.m. Vèrp nematòde, lòng de 0,5 à 1 cm, parasite de l'intestin de l'òme.

oxiuròsi n.f. Parasitòsi deuguda ai oxiures.

òxo adj. inv. (quim.) Si di d'una reaccion, d'un procediment de sintèsi que, à partir d'olefinas e d'un mesclum d'oxide de carbòni e d'idrogène, permete d'obtenir de compauats olifatics oxigenats.

oximòre n.m. Oximoron.

oximoron n;m. Apariament de mòts que sèmblon contradictòris. Var.: **oximòre**.

oxòni n.m. Ion univalent H₃O⁺.

oz Simbòle de l'onça anglosaxona.

ozalid n.m. (estamp., nom depauat) Espròva en positiu tirada sus papier sensibilisat au mejan de compauat diazoïcs.

ozbèk, a adj. e n. D'Ozbekistan. Var.: **osbèc**.

ozène n.m. (med.) Riniti cronica acompanhada de crostas fetidi. Sin.: **riniti atrofica**.

ozenós, a adj. 1. Relatiu à l'ozène. 2. Que sente mau, que fa pensar à l'ozène: *Pleuresia ozenoa*.

ozocerit n.m. (quim.) Idrocarbure natural semblable à la cera d'abelha. Sin.: **parafina naturala**. Var.: **ozoquerit**.

ozonaire n.m. Ozonisaire.

ozonar vt. (*ozòni*) Ozonisar.

ozonat, ada adj. 1. Que contèn d'ozòne. 2. Tractat au mejan d'ozòne.

ozonator n.m. Ozonisaire.

ozòne n.m. Còrs simple gasós, de l'odor foarta, dau poder totplen oxidant, que la sieu molecula (O₃) es formada de tres atòmes d'oxigène.

ozonide n.m. Combinacion de l'ozòne m'un alcène.

ozonisacion (-izacion) n.f. Accion d'ozonisar; lo sieu resultat.

ozonisaire n.m. Aparelh per preparar l'oxigène ò m'ària ozonisada. Var.: **ozonator**.

ozonisar (-izar) vt. 1. (quim.) Transformar en ozòne (l'oxigène). Var.: **ozonar**.

ozonomètre n.m. Aparelh que permete l'ozonometria.

ozonometria n.f. Dosatge de l'ozòne dins l'oxigène ò dins l'aire.

ozonoterapia n.f. Tractament medical qu'utilisa l'ària, l'oxigène ò l'aiga cargats d'ozòne, sota la forma de banhs, de seringadas ò d'inalacions.

ozonosfèra n.f. Jaça de l'atmosfèra terrèstra, situada entre 15 e 40 km d'altituda, que contèn la quasi totalitat de l'ozòne atmosferic.

ozoquerit n.m. Ozocerit.